

«ΕΛΕ΄ ΞΕΡΟ ΠΝΕΥΜΑ»

Έρευνα - Στοχασμός - Τέχνη - Κριτική
Ίδρυτής. Διευθυντής: Λάμπρος Μάλαμας

Β' έκδοτική περίοδος

Α' χρόνος

17ο τεύχος

Ίούλης — Αύγουστος

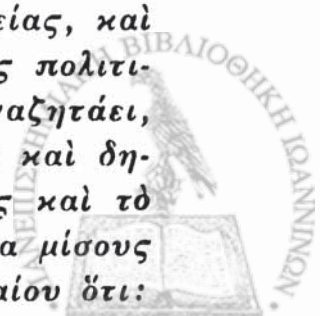
Σεπτέμβρης — 1975

=====

Ήγέτες και Λαός

Στὰ μεταπολεμικά μας χρόνια, επικράτησε μιὰ θλιβερή κατάσταση στην πολιτική και πνευματική ζωή τοῦ τόπου μας. Δημιουργήθηκε και προκαλείται ἀπὸ ἡγέτες τοῦ ἀτομικισμοῦ, τῆς ἰδιοτελείας, τῆς καιροσκοπίας και τῆς κερδοσκοπίας. Ὑπάρχουν βέβαια σ' αὐτοὺς και εὐγενικὲς φιλοδοξίες νὰ ὑπηρετήσουν τὰ κοινά. Ἀλλά, δὲ φτάνουν σὲ ἀγαθὰ και ἀντικειμενικά ἀποτελέσματα, γιατί, τὸ σύστημα τοὺς παγιδεύει και τοὺς φθείρει μὲ τὶς ἐγγενεῖς ἀντινομίες του. Γενικά διαπιστώνεται μιὰ ἀσυγχώρητη ἔλλειψη προσωπικῆς εὐθύνης ἀπέναντι στοὺς νόμους τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης και τῆς καθολικῆς προόδου. Ὁ λαὸς μὲ τὶς ἀγωνιστικὲς του τάσεις και ἐπιδόσεις, στην πλειονότητά του, στάθηκε ἄξιος και τοῦ ἐθνικοῦ προορισμοῦ και τῆς προγονικῆς του ἱστορίας. Αὐτὸς γεννάει κάθε σοφία και δύναμη. Ἦε ὀξία και μορφή. Ὅμως ὅλα αὐτά, οἱ ἀνευθυνο - ὑπεύθυνοι ἀκαθηλώνουν σὲ μόνωση, ἀποτελμάτωση, ἀδράνεια και ἀπονέκρωση. Ἀπὸ τὸ 1821, ἐπιπλέον, τὰ οἰκονομικά πλοκάμια τῶν ἰσχυρῶν. Ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα μόνο τὰ πρόσωπα ἀλλάζουν, κ' ἡ ἴδια μοίρα μᾶς βαραίνει. Καθυστεροῦμε. Μένουμε χρόνια πίσω ἀπὸ ἄλλους λαούς. Ντρεπόμαστε για πολλοὺς ἡγέτες μας· και ἀντίθετα, καυχόμαστε για τὸν πιότερο καλὸ λαὸ μας.

Οἱ Ἕλληνες σ' ὅλες τὶς ἐξορμήσεις τους για τὴν κατάχτηση τῆς λευτεριᾶς, ἀπὸ ντόπιους και ξένους τύραννους, στάθηκαν γενναῖοι και ἀξιοθαύμαστοι. Γιατί ὅμως νὰ πληρώνουν ἀκόμα τὰ κρίματα και τ' ἀνομήματα πολλῶν ἀνάξιων και ἐπιτήδειων ἡγετῶν τους; Δὲν εἶναι ὁ λαὸς τὸ χῶμα και τὸ κλίμα πὸν τοὺς ἀναδείχνει. Γεννιοῦνται βέβαια Ἕλληνες, ἀλλὰ μορφώνονται σὲ εἰδικὰ περιβάλλοντα, θρέφουν τὸ μυαλὸ και τὴν ψυχὴ τους μὲ τὴν ψευτιά, τὴν πλάνη, τὴ συκοφαντία, τὰ σάπια φροῦτα μιᾶς πανάθλιας προπαγάνδας ἀλλότριων σκοπῶν και ξένων συμφερόντων. Δὲν ἀποτάσσουν τὸν σατανᾶ τῆς ξενοδοουλείας, και τὴν ὑποτελείας. Παρασταίνουν τοὺς ἄσσοις στην τέχνη τῆς πολιτικῆς χαρτοπαιξίας και φέρουν τὸ λαὸ σὲ ἀδιέξοδα νὰ τοὺς ἀναζητάει, κωρὶς τὴ θέλησή του. Ὡς τὰ χτέες ἀφάνισαν τὸ ἐκλεκτότερο και δημιουργικότερο κομμάτι τοῦ λαοῦ, μὲ τοὺς ἔκτακτους νόμους και τὸ περιθώριο... Νόμους ἄδικους και ἐγκληματικούς, ἀπαυγάσματα μίσους τυράννων. Σὲ πλήρη ἀντινομία μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ρῆγα Φεραίου ὅτι: «νόμος ἐνοεῖται μόνον ἢ ἐλευθέρᾳ ἀπόφασις ὅπου ἔγινεν μὲ τὴν συγκατάθεση ὅλου τοῦ λαοῦ». Ἀλλά και νόμοι, ἐνάντιοι πρὸς τὴν λογικὴ ἐρ-

μηνεΐα π.χ. ἐνὸς Κόλμπερ ὑπουργοῦ τοῦ Λουδοβίκου⁴ ἸΔ' πού ἔλεγε: «οἱ νόμοι τοῦ κράτους δὲν πρέπει νὰ εὐνοοῦν ἢ ν' ἀδικοῦν κανέναν πολίτη».

Ὁ λαὸς εἶναι ἀγνός, εὐπλαστός, ἐργατικός, φιλότιμος, τὸν καλλιεργοῦν καὶ τὸν ὀδηγοῦν κατὰ πῶς θέλουν οἱ ἡγέτες. Ἡ εὐθύνη, καὶ τὸ «τίς πταίει» τοῦ Τρικούπη, δὲ βαρύνει ποτὲ ἓνα λαό, ὅταν δὲν ἔχει στήριγμα σὲ στρατιωτικὴ ἰσχὺ καὶ «θέσεις κλειδιά», κι ὅταν δὲν ἔχει γενικὸ καὶ συγχρονισμένον σύστημα ἀνθρωπιστικῆς παιδείας. Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἱστορίας, κι ἀπὸ τὶς μνημεις τῶν ἡρώων καὶ μαρτύρων, ἔρχεται ἀδιάψευστη ἢ καταλαλιά, ἐνάντια σὲ ἡγέτες. Ἡγέτες πολιτικοί, πνευματικοί, θρησκευτικοί, ἀποδείχονται ἀδιάκοπα πιονιέροι μιᾶς τυφλῆς οἰκονομικῆς ὑποταγῆς. Ἀδιάφοροι καὶ ἄπονοι γιὰ τὸ λαό, κίβδηλοι καὶ ἀρχολίπαροι, συμβατικοί, κοῦφοι, ἀνεπαρκεῖς καὶ ἀνίκανοι. Τάχα φιλοδοξοῦνε γιὰ τὴν πρόοδο τῶν ἄλλων, κι ἐφαρμόζουν μεθόδους προσποίησης κι ἀπάτης, δημιουργώντας μόνο τὴ δική τους εὐμάρεια. Ἀνάμεσά τους ἀσφαλῶς ὑπάρχοντε καὶ τίμιοι καὶ συνεπεῖς κι ἀθῶοι, μὰ οἱ περισσότεροι εἶναι ὑποκριτὲς καὶ κάπηλοι. Πλάνοι κι ἀπατηλοὶ οἱ λόγοι τους. Πονηρὲς κι ἐκμεταλλευτικὲς οἱ πράξεις τους. Διαστρεβλώνουν σκόπιμα τὴν ἀλήθεια. Παραποιοῦν καὶ γράφουν στὰ μέτρα τους τὴν ἱστορία. Διασύρουν τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια, διαμορφώνοντας παρίες. Κι ἀνάλογα μὲ τὶς περιστάσεις ὑπονομεύουν ἢ καὶ καταργοῦν τὰ δικαιώματα, τῶν χωρισμένων σὲ κατηγορίες πολιτῶν. Ὁ λαὸς μας διερχεται σήμερα σοβαρὴ κρίση ἡγεσίας, μὰ πού θὰ πρέπει μὲ τὴν διαλεχτικὴ ἐξέλιξη, νὰ ξεπεραστεῖ. Ὁ λαὸς ἀγωνίζεται στὰ ὄρια καὶ τὰ πλαίσια πού τοῦ ἐπιτρέπουν. Κραυγάζει, τραγουδάει, μοιρολογεῖ, παλεύει ἄνισα, καὶ λογαριάζεται ἀνάλογα. Τὸν διαιροῦν, τὸν ἐκφυλίζουν, τὸν ἐκπατρίζουν. Μὰ οἱ ἄπλοὶ Ἕλληνες εἶναι ριζωμένοι στὴ γῆ τους, δεμένοι μὲ τὶς προγονικὲς περγαμηνὲς τῶν ἀρετῶν καὶ θυσιῶν τους, τῶν προβλημάτων καὶ τῶν ἀξιῶν τους. Ἀκούραστοι ἀνανεώνουν τοὺς χυμούς καὶ τὶς δημιουργικὲς ὁρμὲς τραβώντας κατὰ μπρός, νὰ μποῦν σὲ λίγα χρόνια στὰ παραγωγικὰ καὶ ἀναπότρεπτα κανάλια τῆς προόδου. Ἐκατὸν πενήντα χρόνια θυσιάσεται ὁ λαὸς γιὰ δίκαια, καὶ παραμένει ἀδικαίωτος. Πολλαπλασιάζονται οἱ γολγοθάδες, κι αὐτὸς σηκώνει τοὺς σταυροὺς ἀγόγγυστα. Πολλὲς φορὲς σερνότανε στίς κάλπες, ψήφισε, νικοῦσε, ἀλλὰ ποτὲ δὲν κυβερνοῦσε. Πολλοὶ ἡγέτες παρασταίνουν τοὺς ἀντιστασιακοὺς καὶ τοὺς ἀγωνιστὲς, μὰ γίνονται ἔρμαια τῶν ἀδυναμιῶν τους. Ἔρχονται καιροὶ πού συμμαχοῦν καὶ ταυτίζονται καὶ μὲ Κλέωνες, Νέρωνες, Καλλιγούλες καὶ Χιτλερίσκους, γιὰ τὰ ἐμὰ συμφέροντα... καὶ ὁ λαὸς παραμένει τὸ προαιώνιο θῦμα κι ὁ Προμηθέας δεσμώτης στοὺς βράχους τοῦ χειμασμένου πόνου του. Ἐδῶ τὰ «κατὰ συνθήκη» καὶ κατὰ συμφέρον ψέματα ἀποτελοῦν τὰ κίνητρα πού ρυθμίζουν τὶς κοινωνικὲς σχέσεις τῶν ἡγετῶν καὶ στελεχῶν μὲ τοὺς ἄπλοὺς ἀνθρώπους. Γιαυτὸ δὲν ἀνοίγονται εὐκόλα οἱ δρόμοι τῆς λαϊκῆς εὐημερίας. Συστατικὰ γνωρίσματα τῶν ἡγετῶν, εἶναι ἡ δημιουργία καὶ ἡ δημοκοπία. Κατάντησαν τὴ ζωὴ νευρασθενικὴ καὶ μεμψίμοιρη, ἀλλοπρόσαλη καὶ φτηνὴ συναλλαγή. Μάσκες ὁμῶς καὶ προσω-

πειά δὲν περνοῦν, γιὰ φερετζέ, ἢ στάχτη στὴν ἀθλιότητα. Εἶναι καταγέλαστοι οἱ ἡγέτες πὸν ματαιοκορδακίζονται, κ' ὕστερα γίνονται κατηγορούμενοι κι' ἀποδιοπομπαῖοι τράγοι ἀπὸ προσκῆνια. Θυσιασμένα ἐξιλαστήρια σὲ βωμοὺς «Κίρκης». Εἶναι πλατιά ἢ ἔλλειψη αὐτογνωσίας. Οἱ ἀρχομανίες, μᾶς δέρνουν σὰν προγονικὲς κατάρεις, σὰν φυλετικὴ ἀρρώστια, ἐπιδημία νοσηροῦ ἐγωκεντρισμοῦ. Ἡ γέτες πὸν φυγαδεύουν τὸ χρῆμα καὶ γεμίζουν τὶς ξένες τράπεζες, μὲ δίχως «πόθεν ἔσχες». Ἡ γέτες ὑποταχτικὰ φερέφωνα ξένων κυρίων, πὸν δροῦν στὰ παρασκῆνια ἀντιλαϊκῶν ἐξουσιῶν, καὶ δὲν βρίσκουν ἐθνικὸ φιλότιμο, πατριωτικὸ ἀνάστημα καὶ ἀνθρωπιστικὸ συναίσθημα νὰ κλωτσίσουν τέτιους «προστάτες» καὶ «σύμμαχους» πὸν ὁ Κάλβος τοὺς μαστιγώνει ἀνελέητα σ' ὅλη τὴν ποίησή του. Χάθηκε μεταπολεμικὰ ἡ ἐθνικὴ περηφάνια ἀπὸ ἡγέτες. Κι ἐνῶ ἀγωνίζεται ἡ τιμιότητα κι ἡ ὁμορφιά, ἐπιβραβεύεται ἡ ἀτιμία κ' ἡ ἀσκήμια. "Ἄν κάνουμε ἀναδρομὴ σὲ λάθη, ἀμαρτήματα καὶ προδοσίες ἡγετῶν σ' ὄλες τὶς ἀγωνιστικὲς κι ἀκάνθινες πορεῖες τοῦ λαοῦ μας, θ' ἀνάβρυσαν μπόχα καὶ δυσωδία ὅλα τὰ τραγελαφικὰ ποιόντα τους: ἀνισορροπίες, μεταστάσεις, ἐξαγορασμοί, ἀντιφάσεις, αἰσχροὶ συμβιβασμοὶ καὶ κάθε εἶδος ἠθικῆς ἀντινομίας. Ὁ λαὸς μας εἶναι τίμιος, δημιουργικὸς, περήφανος καὶ γίνεται ὁ ἴδιος σημαιοφόρος τῆς ἀλήθειας, κονταρομάχος τῆς ψευτιᾶς, μεταλαμπαδευτῆς τῶν ἀξιῶν, κήρυκας πιστὸς κι ἀπαρασάλευτος στὰ λυτρωτικὰ του ιδεώδη. Καὶ μ' ὅλο πὸν δὲν τὸν ἀφήνουν ν' ἀναδείξει τίμιους, δυναμικοὺς καὶ γνήσιους ἀπὸ τὰ σπλάχνα του ἡγέτες, γίνεται στὶς μέρες μας μόνος του κράχτης καὶ ὀδηγητής. Ὁ χῶρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει γιὰ παραδείγματα ἀναφορᾶς σὲ πνευματικούς ἡγέτες τῆς παρακμῆς τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι γνωστὴ. Ἰλιγγιώδη ἢ πορεία τῆς προοδευτικῆς ζωῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν· πτωδρόμιση στὸν δικὸ μας λαὸ μὲ τοὺς ἐμπαιγμοὺς καὶ τὶς καπηλεῖες, τὴν κακοποίηση λέξεων κι ἐννοιῶν. Οἱ ποντίφηκες τοῦ πνεύματος, λουφάζουν, κλεισμένοι λαδοπόντικοι σὲ ἐλαφάντινους πύργους ἀνεμελιᾶς καὶ ἀδιαφορίας. Μὲ ὅποιαν ἀμέτοχη, οὐδέτερη κι ἀρνητικὴ στάση, προσφέρουν ὑπηρεσίες στὶς σκοτεινὲς δυνάμεις. Ἐχουν καμωμένη τὴ φατριαστικὴ τους τάξη. Καὶ ἂν αὐτοὶ λέγονται σπουδαῖοι ἢ τιτλοῦχοι, ὁ λαὸς δὲν ὠφελεῖται τίποτε ὅταν στέκουν μακριὰ του.

«Ἐν ἐπιγείῳ παραδείσῳ αὐληθήσονται»... καὶ πέρα βρέχει γιὰ τὰ μηνύματα καὶ τὰ αἰτήματα τῶν καιρῶν. Ἀπὸ τοὺς πνευματικούς ἀνθρώπους ὁ λαὸς ἔχει ἀξιώσεις· νὰ εἶναι πρῶτ' ἀπόλα συμπολίτες του, νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ μεγάλα προβλήματά του καὶ νὰ εἶναι προστάτες καὶ πρωτοπόροι στοὺς ἀγῶνες του γιὰ προκοπὴ καὶ εὐτυχία. Καὶ ὁ λαὸς πρέπει νὰ εἶναι προσεχτικὸς ἀπέναντι σὲ ἡγετικὰ στελέχη του. Εἶναι καιρὸς, νὰ πάψει νὰ κακοποιεῖται ἡ ἀλήθεια ἀλλὰ, νὰ γράφεται καὶ νὰ λάμπει πέρα ὡς πέρα. Κάθε ἄτομο, καὶ πιότερο τὸ ἡγετικὸ, μόνον ὅταν προσφέρει τὴν πατριωτικὴ καὶ φιλολαϊκὴ, τίμια κι ἀνιδιοτελεῆ ὑπηρεσία του στὸ σύνολο, γίνεται τὸ ἀναξωογόνον κύτταρο τῆς εὐημερίας, τὸ καρποφόρο δέντρο ἐνὸς νέου κοινωνικοῦ πολιτισμοῦ.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΜΑΛΑΜΑΣ

* Π Ο Ι Η Σ Η

Βαλκανική Άνθολογία

Μετάφραση: Ρίτας Μπούμπν - Παπᾶ

(Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

Βουλγαρία

ΛΟΥΝΤΜΙΑ ΣΤΟΓΙΑΝΩΦ (1888 - 1973)

Ὁ Αἶμος

Τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ τὸ μέγα φρούριο εἶσαι
 Πονετικὸς στοὺς ζωντανούς, δπως καὶ στοὺς νεκρούς,
 Τὸ μέτωπό σου ἀγγίζει τῶν οὐρανῶν τὶς ρίζες
 Καθὼς ἀνατηρᾷς ἀπ' τοὺς χρυσοὺς ἀγρούς.
 Ψηλά σου τὸ οὐράνιο ξανοίγει ἄπειρο χάος
 Κάτω ἀπ' τὰ πόδια μας χῶμα φριγμένο - ἀσβέστης.
 Ἄυλος ἀπ' τὴν ἔρημο ἀντικατοπτρισμὸς
 Τὸ κουρασμένο σῶμα σου ἀπλώνεται καθὼς
 Τακτὸς φρουρὸς καὶ σίνωρο Ἀνατολῆς καὶ Δύσης.
 Ἄπὸ τὸ φῆσιμα συχνὰ τὸ παγερὸ τοῦ πόλου
 Ἄγριωπὸ τ' ἀέρινο γίνεται δραμὰ σου.
 Πολλὲς φορές σὰν σκέπτεσαι νὰ ἔκάνεις ἕνα γλέντι
 Ἄπὸ φωτιά, κ' ἡ αἴθρια ἡμέρα σκοτεινιάζει,
 Γίνεσαι κοίτη ἀπάνθρωπη δπου ἰστραπὲς φωλιάζουν
 Κρησφίγετο τοῦ κεραινοῦ ληστή, πὸν τὰ παιδιά σου,
 Μεγαλωμένα μέσα στὰ δάσανα, στὴ φτώχεια,
 Σκοτώνει πρὶν τὴ σίκαλη προλάβουν νὰ θερίσουν.
 Τὰ δλοχρυσοκέντητα ροῦχα γίνονται σκόνη,
 Σθεῖ τοῦ βοσκοῦ καὶ χάνεται στὰ μάκρη τὸ τραγοῦδι.
 Κ' ἴσως, ποιὸς ξέρει, νὰ ἔναι γραμμένο ἀπὸ τὴ μοίρα,
 Χάρη σ' ἐσένα, ὁ ἔρωτας δῶ κάτω νὰ κρατάει
 Γιὰ πάντα, ρίγος δροσερὸ πὸν τὴν καρδιά χαράζει
 Ἄπ' τὸ χρυσάφι πὸ σκληρὸ κι ἀπ' τὸν πυρίτη λίθο.

ΠΕΝΤΣΟ ΣΛΑΒΕΓΚΩΦ (1866 - 1912)

Ὁδύνη

Περνοῦν οἱ μέρες καὶ μὲς στὰ στερνὰ
 φέγγη τους σβήνει, χάνεται ἡ ἐλπίδα.
 Βλέμμα δὲ στρέφω πιά στ' αὐριανά:
 Αὐτὸ πὸν προσδοκῶ, νεκρὸ τὸ εἶδα.

Κυτιώντας τὴν καθημερινή μου ὀλίγη,
σ' αὐτήν, μιὰ φέλη βρῖσκω ἐγὼ πιστή,
κανεὶς νὰ μοῦ τὴν πάρει δὲν μπορεῖ,
τὸ φῶς, ἂν θὰ τὴ χάσω, θὰ μοῦ λείπει.

ΜΠΟΖΙΝΤΑΡ ΜΠΟΖΙΑΩΦ (1923 —

Φόβος

Λησιμόνησα τὴν πρώτη μου ἀγάπη.
Τὴν ξέχασα.
Λησιμόνησα τὴν πι' ὁμορφὴ μου ἀγάπη.
Τὴν ξέχασα.
Λησιμόνησα τὴν πιὸ ἰσχυρὴ μου ἀγάπη
Λησιμόνησα τὴν πιὸ δυστυχημένη.
Λησιμόνησα μιὰ τραγικὴ μου ἀγάπη
Λησιμόνησα μιὰ τρυφερή.
Λησιμόνησα;
Ἦ μήπως λέω ψέματα πὼς δὲ θυμᾶμαι...
Ὡστόσο θὰ θυμᾶμαι μιὰν ἀγάπη
σίγουρη, σταθερὴ
κ' εἶναι γι' αὐτὴ τὴ σιγουριὰ πὸν τὴ φοβᾶμαι.
Χλωμιάζω, λυώνω, τρέμω
ἀπ' τὴν ἀγάπη αὐτὴ
τὴν τελευταία.

Ἴταλικὴ ποίηση

VINCENZO MASCARO

Μετ. Φοίβου Λέληφ

Νέες διαστάσεις

Νέες διαστάσεις τῆς ψυχῆς
ὠριμάζουν σήμερα.
Νερὸ πὸν τρέχει ὁ χρόνος:
γέφυροι ἥλιοι σκοτεινιάζουν
γέφυροι θεοὶ ταλαντεύονται
μαγικὴ λάμψη

κι' ἀναποδογύρισμα τῶν ἰδεῶν
τῶν φθαρμένων καρδιῶν
σὲ ἀνανεωτικὸν δράμα
τῶν ἀκόμα μακρινῶν Ἰηλύσιων.

27.8.71

GIUSEPPE LONGO

Ἔτοιμος γι' ἀναχώρηση

Πάνω στὸ κλαδί
ἔτοιμος γι' ἀναχώρηση
ὅπως τὰ πουλιά.

Νεοελληνικὴ ποίηση

Ἡ κηδεία τοῦ Ἀντάρτη

Ροῦμέλη 1943

Μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ γιορτισμοῦ τῶν 34 χρόνων ἀπὸ τὴν ἔκρηξη τοῦ Ε.Α.Μ. ποὺ ἔκα-
νε τὸ λαὸ καὶ δημιουργοῦσε μιὰ καινούργια ἐποποιία ἐφόμιλλη τοῦ μεγάλου Εἰκοσιένα τὸ
«Ε. Π.» συμμετέχοντας σ' αὐτὴ τὴν ἀπόκτηση φόρου τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης στὰ παληκά-
ρια τῆς Ἑθνικῆς μας Ἀντίστασης ποὺ ἐγκολπώθηκαν τὰ ἰδεώδη τοῦ Ε.Α.Μ. καὶ ἔπρεσαν γιὰ
τὴ λευτεριά τοῦ λαοῦ δημοσεύει τὸ παρακάτω ἀνεκδότο ποίημα τοῦ φίλιτου ἥρωα
τῆς ἀντίστασης Γ. Κ.

Οἱ Γερμανοὶ δὲν πέρασαν πάνω ἀπ' τὴ Μακρακώμη
μὰ ἐπὰ σιὸ πρόχωμα ἔμεινε τ' Ἀστρά τὸ στερνοπαίδι
ποὺ ἀμπόδιζε τὸ πέρασμα, μὲ διαλεχτοὺς σιντροφόρους,
στὴ μάχη γιὰ τὴ λευτεριά λέξ καὶ ἦταν πανηγύρι
μπροστάρης, πρωτογιορταστής, πρωτοπανηγυριώτης.
Νάτος ὁ νιὸς ὁ Λιγενῆς, νάτος ὁ νιὸς ὁ Ἀκρίτας
καὶ νὰ τὸ πῶς νά, ροβολᾷ θὰ τὸν ἰδοῦν σιὸν Ἄδη.
Λεμένος σὰν τὸν Ἡρακλῆ, ψηλὸς σὰν κυπαρίσσι,
μοῦτρο μακρὸ καὶ μέτωπον ἴσια μὲ διὰ παλάμες,
εἴκοσι διὰ χρόνων τὸν λέξ καὶ ἄς τοῦ κρεμᾷ ἡ γενειάδα.
Μάτια διπλᾷ ἀμυγδαλωτὰ κάτω ἀπὸ μαῖτρα φριδία
καὶ ἦτανε τοὺς τ' ἀνάβλεμμα ἀπαλὸ σὰν τὸ βελούδο
καὶ πεθαμένος ποῦμνησκε δὲν εἶχαν θύρι ἀλλάξει
θαρρεῖς καὶ γλυκατένιζαν τῆς λευτεριάς τὰ ρόδα.
Μίτη κοντιλὶ ἀσπροδερὴ σιὸ μαῖτρο ἐπὰ μοιστάκι
ποὺ πάει σὰν τὸ πικρὸ σπαρτὸ τὰ μάουλα νὰ σκεπάσει,
χειλὴ σαρκώδηκα ἄλικα, τὸ μέλι νὰ τρυγῆσουν
τῆς ζωῆς, νὰ τὸ χιλιοευρανθοῦν καὶ νὰ τ' ἀντιδώρουν.
Μαλλὰ πικρὰ σγοινομπουκία σιὸ χροῦμα τοῦ κοράκου.
Ροῦχα Ἰταλοῦ ἀξιωματικοῦ γιορτιάτικα, ἀπὸ τσόχα,
παπούτσια ἀπ' Οἶννο ποῦφτιασε ἀπ' τὴς μάχες τοῦ Χιρκόβου,
καλτάκι ἀπὸ μαῖρη προδιὰ ποὺ Ε.Λ.Α.Σ. ἀπάνω γράφει
καὶ τ' ἄρματί του, ἀσῆκωτα καὶ χειροδιαλεγμένα,
ἀπ' τὴς σκληρῆς μὲ τοὺς ὄχιτροὺς τὴς μάχες κερδητὶ του.
Στενάκι γιὰ τὴ λεβεντιά, μυδράλιο γιὰ τὴ μάχη,
μαχαίρι ἀσημοκάπνιστο γιὰ τὸ τρελλὸ γιουρούσι
καὶ ἀκόμα μὲς στὴ φίλτιση καὶ σιὸς χρυσῆς τὴς ποῦλιες
περίστροφο σιὴ μέση του μόνο γιὰ τ' ἀσικλίκι,
καὶ ὁλόστηθα σι' ἀριστερὰ φορεῖ μιὰ παπαρούνα
σὰν γαμηλιώτης, γιορταστής, πρωτοπανηγυριώτης.
Καὶ σ' ὄσους τὸν ἀναρωτοῦν, ἀπάντηση δὲν δίνει.
Κι ὁ καπετάνιος διάταξε τὰ πῶς νὰ τὸν κηδέψουν,
καθὼς ταιριάζει σι' ἄρματα ποὺ τίμαε ὁ λεβέντης,
καθὼς ταιριάζει σὲ νεκρὸν ἀπ' ἔπρεσε σιὴ μάχη

γιὰ τὴ χιλιοχιλιάκριβη τὴ λευτεριά μπροστάρης,
 αὐτὴ τὴν πανανθρώπινη, τὴ χιλιοπαθημένη.
 Κι ἦρθαν μὲ τὰ χαράματα ἄπὸ τὰ χωριά τὰ γύρω,
 ἀπὸ τ' Ἄγᾶ, ἀπ' τὸ Ἀίλουρο, τὸν Πύργο καὶ τὴ Φτέρη
 καὶ πέρα ἀπ' τὸ Πλατύστομο καὶ κάτω ἀπ' τὴ Χαλίλη
 κι ἀπὸ τὴν Πάπα πρὸ ψηλά κι ἀκόμα ἀπ' τὸ Γαρδίκι
 ἀπ' τὸ Κλωνί ἀπ' τὴ Μάκρεια κι ἀπὸ τὸν Ἅγιο - Γιώργη,
 Λευκάδα, Ἀσβέστη, Γιαννιτσού, Κανάλια καὶ Πουγκάκια
 τὰ Μάρμαρα ἀπ' τὸ Λιάσκοβο, κι ἀπὸ τὸ Πατρατζίκι
 λεφρούσια μὲ τὰ λάβαρα καὶ μὲ τ' ἀνθοστεφάνια
 καὶ ἀπὸ τὰ πέντε Κόμματα πρὸς κἄναν τὸν Ἄγωνα
 ἀντιπροσῶποι ἀμέτρητοι κι ἀπὸ τὶς Ὄργανώσεις,
 ἀπ' τὴν ΕἰΠΟΝ, τ' Ἀητόπουλα, κι ἀπ' τὶς Λύτοδιοικήσεις.
 Πρῶτοι τοῦ πολυξάκουστου φτάσαν τοῦ Κάπα - Κάπα
 κι ἀπὸ κοντὰ τοῦ Ἀγροτικοῦ καὶ τοῦ Ἑλλδικοῦ τοῦ ΣΚΕ
 καὶ τοῦ Πανδημοκρατικοῦ μαζί οἱ ἐπονιτοποῦλες
 ντυμένες τὰ γιορτιάτικα σὰν νᾶναι λαμπροσκόλη,
 ὁ ΕἰΛΑΣ ὁ ἐφεδρικός κι ἡ ΕἰΠ, φορώντας τ' ἄρματά τους,
 Σύλλογοι, Συνεταιρισμοὶ κι ἡ Μάννα Ἀλληλεγγύη,
 τὸ δίχως τέλος ἔμπροσθ, τὸ ΕἰΛΜ τὸ τιμημένο,
 κάθε χωριὸ ξεχωριστὰ καὶ μὲ τὰ λάβαρα του
 κι ἕνα κομμάτι διαλεχτὸν ἀντάρτες μὲ γενειάδες
 ψηλοὶ καὶ λεβεντόχορμοι καὶ βαριαρματομημένοι.
 Ντυμένοι στ' ἄσπρα τ' ἄμυρα τους διπλὴ σειρά παπάδες
 κι οἱ ψάλτες ἀπ' τὶς ἐκκλησιᾶς κι ἀπὸ τὰ Μοναστήρια.
 Καὶ φρόντα συνταχτήκανε κι ἔπηξε γύρω ὁ τόπος
 κι ἄρῃσαν γῶρο σιὸ νεκρό, πρόχειρο σιάξαν βῆμα
 κι ἕνας πρὸς ἕνα ἀπὸ ἐκεῖ τοῦ λέν οἱ ἀντιπροσῶποι
 μὲ λόγια πρὸς τοὺς λείποντες τὰ περὶ τὰ στολῖδια,
 ἀφοῦ τοῦ ὕμνουνε τὴν ἀντοριά τὰ πῶς καὶ τοῦ ταιριάζει,
 γιὰ τὴ θυσία του, εὐχαριστῶ, στοῦ κόσμου τὸν ἄγωνα
 κι ἀσκάνουν δάσος τὶς γροθιᾶς κι ἐκδίκηση τοῦ ὕμνουνε
 καθὼς κάθ' ἀντιπρόσωπον τέλος ὁ λόγος παίρνει.
 Μάρτυρες γύρω στέκουν, μάρτυρες κι ἐγγυτάδες.
 Ἡ Γκιόνα, τὸ Καλλίδρομο κι ὁ Παρνασσὸς πρὸ δίπλα,
 ἡ Γκούρα, ἡ Οἶτη κι ἡ Ὀξιά, Βαρδούσι καὶ Βελούχι
 κι ὁ ἥλιος ὁ ταξιδευτὴς ἀπ' τὰ γαλάζια οὐράνια.
 Κι οἱ μανροφόρες σκόβουνε κρυφὰ τοῦ παραγγέλνουν
 Κι ὁ γέρο - Ἀστράς ζαρόγερος κι ἀπὸ χαμόγελο σπῆτι
 εὐχὲς καὶ χαιρετίσματα σὲ ἦρος πᾶχουν πέσει.
 Ἴσως, κολώνια στέκεται, τί ποῦναι δακρυσμένος
 πρὸς ὁ κόσμος ἔτσι ἠμόρφυνε παρὰ γιὰ τὸ νεκρό του.
 Καὶ μιὰ μικρὴ Ἐποντίσσα πατοῦσε τὰ δεκάξι

μιά περισσότερα ἀέκριαστη, μιά καμπαειδή τρυγόνα,
 Σύντροφε, τοῦ λαλεῖ, ἀκριβέ, και πνίγεται ἀπ' τὸ κλάμα,
 σὲ τέτοιον ἥρωα σὰν κι ἐσεῖ τέτοιος ταιριάζει γάμος
 κι ἄς σὲ θρηνοῦμε ποῦτεσε; στή χαρταγῆ τῆς Νίκης.
 Μετὰ ἀκουσιτῆραν οἱ ψάλμοι 'πὸ ψάλτες, και παλάδε;
 και τέσσεροι ἀνταρτάστικοι μετὰ τῆς ἴδιας κόπης
 προχώρησαν και σήρωσαν τὸ φέρετρο μὲ εὐλάβεια;
 και πάγαιναν τ' Ἀετόπουλα κοντὰ μὲ τὰ στεφάνια
 και φόντα τὸν κατέβαζαν στὸν τάφο τὸν παρθένο
 ἐπὶ στὸ χωματόλογο μὲ τὶς ποιηταροποιῦλε;
 τρεῖς παταριές χιτηῆσαν τ' ἀντάρτικα νιοψέκια
 και φόντα τὸν σκεπάζανε χιτηῆσαν τρεῖς ἀκόμα
 και τρίτωσαν σὰν στήσανε τὸν ξύλινο σταιφὸ του
 τὰ πάει μὲ σπμάρα ὁ Λιγενῆς ὁ πρωτογαμηλιώτης.
 Ζηλεύουνε ποῦ τὸ θεωροῦν τὸ τέτοιο πανηγύρι
 γειτόνοι κοσμοξάκουστοι ἀπὸ τὸ Ζητοῦνι ὁ Λιάκος
 και κατ' ἀπ' τὸ Καλλίδρουο οἱ τρακόσιοι τοῦ Λεωνίδα
 κι αὐτὸς ὁ Μίρκο - Μπότσαρης ἀπ' τὴν ποδιά τοῦ Κόνουα.

Γ. Κ.

ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΚΤΛΙΤΣΗ

Ὀδυσσεύς

Ἄν περίμενε τὸν εἰσοικὸ καιρὸ.
 Πάει πάνω σὲ σπασμένα σανίδα.
 Ἀναγνωρίζει τὰ νησιά ἀπ' τοῖς μνησιτή-
 ρε;

τὶς πόλεις ἀπ' τὶς Σχαιαῖς Πύλαις.
 Στὸ τραγοῦδι τῶν Σειρήνων τὴ φωνὴ
 τῆς Πηνελόπης ἀκούει,
 στὸ στήθος του τὴν Τριάινα τοῦ Ποσει-
 δῶνα.

Πάντα πᾶει πάνω σὲ σπασμένα σανίδα
 ἀπ' τὸ Δοῦφειο Ἴππο.

Σούνιο

Τὰ χίματα τεντώνουν τὸν ἀέρα,
 οἱ γλάροι τὸν ἐνίσουν με τοῖς τένοντες
 τῶν βράχων.

Οἱ κοιλῶνες τὸν ἥλιο σημαδεύουν.
 Ἐδῶ ὁ Ποσειδῶνας νίκησε τὴν Ἀθῆνα,
 ἐδῶ ὁ Βύρωνας τὴ λευτεριά τραγοῦδοῦσε.
 Ἐγὼ στέχομαι σαυτὸ τὸν ἀκρωτήριο βράχο
 με τὸ πρόσωπο γυρισμένο πρὸς τὴ Μα-
 χρόνησο,
 ποῦ τὴ σκεπάζουν οἱ παράγκες γιὰ τοῖς
 φυλαχισμένους.

Ὁ καημὸς τοῦ Βάσκου ἀντάρτη

(Στὴ μνήμη τῶν ἐπιτελεσθέντων ἡ-
 ρῶν ἀπὸ τὸ φασαγιὸ τοῦ Φράνκο)

Μάνα,
 ἀπ' τὸ βοῦτὸ ἐτοῦτο,
 ὅπου μὲ τ' ὄπλο στὸ χέρι
 πολέμῳ τοῖς τυράντους,
 σοῦχω μαζέψει
 ἓνα μπουνάτι ἀγριολιούδα
 και σοῦ τὰ στέλνω
 με τὸ μεγάλο εἰσεργετή μας
 τὸν ποταμὸ Ντοῦέρο.

Μάνα,
 ἀκόμα σοῦχω στεῖλλει
 με τὶς ἀκτίνες τοῦ ἥλιου
 -- με κείτες τὶς χρυσοκόκκινες ἀκτίνες,
 ποῦ δῶφρον κάθε χάραμα
 τὴν πλήθινη καλίθα μας—
 χιλιάδες τριαντάφυλλα,
 π' ἀνθίζουν στὴν καρδιά μου
 δ:αν σὰν ἀῖρα ἀνοιξιάτικη
 στὴ σκέψη μου ἀχνοπερνᾷ
 ἢ σιοργικὴ μορφὴ σου!

Ἕνα ποιητικὸ φεστιβάλ

Ἡ ποιήτρια καὶ μεταφράστρια συνεργάτιδα τοῦ «Ε. Π.» Ρίτα Μπούμη μὲ τὸν ποιητὴ σύντροφό της Νίκο Παπᾶ πῆραν κι' ἐφέτος μέρος στὸ διεθνὲς ποιητικὸ φεστιβάλ τῆς Γιουγκοσλαβίας στὴ μαγευτικὴ πόλη Στρούγα στὶς ὄχθες τῆς λίμνης Ὀχρίδας ποὺ συμμετεῖχαν ποιητὲς ἀπὸ 35 κῶρες.

Τὸ «Ε. Π.» ἐπικροτεῖ καὶ συγχαίρει τοὺς ὀργανωτὲς αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου, γιατί οἱ ποιητὲς ἀντιπροσωπεύουν τὸν νεώτερο πνευμα-

ΡΙΤΑΣ ΜΠΙΟΥΤΜΗ - ΠΑΠΑ

Π ρ ὸ ς Α ὕ ξ ἔ ν τ ι ο ν

Στὸν ἀπλὸ Σλαβομακεδόνα ἄνθρωπο

Μικρούλης ὅσο νὰ χωρεῖς στὴν καρδιά
στὸ χῶρο μιᾶς κόλλας λευκῆς τετραδίου
εὐκίνητος, γοργός, στὶς ράγες δύο στίχων.

Ντυμένος τὴν πανοπλία τῶν νέων καιρῶν
σφραγίδα πιστὴ τῶν παλιῶν
ἀπαλὸς σὰν τὴ μέρα ποὺ ἔρχεται
σὰν τὴ μέρα ποὺ φεύγει,
καλὸς, λιτός, στοχαστικὸς, νευρώδης
μὲ τὴν ἀποφασιστικὴ προέλαση τοῦ Αὔριο
στὸ πρόσωπό σου.

Στὴ χώρα σου μαζεύτηκε ὅλο τὸ φῶς
λάμπεις,
λάμπει γύρω σου ὁ τόπος
μὲ χοροὺς, τραγουδία καὶ ὄργανα μιᾶ ὀ
λαὸς σου.

Τί ζῆλο κατέβαλες νὰ μάθεις τ' ἀλφάβητο
χτεσινέ μου βοσκέ, ἀγρότη, νομάδα,
ἐπίμονα σκυφτός σ' ἓνα κώδικα
ἀποκρυπτογράφησης
ὀλόκληρο τὸ σλαβομακεδότικο θαῦμα.
Εὐγλωττα, χωρὶς φωνητικὴ σπατάλη,
τὸ μεταδίνεις στὸν ξένο ἐπισκέπτη.
Στῶν προγόνων τὸ μακρὸ αἱματόβρεχτο
δρόμο

ἀκούραστος σὰν ἓνας τροχὸς
σηματοδότης ὀλόφωτος πράσινος.
Σιωπηλὴ προθυμία
συνεσταλμένο χαμόγελο
ἐπιμελὴς μαθητὴς τοῦ Μεγάλου Κλήμη
ρωμαλέο κίταρο τοῦ σοσιαλισμοῦ
ἰτηρέτης κάθε ἀνάγκης του
Κύριος
περιφάνεια τῆς νίκης του

τικὸ πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητας, ἐκφράζουν
τοὺς πόθους καὶ τὴν ἀδερφικὴ ἐνότητα τῶν
λαῶν, μεταφέρουν, σμίγουν καὶ ἀκτινοβολοῦν
τὶς ἐπιθυμίες γιὰ τὴν εἰρηνικὴ συνεργασία πά-
νω οὐ θεμέλια ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ προοδευτι-
κῶν ὁραμάτων.

Τὸ «Ε. Π.» γιὰ τὴ τὴν ἀναγνώριση δημοσι-
εῦει ἓνα ἀνέκδοτο ὑμνογραφικὸ ποίημα τῆς
Ρίτας ποὺ ἐμπνεύστηκε στὴν περσινὴ συμμε-
τοχή της).

προσῆλωση στὸ ἄλικο ἄστρο.

Στὸ δρόμο τῶν ποιητῶν

ἐκπληκτὸς θάμνος

στὴ σὺναξή τους στὴ Στρούγα

ζητωκραυγῆ,

ἴσκιε βιαστικὸ στὰ νερὰ τῆς λίμνης Ὀχρί-
δας

τοῦ ποταμοῦ Μαύρου Ντριμ -
τοῦ Βαρδάρη πατέρα.

Αὐξαινίς, Αὐξέντιε, τὴ συγκομιδὴ

καὶ τὸ ξέρεις

συμμετέχεις μ' εὐπρέπεια στὴ βρώση, στὴν
πόση

μικρὴ ἀναλαμπὴ τ' οὐρανοῦ τ' ἄδολο γέ-
λιο σου

μὲς στὰ περίλαμπρα ἀνάκτορα ποὺ δὲν
κατοικεῖς

«ἀδιαγέμητα πάντα πάντες κατέχετε»...

Κυκλοφορεῖς ἀθόρυβος

ἀπαραίτητος

ἐλάχιστος ἀνάμεσα σὲ μέγιστα ἔργα

τῆς κοσμογονίας ἀφανῆς ἥρωας

ὅταν σὲ χρειαστεῖ ἡ στιγμή

τότε μόνο ἐμφανίζεσαι.

Τί σοῦ λείπει ὁ γρύλλος στὸ προσκέφαλό

σου
τὶς μακεδονικὲς γλυκὲς μέρες τοῦ Αὐγού-
στου;

Πόσοι αἰῶνες πέρασαν, Αὐξέντιε,

ἀπ' τὴ στέψη τοῦ Μεγάλου Ντουσσάν;

Πόσα χρόνια ἀπ' τὸ παρτιζάνικο ἔπος;

Ζύγισα στὰ τσίνορά μου μὲ ἀκρίβεια

ὅσα θαυμαστὰ ἔχτισες, μικρὲ μακεδόνα
σπουργίτη,

γεύτηκα τῆς προσφορᾶς σου τὸν πλούσιο
 δίσκο
 ἔμφυτη ἀνθρωπιά, εὐγένεια γνήσια
 κληρονόμοι ἀρχαίων καιρῶν
 ἤρεμη ἀντιπομονησία
 βαλκανικὴ πίστη
 χειρονομία σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης:
 Πέντε γαρίφαλλα κόκκινα
 κι ἓνας κλώνος ἀπαράγγι.
 Τὴ Λευτεριά τὴν κέρδισες μόνος σου μέσα
 σὲ μάχες
 τὴν ἔννοια τῆς κυρίεψες σὰν ἓνας σοφός
 δὲ σὲ καταδιώκουν πιά Μοκλιητιανοί
 δὲ σὲ ρίχνουν βορὰ στὰ θηρία.
 Ἡ Κατπαδοκία μαίρη ἀνάμνηση—

Τώρα στὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας
 σοῦ χαμογελοῦν ἀπ' τοὺς τοίχους γεμάτες
 οἱ μορφές τῶν πρώτων σκαπανέων
 τὸ βυζαντινὸ ἀνάγλιφο ποὺ ἔφαγε ὁ χρόνος
 τὸ νικηφόρο ξίφος τοῦ ἠργισμένου ἀγ-
 γέλου.
 Οἱ μάρτυρες σύντροφοί σου
 Βαρδάριος, Εὐγένιος, Ὁρέσιος
 σὲ χαιρετοῦν ἀπ' τὰ ἴψη
 ὁ ποιητὴς σὲ ἀποκαλεῖ πιστὸ στρατιώτη
 τοῦ μέλλοντος
 κι ἐγώ, Αὐξέντιε,
 σταγόνα τριφερῆ στὸ παλιὸ μάρμαρό μου.
 Σκότια, 30.8.1974.

ΜΙΑΙΑΣ ΡΟΖΙΑΗ 21.4.67

GO HOME*

Μαίρη νύχτα τί νὰ κρίθεις ἀτόπη
 κάτω ἀπ' τὸ στρατιωτικὸ σου μαντίλι;
 Μαίρη νύχτα θρικόλακα σ' ἀκοῖω
 νὰ περπατᾶς μὲ τὸ δῆμα τῆς χήνας.
 Ἄκοῖω τὸ βοῦρδουλα νὰ σφυρῶ
 στοὺς ἔρημους δρόμους σου, καὶ τὸ αἷμα,
 αἷμα πηχτὸ νὰ τρέχει μὲς στὸ αὐτιάδι.
 Ἄπο ποῦ μᾶς ἦρθες μαίρη νύχτα δολοφόνων;
 Φύγε πίσω, ἐλῶ εἰν' ἡ Ἑλλάδα.
 Ἐλῶ κάθε χαμόκλαδο καὶ κάθε πέτρα
 σημαίνουν: Ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α.
 Ἐλῶ τὰ παιδιά γεννιοῦνται μὲ τὴ φωνή: Ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α.
 Ἐλῶ κ' οἱ γέροι πεθαίνουν ψιθυρίζοντας:
 Ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α. Ἐλῶ τὰ παλληκάρια κ' οἱ νιές
 ζωγραφίζουν τὴν ἱστορία μ' αἷμα καὶ ἥλιο
 τραγουδώντας: Ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α. Φύγε πίσω
 μαίρη νύχτα δολοφόνων. Ἐλῶ εἰν' ἡ Ἑλλάδα.

* Τὴ νύχτα τῆς 21 Ἀπριλίου ἤμουνα κιάλας σίγουρη πὺς τὸ πραξικόπημα τῶν συν-
 ταγματάρχων στὴν Ἑλλάδα τὸ εἶχε ὀργανώσει ἡ CIA. Γι' αὐτὸ κι' ὁ τίτλος τοῦ ποιή-
 ματος: «GO HOME».

ΜΑΡΙΑΣ ΠΑΝΑΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Τηλεγράφημα

Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὰ τριαντάφυλλα.
 Μονάχα
 ποὺ εἶναι κόκκινα, καὶ μέ... πονᾶνε.
 Φταίει τὸ δελτίο εἰδήσεων τῶν δέκα
 σὲ φιλῶ.

Μνημόσυνο

Δὲν ἦσαν οἱ νεκροί
 ποὺ περίμεναν τὸ ψηχοσάββατο,
 εἴμαστ' ἄμεις
 ποὺ εἴχαμε ἀνάγκη νὰ τοὺς θυμηθοῦμε.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΖΙΤΣΑΙΑΣ

Στὴ ματωμένη Κύπρο

Οἱ μνημῆες πληγώνονται
 στὰ πλατάνια τῆς Κυθρέας.
 Τί λέν τὰ φύλλα στὰ πουλιά
 καὶ τὰ πουλιά στὰ φύλλα;
 Ἡ σκέψη μαχαιρώνεται
 στοὺς πορτοκαλεῶνες τοῦ Μόρφου.
 Ποιοὶ τώρα χαίρονται τὰ διόχρυσια
 τῶν Ἑσπερίδων Μήλα;
 Ἡ ψυχὴ κομματιάζεται
 στὴ νερομάνα τῆς Λάτσης.
 Τί νὰ ποτιῖται τὸ νερὸ μοιρολογώντας;
 Οἱ στίχοι ματώνουν
 στὸ Λιμανάκι τῆς Κερύνειας.
 Στὴ Σαλαμίνα τῆς Ἀμισόχωστος.
 Στὰ συρματοπλέγματα τῆς Λευκωσίας.

Κι ἡ «Αἱματοῦσσα» ἡ Παναγία
 ποὺ τὶς πληγές θεράττει, σκλαβώθηκε.
 Ἄλλὰ καὶ πόσες θὰ μποροῦσε νὰ γιατρέ-
 ψει;

... Ὡστόσο κάπτεται ὁ Φόρτι
 νὰ στείλει βαρεῖα δπλα στὴν Τουρκία.
 Κεῖνες οἱ θάμβες ἔπασαν μικρές
 γιὰ τὸ Νηοὶ τῆς Κίστρουδας.
 Τόση ὁμορφιά, τόσων αἰώνων ἱστορία,
 τόσον πολιτισμὸ χιλιάδων χρόνων,
 τόση Ἑλλάδα Ἰωντανή, τέτοια
 ψυχὴ ἀτσαλένια κι ἀτρωτῆ...
 ... τί νὰ πρωτοσκοτώσουν;

26.7.75

ΓΙΩΡΓΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Προσοχή

Πρόσεχε τὶς λακοῦδες,
 τὴν ἡσυχία τῆς σκιᾶς,
 κι' ὅταν τὸ φίδι σέρνεται
 ντυμένο στὰ γαλάζια.
 Πρόσεχε τὶς στριγγές φωνές
 μ' ἀταίσιους μορφασιμούς,
 τὶς φάτσες ποὺ γελοῦν μισὰ
 ἔτοιμες νὰ δαγκώσουν.

Πρόσεχε τὸ μαῖρι χρῶμα,
 τὰ γινιλιστερά τὰ πρόσωπα,
 τὸ χέρι τὸ δεξι
 ὅταν σπκάνεται ψηλά.
 Πρόσεχε πρὶν εἶν' ἀργά.
 Στὰ τρία μέτρα θάνατος,
 στὰ δέκα λευτεριά.

 Τουρκικὴ ποίηση

Οἰμοῖτ Γιασάρ Οὐγοντζάν

Μετ. Ἐρμου Ἀργαίου

Χιροσίμα

Στὴν ἀρχὴ ἰψώθηκε ἓνα σίννεφο
 Ἄπο τὴ γῆ στὸν οὐρανὸ
 Ἐγὼ τὸ εἶδα
 Τὸ εἶδε ἡ Χισάκι
 Τὸ εἶδαν ὅσοι ἐπέζησαν
 Λέω γι' αὐτοὺς ποὺ ζοῦν τώρα
 Ἐνῶ ἐγὼ ἀτάμεινα
 Ἐκεῖνοι πέθαναν.
 Πέθαναν τὰ παιδιὰ ποὺ διζαιναν
 Πέθαναν οἱ γυναῖκες στοὺς ὀρυζῶνες
 Πέθαναν τὰ λουλούδια
 Πέθαναν τὰ πουλιά
 Πέθανε καὶ ἡ ἀγαπημένη μου Σανοῦκι
 Ἀγαποῦσα τὴ Σανοῦκι

Ἡ Σανοῦκι πέθανε
 Ἡ Σανοῦκι πέθανε.
 Χάθηκε ἡ πύρινη σφαῖρα στὸν οὐρανὸ
 Κι ὕστερα
 Πλάκωσε στὴν πολιτεία ἡ σιγὴ τοῦ θα-
 Ἐφυγαν τὰ σίννεφα
 Ἐφυγαν τὰ χρώματα
 Ἐφυγαν οἱ φωνές.
 Ὁ πατέρας μου πέθανε ἐνῶ γελοῦσε
 Ἡ μάνα μου Σίγιο - Νι ἔκλαψε
 Καὶ ἡ ἀδελφὴ μου Σιχάρα,
 Ἄχ ἡ Σιχάρα
 Κι ἐκεῖνη πέθανε χτενίζοντας τὰ μάτια
 τῆς.

ΔΗΜΟΥ ΝΑΣΟΥΛΗ

Ἐναγνώριση

Σιχάρα, ἄχ Σιχάρα
Ξέχασε στὸν καθρέφτη τὰ νιάτα της!
Κι ἐγὼ ὁ Γιαμαμούρα
Μόνος ἐγὼ ἀπόμεινα ζωντανὸς τῆς γειτο-
νιάς μας
Πέθαναν καὶ τὰ δέντρα τῆς γειτονιάς
μας.

Κι ἐγὼ ὁ Γιαμαμούρα
17 χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε
Κι ἀκόμα ζῶ
δίχως νὰ δῶ τὰ δέντρα, τὰ λουλοῖδια
Ἐγὼ ὁ Γιαμαμούρα
Τικρὸς, κουφὸς
Πέθανα ἐδῶ καὶ πολὺν καιρὸ
Ἀντὸ πρὸσεξε κανεῖς.
27.6.75

Αὐτοὶ ποὺ κοίτονται νικητὲς
στὴν ἄσφαλτο,
ἀθάνατοι...
Αὐτοὶ οἱ νέοι κι' ὠραῖοι
οἱ ἥρωες οἱ γενναῖοι...
Κι' ὁ φοιτητὴς μὲ τ' ἄλιχο γαροφύλλο
στὸ ντρέτο στῆθος,
ὁ σκαφτιάς, ὁ σιδεράς κι' ὁ χτίστης
μὲ τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο
στ' ἀριστερὸ κροτάφι,
ὅλοι αὐτοὶ ποὺ κοίτονται
νικητὲς στὴν ἄσφαλτο
γελαστοὶ κι' ὠραῖοι
ποὺ σήκωσαν μεσάνυχτα
τῆς λεφτεριάς τὸν ἥλιο.
Πάνω στῆς καρδιάς τους
τὰ λευκὰ φτερά
τὰ μεγάλα
καὶ φώναζαν:
«Ἐδῶ Πολυτεχνεῖο,
ἐδῶ λευτεριά...
Ἐλλάδα, μάνα Ἐλλάδα...»
Τοὺς γνωρίζω...
Εἰν' ὅλοι τους παιδιὰ δικὰ μου,
διαλεχτά, ἕνα- κι' ἕνα,
Εἶναι ἡ νέα γενιά τοῦ Εἰκοσιένα!!

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ

Νὰ ξεχάσουμε τὸν πόλεμο;

Μετ. Κατίνας Χαροπούλου

(Ἀπὸ τὴν Παγκ. Ἀνθολογία ποίησης καὶ πεζογραφίας «MPIZIOND DE SIIZ»

Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσουμε τὴ γενναϊότητα καὶ τὸν ἥρωισμό τῶν ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν. Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσουμε, γιὰ νὰ θεβαιθοῦμε ὅτι ὁ πόλεμος ποτὲ πιά δὲ θὰ ξαναδειξοῦν τὸ φοβερό του πρόσωπο. Ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος ποὺ ἦταν ἀπλῶς μιὰ συνέχιση τοῦ Πρώτου πρέπει νὰ εἶναι: «ὁ Τελευταῖος Πόλεμος».

Νὰ πῶς τοποθέτησε τὸ πρόβλημα παρακάτω ἕνα πολίτης τῶν ΗΠΑ, ὁ Βίλλεμ Βάν Λούν, ποὺ εἶναι ὀλλανδικῆς καταγωγῆς: «Ἐὰν θέλουμε νὰ ἐπιζήσουμε, ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι, ὅλοι μας εἴμαστε συνοδοιῶροι πάνω σὶδὸν ἴδιο πλανήτη καὶ ὅλοι εἴμαστε ἐξ Ἰσοῦ υπεύθυνοι γιὰ τὴν εὐτυχία καὶ τὴν καλοπέραση τοῦ κόσμου σὶδὸν ὁποῖο ἔτυχε νὰ ζοῦμε».

Ὁ λ ο ι ἀ δ ε ρ φ ι α κ ά τ ω ἀ π ὸ τ ὸ ν ἤ λ ι ο. Ἡ ἰδέα τῆς ἀνθρώπινης ἐνότητας καὶ εἰρήνης παρὰ τὴς διαφορῆς σὲ γλώσσα κι' ἐθνικότητα, ἐκφράζεται καὶ σιτοῦς παρακάτω στίχους τοῦ Kipling:
«... Δὲν ὑπάρχει Ἀνατολὴ καὶ Δύση
σύνορα, ψηλὴ, καταγωγὴ,
δντας δυὸ παληκάρια
πλάι - πλάι σιέκονται μαζὶ
σὲ ἀντίπερες ὄχθες σὲ τὴ γῆ!»

ΣΑΚΗ Ν. ΚΑΤΣΑΡΟΥ

Βλάχικος γάμος

(Ἀπόσπασμα)

.....
Κάλπαζε πάνω ἀπ' τὰ κάστρα
τὸ βλέμμα του ἀξίνα ὄργωνε τοὺς κάμπους
τῶν ζητιάνων γι' αὐτὸν τὰ μοιρολόγια
νανουρίζανε τοὺς πεινασμένους σκλάβους.

Φλάμπουρα τὰ βασινά μας,
στὴ φρέσκια λάσπη γονατίσαμε
καὶ τὴ μαύρη ἐρημιά μας
σὲ κρύες πέτρες χαλλ τοὺς στήσαμε.

.....
Χεῖ μου λὲς γιατί
δὲ σὲ παντρεύομαι
τώρα εἶναι καιρὸς
τὰ κουμπάρια καὶ τὰ σφαχτά
εἰν' ἔτομα, χεῖ
καὶ τὰ ὄρνια κούρνιασαν
οὐρλιάζοντας στὰ δάσα.

Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Ἀλβανική Λογοτεχνία

Φατιμίρ Τζιάτα

Στὴν ὄνοιξη τῆς ζωῆς

Διήγημα μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν ἱστορικό
καὶ λογοτέχνη ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΙΕΝΕΚΟ

Ὁ Φατιμίρ Τζιάτα γεννήθηκε στὰ 1922, στὴν Κορυτσά. Ὁ πατέρας του ἦταν δάσκαλος. Δολοφονήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς φασίστες. Νέος ὁ Φατιμίρ πῆρε μέρος στὸν ἐθνικοαπελευθερωτικὸ πόλεμο καὶ γίνθηκε μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς πατρίδας του. Βγῆκε ἀντάρτης στὰ βουνά κι ἔγινε πολιτικός ἐπίτροπος. Στὴ διάρκεια τοῦ ἀντάρτικου, ἄρχισε νὰ συνθέτει τραγούδια καὶ πρωτοφανερῶθηκε ὡς λογοτέχνης, ὅσο κρατοῦσε ἀκόμα ὁ πόλεμος.

Στὰ 1945 δημοσίευσε τὸ πρῶτο βιβλίο του μὲ τὸν τίτλο «Σταγόνες κι Ἄμμα». Στὰ 1949 τὸ δεύτερο ἔργο του μὲ τὸν τίτλο «Τὴ Σαβεῖά δὲν τὴν ἔκαψαν». Τὴν ἴδια χρονιά, τύπωσε τὸ ποίημα «Τὸ τραγούδι τοῦ Ἀντάρτη Μπένκο». Στὰ 1951 τὴ νουβέλλα «Τὰ Νερά κοιμούνται, μὰ ὁ ἔπιρός ἀγρυπνάει». Στὰ 1953 τὴν κωμωδία του «Ὁ νέος Σύντροφος» κι ἕνα βιβλίο μὲ παιδικές ἱστορίες καὶ μὲ τίτλο «Ἀρβανίτικη Καρδιά». Στὰ 1954 τὸ πρῶτο του μυθιστόρημα «Ἡ Ἀνατροπὴ», μὲ θέμα παρμένο ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης, καθὼς καὶ τὴ νουβέλλα «Τάνας», ποὺ πῆρε τὸ βραβεῖο τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἑνώσεως).

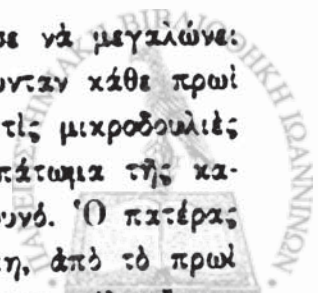
Ἀργότερα, συμπλήρωσε τὶς σπουδές του στὸ Ἰνστιτοῦτο Λογοτεχνίας «Γκόρκυ» τῆς Μόσχας. Τώρα εἶναι μέλος τῆς διοικήσεως ἐπιτροπῆς τῆς Ἑνώσεως Συγγραφέων καὶ Καλλιτεχνῶν Ἀλβανίας κι ἀρχισυντάκτης τῆς ἐπιθεώρησης «Nendori», ποὺ εἶναι ὄργανο τῆς Ἑνώσεως).

Τὰ κορίτσια, στὸ χωριὸ μας, παντρεύονταν μίκρὰ, ἀπὸ τὰ δεκατρία ὡς τὰ δεκαεννιά χρόνια. Μία κοπέλλα, ποὺ εἶχε φτάσει τὰ δεκαῆξι, της, ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπο νὰ εἶχε παντρευτεῖ.

Ὁ Ρίστο Ὀπάρι: ἤθελε νὰ κάμει τὸ ἴδιο μὲ τὴν κόρη του. Μὰ ἡ Λένα του ἦταν ἀκόμα παιδί. Δὲν εἶχε κλείσει ὅσπερ τὰ δεκατέσσερα χρόνια της. Ἐπαιξε μὲ τὶς κοῦκλες κι εἶχε τὶς παιδικές φαντασιοπληξίες της. Ἡ λιγνὴ της κορμιοστασιά ἔμοιαζε μὲ ψιλὸ κλαδί κερασσιάς. Τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια της, πάνου στὸ λεπτοκαμωμένο πρόσωπό της, φέραν τὴ σφραγίδα τῆς παιδικῆς φιλοπερίεργειας. Γλήγορα, ἔφηναν νὰ τρέχουν τὰ δάκρυα, καὶ γλήγορα λάμπανε ἀπὸ χαρά. Καὶ τὰ χοντρά κόκκινα χεῖλια της ἀκόμα δείχναν, πὼς ἦταν ἀνώριμη.

Μὰ ὁ Ρίστο Ὀπάρι: εἶχε τὴ γνώμη, πὼς καὶ στὰ δεκατέσσερά της, ἦταν πρόθυμος νὰ τὴν παντρεύει, ἂν ἔρχονταν κάποιος νὰ τὴ ζητήσει.

Εὐτυχῶς, κανένας δὲν εἶχε ἔρθει, κι ἔτσι αὐτὴ ἔακολουθοῦσε νὰ μεγαλώνει: κἀνοντας μαζί καὶ τὶς μικροδουλιές τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ Λένα σηκώνονταν κάθε πρωὶ νωρίς, τύλιγε τ' ἀχτένιστα μαλλιά της σ' ἕνα μαντήλι κι ἄρχιζε τὶς μικροδουλιές τοῦ σπιτιοῦ. Ἄναβε τὴ φωτιά, ἔπλενε τὰ πιάτα, κατὰδρευε τὸ πάτωμα της καλύβας καὶ πήγαινε τὶς τέσσερες κατσίκες της νὰ βοσκήσουν στὸ βουνό. Ὁ πατέρας της κι ἡ μάνα της δούλευαν ὡς κολλῆγοι στὰ χωράφια τοῦ Μπέη, ἀπὸ τὸ πρῶτο ὡς τὸ δῶδου. Σὺν γύριζαν ἀπὸ τὴ δουλιὰ, ἦταν τόσο κουρασμένοι, ὥστε, μὲλις ἔτρω-

γαν τὸ φτωχικό τους φαί, ἔπεφταν καὶ κοιμοῦνταν. Σχεδόν, ποτέ δὲ μιλοῦσαν στὴ Λένα, ἐξὸν κι ἂν ἦταν νὰ τὴν προστάξουν γιὰ κάτι, νὰ τὴ μαλώσουν ἢ νὰ τὴ δείρουν.

Στὸ θουνό, ἡ Λένα ἔνιωθε σὰν στὸ σπίτι της. Κανένας ποτέ δὲν τὴν ἐνοχλοῦσε ἐκεῖ. Ἄφηνε τὶς κατσίκες της νὰ βόσκουν μέσα στὸ λόγγο ἀπὸ θαλασιδιές κι αὐτὴ ξάπλωνε στὴν πρασινάδα. Τί θαυμάσια πράγματα ἔβλεπε ἐκεῖ! Ἕνας δλάκερος κόσμος ἀπὸ παράξενα μικροζούζουλα παρουσιάζονταν μπροστά της, καθὼς ἦταν ξαπλωμένη πάνου στὴν πρασινάδα. Πολυάσχολα, τὰ μυρμηγκία πήγαιναν πέρα δῶθε μὲ τὴν πιὸ μεγάλη εὐκολία καὶ χωρὶς τὸν παραμικρὸ θόρυβο. Ζουζούνια, μὲ μαῦρες βούλες πάνου στὴν κόκκινη ράχη τους, σκαρφάλωναν στὰ φύλλα τῆς πρασινάδας καὶ πετοῦσαν μακριά. Συχνά, ξεπέζευαν στὰ χέρια της. Αὐτὸ τὴν ἔκανε χαρούμενη, γιατί εἶχε ἀκούσει, πὺς φέρναν τύχη. Μερικὲς φορές, εὔρισκε μεγάλα σκαθάρια, πὺς κουνιοῦνταν γύρω της ἀργὰ σὰν βουβάλια καὶ τῆς ἄρεσε νὰ τὰ σκεπάζει μὲ μιὰ χούφτα γῶμα, γιὰ νὰ τὰ βλέπει μετὰ νὰ ξαναθαίνουν στὴν ἐπιφάνεια. Εἶχε δεῖ λογιῶν - λογιῶν τέτια ζούζουλα, κόκκινα, πράσινα, μαῦρα καὶ παρδαλά. Ἄλλα ἦταν τόσο μικρά, πὺς μόλις διακρίνονταν, κι ἄλλα πολὺ μεγάλα. Κάμποσα ἀπ' αὐτὰ κουλουριάζονταν στὴ γῆ κι ἄλλα ἔκαναν μὲ τὰ φτερά τους τέτια βουή, πὺς θαρροῦσες κι ἄκουες ἀεροπλάνα.

Τὸ ἀγαπημένο μέρος, πὺς ξεκουράζονταν ἡ Λένα, ἦταν ἡ κορυφή ἑνὸς ἀπότομου βράχου. Σὰν πρωτοπῆγε ἐκεῖ, ἔνιωσε ζάλη καὶ δὲν τολμοῦσε νὰ κοιτάξει κάτω. Μετὰ, συνήθισε κι ὥρες πολλὲς ἔμενε ἐκεῖ ξαπλωμένη. Μπροστά της ἀπλώονταν ἕνας ἀπέραντος κάμπος. Χείμαρροι καὶ ποταμάκια τὸν διασχίζανε σταυρωτά, πὺς χάνονταν κάτω ἀπὸ τοὺς βάλτους. Ἐβλεπε ἀκόμα τὰ θουνὰ Μάλι - Θάτ καὶ Ἰθάν, πὺς οἱ κορφές τους χάνονταν μέσα στὴν ἀντάρρα καὶ τὰ σύννεφα, καὶ κάμποσα χωριά, πὺς τὰ σπίτια τους μοιάζαν μὲ κουτιά, καὶ βαθιά, πέρα, τὴν πολιτεία, πούταν σκεπασμένη μὲ καπνὸ κι ἀντάρρα. Ἡ Λένα ἄπλωνε τὰ χέρια της καὶ φώναζε μ' ὄλη τὴ δύναμη τῆς φωνῆς της:

— ὦ! ὦ! ὦωω! ὦχαχού!

Τὸ ἀεράκι τὴ χτυποῦσε στὸ στήθος, ἀνέμιζε τὰ μαλλιά της καὶ σήκωνε τὸν ποδόγυρο τῆς φούσττας ὡς τὰ γόνατά της. Φαίνονταν τότε σὰν νάταν ἔτοιμη νὰ πηδῆσει καὶ νὰ πετάξει μακριὰ σὰν τὸν ἀητό, πὺς πετοῦσε ψηλὰ στὸν οὐρανὸ.

Ἕνας μεγάλος μαῦρος ἀητός, πὺς ἡ Λένα τὸν ἔβλεπε κάθε μέρα νὰ πετάει στὰ μέρη κείνα, πρέπει νὰ εἶχε τί φωλιά του στὸ βράχο της. Χτυποῦσε τὰ δυνατὰ φτερά του κι ὥρες δλάκερες τριγύριζε πάνου ἀπ' τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ἡ Λένα τὸν εἶδε μιὰ μέρα νὰ κουνιάζει στὴν κορυφή τοῦ βράχου καὶ νὰ τσιμπάει ἕνα λαγὸ, πὺς κρατοῦσε στὰ χέρια του. Τὸν σήμωσε, γιὰ νὰ δεῖ πιὸ καλά, μὰ αὐτὸς πέταξε μακριὰ μὲ τὸ λαγὸ στὰ νύχια του.

— Τί δυνατός! εἶπε κατατρομαγμένη κι ὄλο εἶχε τὸ φόβο μὴν τὴν ἀρπάξει καμιά μέρα καὶ φύγει μακριὰ.

Τὰ βράδια, ἡ Λένα κατέβαινε φορτωμένη ἕνα ζαλίκι χόρτα κι ὀδηγοῦσε τὶς κατσίκες της στὸ σπίτι. Μὲ τὸ χόρτο αὐτὸ τὶς τάιζε τὴ νύχτα. Μερικὲς φορές, γύριζε ζαλικωμένη ξύλα. Αὐτὸ τὴν κούραζε, μιὰ κι ἦταν κι ἀδυνατούλα, καί, μόλις

ἄρμεγε τίς κατοίκες, ξάπλωνε γιά ὕπνο. Κάμπορες φορές μάλιστα, χωρίς νά δειπνήσει.

Κάποιο βράδυ, πού ἡ Λένα εἶχε ξάπλωσει νά κοιμηθεῖ, ὁ Ρίστο Ἰσάρι εἶπε στή γυναίκα του:

— Μεγάλωσε ἡ κόρη μας! Πρέπει νά φροντίσουμε νά τήν παντρεύουμε. Κοίτα, ἂν μπορεῖς, νά μάθεις τί λέει γιά τή δουλειά αὐτή ὁ Κίτσιος, γιατί ὁ γιός του εἶναι δουλευτάρικο παληκάρι.

Ἡ γυναίκα του, ἀδύνατη, καί λεπτοκαμωμένη, κοίταξε μ' ἀγάπη τή θυγατέρα της κι ἀναστέναξε:

— Εἶναι πολύ μικρή, ἄντρα μου. Τό ἄλλο φθινόπωρο θά κλείσει τὰ δεκατέσσερα.

— Πολύ μικρή! Πολύ μικρή! Αὐτό μονάχα ξέρεις νά λές ἐσύ. Καί τί θά γίνηι, ἂν ὁ ἀητός τήν πάρει μαζί του;

Τῆς Λένας τὰ μάτια ἦσαν κλειστά, μὰ δέν εἶχε ἀποκοιμηθεῖ ἀκόμα. Ἄκουε ὄλα, ὅσα λέγονταν γι' αὐτή. Ὅταν ὁ πατέρας της ξεστομίσει τή λέξη «ἀητός», αὐτή ἐνιωσε ἀνατριχίλα. Εἶχε δεῖ μέ τὰ ἴδια της τὰ μάτια τόν ἀητό πάνω στό βράχο. Μὰ οἱ ἀητοί δέν ἀρπάζουν ἀνθρώπους. Ἀρπάζουν ἀπ' ὄλα, μὰ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς φοβοῦνται. Τόξερει καλά αὐτό ἡ Λένα. Ὡς τώρα, ποτέ της δέν εἶχε ἀκούσει, οὔτε καί στά παρνωθία, πῶς οἱ ἀητοί ἀρπάζουν ἀνθρώπους, εἴτε ἀγόρια εἰν' αὐτοί, εἴτε νέα κορίτσια, ὅαν κι αὐτή. Σίγουρα, ὁ πατέρας της κάτι ἄλλο ἐννοοῦσε. Καμώθηκα, πῶς κοιμόταν ἐαθιά. Ἀρχισε μάλιστα καί νά ροχαλίξει σιγανά. Τ' αὐτιά της ἤμωσαν εἶχε τεταωμένα. Ἦθελε νά μάθει, τί ἦταν αὐτός ὁ ἀητός, πού θά τήν ἀρπάζει καί ποιός ἦταν ὁ ἀνθρώπος πού θά τήν πάντρευαν.

— Τί θά τήν κάμει αὐτός τῆ Λένα; Αὐτή εἶναι παιδάκι ἀκόμα! Εἶπε ἡ μάνα της καί της χάλιδεψε τὸ κεφάλι.

— Παιδάκι! Παιδάκι! Μὰ καί τοῦ Νασίμ ἡ κόρη ἦταν παιδάκι, μὰ αὐτός πῆγε καί τή γκάστρωσε!

Ἀκολούθησε σιωπή καί μέσα σ' αὐτή τή σιωπή ἡ Λένα ἄκουσε τήν πεταλούδα νά φτερουγίζει γύρω ἀπό τή λάμπα, ἕνα κύκλο νά γυρνᾷ εἴσω καί τόν πατέρα της νά βήχει.

Ἡ ἀδύνατη φωνή της μάνας της ἔσπασε τή σιωπή.

— Ἡ θυγατέρα τοῦ θεοῦ Νασίμ ἦταν μεγάλη. Εἶχε κλείσει τὰ δεκαοχτώ, ἐνῶ ἡ Λένα δέν ἔχει ἀκόμα κανένα σημάδι θηλυκότητας. Ἄς μεγαλώσει καί μετὰ τήν παντρεύουμε.

— Ἄς μεγαλώσει στά χέρια τοῦ ἄντρα της. Τό ὄμο εἶναι.

— Μὰ εἶναι πολύ μικρή, ἄντρα μου!

— Σεῖς οἱ γυναῖκες εἴστε χαζές, εἶπε ὁ πατέρας της θυμωμένος κι ἔφτυσε στή φωτιά. Ἄς πούμε, πῶς ἔχει στό θουνό ψηλά, πάει αὐτός καί της κάνει τ' ἀνεπανόρθωτο. Τί θά κάμει τότε ἡ ἀφεντιά σου; Θά πᾶς στά δικαστήρια; Μὰ ὁ δικαστής τίποτε δέ μπορεί νά κάμει στά ζητήματα αὐτά. Θά μείνεις μέ τή ντροπή. Δέ θά τολμάς νά ξεστομίσεις λέξη, γιατί αὐτός θά σ' ἀρπάξει ἀπό τ' αὐτί καί θά σέ πετάξει μέ τίς κλωτσιές εἴσω ἀπό τὸ καλύδι καί θά σέ διώξει μακριά ἀπό τόν τόπο. Καί πῶς θά ζήσουμε τότε; Οὔτε ψωμάκι δέ θά έχουμε.

Ἡ Λένα ξνιωσε τὸ χέρι τῆς μάνας της νὰ τῆς χαῦδεύει τὸ κεφάλι. Τῆς μάνας τὸ χέρι ἔτρεμε. Ἡ Λένα κατάλαβε ἀπ' αὐτό, πὼς ἡ μάνα της ἔκλαιγε. Ἐνα δάκρυ ἔπεσε στὸ πρόσωπό της καὶ κύλησε πρὸς τὸ λαιμό της. Ἡ Λένα ἦταν ἔτοιμη νὰ σηκωθεῖ, μὰ κρατήθηκε. Συγκινήθηκε βαθιὰ καὶ τὰ μάτια της καίγαν ἀπὸ τὰ δάκρυα. Δάγκασε τὰ χεῖλια της γιὰ νὰ μὴν κλάψει.

— Ἄς περιμένουμε ὡς τὸ φθινόπωρο, παρακάλεσε ἡ μάνα της μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Ὡς τότε, θάχει τελειώσει ὁ γιός μας τὸ στρατιωτικό. Ἄς ἀκούσουμε τί θὰ πεῖ κι αὐτός καὶ μετὰ ἀποφασίζουμε.

— Γιατί κλαῖς σάν παιδί;

— Πὼς μπορῶ νὰ κρατηθῶ!

— Πήγαινε στὸ κρεβάτι. Καὶ πὲς στὴν κόρη μας νᾶχει τὰ μάτια της τέσσερα κεῖ πάνου στὸ βουνό.

Ἦστερ' ἀπὸ λίγο, σκέπασαν τὰ κάρβουνα μὲ τὴ στάχτη, ἔσβυσαν τὸ φῶς καὶ πέσαν νὰ κοιμηθοῦν.

Ἡ Λένα ἄργησε πολὺ, ὥσπου ν' ἀποκοιμηθεῖ. Ἀπ' ὅσα εἶχε ἀκούσει: κείνο τὸ βράδυ, ἕνα πλάμα ἦταν ξεκάθαρο: πὼς ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, ἔπρεπε νὰ ζεῖ πάντα μὲ φόβο. Κάποιος ἀγριάνθρωπος θὰ τὴν παρακολουθοῦσε πάντα καὶ θὰ τὴν ἄρπαζε, ὅπως ἄρπαξε καὶ τὴ θυγατέρα τοῦ θείου Ναούμ. Ἐνιωθε νὰ βαραίνει τὴν καρδιά της μεγάλη λύπη καὶ τὴν ἔπιασε φόβος. Στριμώχτηκε κοντὰ στὴ μάνα της κουλουριασμένη κι ἄρχισε νὰ κλαίει δυνατὰ. Τρομαγμένη ἡ μάνα της τὴ ρώτησε:

— Τί ἔπαθες, Λένα; Γιατί κλαῖς;

Ἡ Λένα δὲν ἔδωκε καμιὰ ἀπόκριση.

— Θὰ ὄνειρεύεται, εἶπε μέσα της ἡ μάνα καὶ ρίχνοντας τὰ χέρια γύρω στὸ κορμί της, τὴν ἀγκάλιασε.

Ἀπὸ τὴ μέρα κείνη, ἡ Λένα εἶχε χάσει τὸ κέφι της. Τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια της δαίχνανε φοβισμένα καὶ τρομαγμένα. Στὸ λεπτοκαμωμένο πρόσωπό της ἦταν ζωγραφισμένη ἡ λύπη. Ἀκόμα καὶ τὸ θῆμα της εἶχε ἀλλάξει. Συνήθιζε, ὡς τώρα, νὰ περπατάει: ὀλοῖσα μπροστά, ἡσυχῆ καὶ ξένοιαστη, μὰ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα γυρνοῦσε τὸ κεφάλι της δεξιὰ κι ἀριστερά, προσέχοντας πάντα. Περπατάει, τώρα, γλήγορα, μὲ σηκωμένους τοὺς ὄμους. Φοβᾶται ὀλοένα, πὼς κάποιος τὴν κυνηγáει. Ὅταν εἶναι μονάχα, κι ὁ παραμικρὸς θόρυβος ἑνὸς πεσιμένου φύλλου, τὸ παραμικρὸ γαύγισμα κάποιου σκύλου ἢ τὸ τρίξιμο μιᾶς πόρτας, γεμίζουν τὴν καρδιά της τρομάρα καὶ τὴν κάνουν νὰ χτυπάει δυνατὰ. Δὲ συγκινοῦνταν πιά ἀπὸ τὴν πρασινάδα καὶ τὰ μικρὰ ζουζούνια, πού ζοῦσαν ὀλόγυρά της, οὔτε ἀπὸ τὸ πέταμα τοῦ ἀητοῦ. Κάθονταν στὴν κορφή τοῦ βράχου καὶ κεντοῦσε ἕνα λεπτὸ τσεμπέρι. Εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐτοιμάζει τὴν προίκα της. Κι ἕνα τσεμπέρι εἶναι τὸ πρῶτο - πρῶτο στὴν ἐτοιμασία της προίκας. Μετὰ τὸ τσεμπέρι, θᾶρχιζε νὰ κεντάει μιὰ μαξιλαροθήκη καὶ τὴ νυφικιά της νυχτικιά. Ὁ ἀδερφός της εἶχε γράψει, πὼς, στὸ γυρισμό του, θὰ τῆς ἔφερνε ἕνα φουστάνι κι ἕνα κεντητὸ τσεμπέρι, μὲ χαρούμενα χρώματα. Μὰ, τῆς Λένας ἡ προίκα δὲν ἦταν προίκα σάν τῶν μεγάλων κοριτσιῶν. Αὐτὴ εὐχαριστιοῦνταν νὰ κεντάει τὸ τσεμπέρι της, γιὰ νὰ τὸ φοράει σὲ καμιὰ γιορτὴ καὶ νὰ περηφανεύεται στὰ συνομήλικά της κορίτσια, πὼς τὸ εἶχε κεντήσει μόνη της. Τὸ ἴδιο θᾶκανε καὶ μὲ τὴ νυχτικιά της, ζταν θὰ τὴν κεντοῦσε. Θὰ τὴν φοροῦσε, μὲ μίλις θὰ τέλειωνε τὸ κέν-

τημά της. Κι ἂν ὁ ἀδερφός της κρατοῦσε τὸ λόγο του, γιατί πολλές φορές δὲν ἔκανε ὅσα ὑπόσχονταν, εἶχε σκοπὸ νὰ φορέσει τὸ φουστάνι καὶ τὸ τσεμπέρι, μόλις θὰ τῆ-
παιρνε στὰ χέρια της. Ἐνα φουστάνι, ὄλο κι ὄλο εἶχε ἡ Λένα, αὐτὸ πρὸς φοροῦσε.
Τῆς τὸ εἶχαν ἀγοράσει πρὶν δυὸ χρόνια, τὸ Πάσχα. Ἦταν ἕνα φουστάνι κόκκινο
κι εἶχε ἀπάνου του σταμπαρασμένα πολλὰ ἄσπρα τριαντάφυλλα. Τώρα, τὴ στένευε
πολύ, γιατί εἶχε μαζέψει ἀπὸ τὸ πλύσιμο, μὰ καὶ γιατί εἶχε ψηλώσει κι ἡ ἰδέα. Ἡ
μάννα της ὄλο τῆς ἔλεγε ν' ἀρχίσει νὰ ἑτοιμάζει τὴν προίκα της, μὰ ἡ φτωχὴ Λένα
δὲν εἶχε τώρα οὔτε ὅσα χρειάζονταν γιὰ τὸ ντύσιμό της. Μὲ προίκας, λοιπόν, θ'
ἀσχολοῦνταν;

Ἡ μάννα της εἶχε προσέξει κάποια ἀλλαγὴ στὴν κόρη της. Ἡ Λένα ἦταν τώρα
πιὸ δειλὴ καὶ πιὸ σκεφτικὴ. Συχνά, οὔτε ἀνοίγε τὸ στόμα της νὰ πει μὴ λέξη. Ἐ-
κανε τίς μικροβουλίες της ἀμίλητη, καὶ σημιορφώνονταν ἀμέσως μ' ὅτι της λέγανε.
Δὲν ἔπιανε ποτὲ κουβέντα μὲ τὴ μάννα της, καθὼς συνήθως παλιότερα.

— Τί ἔπαθες, Λένα; τὴ ρωτοῦσε ἀντήσυχη.

— Φοβάμαι, ἀπαντοῦσε ἡ Λένα.

— Φοβάσαι; Ἀπὸ τί; Ἀποροῦσε ἡ μάννα. Δὲν εἶσαι μωρό!

— Μοῦ φαίνεται σὰν κάποιος νὰ μὲ κυνηγᾷ.

Ἡ μάννα της σκέφτηκε τότε, πῶς ἴσως νὰ εἶχε σπάσει κάτι μέσα στὸ σπίτι καὶ
γι' αὐτὸ ἔκλαιγε. Κοίταξε γύρω της, μὰ εἶδε, πῶς ὄλα ἦταν στὴ θέση τους.

— Ποῖόν φοβάσαι;

Τὸ κορίτσι, στὴν ἀρχή, σὴναινε, μὰ, μετὰ, κοίταξε τὴ μάννα της κατόματα κι
ἀπάντησε:

— Τὸ Μπέτι!

— Γιατί τὸ λές αὐτό, Λένα; ρώτησε ἡ μάννα της καὶ κάθησε κοντὰ της φρον-
τίζοντας νὰ γαληνέψει τὴν κόρη της. Τί σοῦακιμὸ ὁ Μπέτις;

— Τίποτε.

— Τότε, γιατί τὸν φοβάσαι;

— Ἐσὺ μ' ἔκαμες νὰ τὸν φοβάμαι. Ἐσὺ κι ὁ πατέρας κείνη τὴ νύχτα. Νομί-
ζατε, πῶς κοιμόμουνα, μὰ τ' ἄκουσα ὄλα, ὅσα εἶπατε.

Κι ἡ Λένα ἀρχισε νὰ ξαναλέει λέξη πρὸς λέξη ὅτι εἶχε ἀκούσει κείνη τὴ
νύχτα.

— Μὰ εἶσαι χαζή! Ἐπρεπε νὰ ντρέπεσαι πρὸς κλαίς.

— Ἐκλάψες κι ἐσὺ κείνη τὴ νύχτα. Φοβάμαι, ὅπως φοβόσουν κι ἐσὺ κείνο τὸ
δράδου. Τώρα, μοῦ φαίνεται, πῶς μὲ κυνηγᾷ: ὄλη τὴν ὥρα, εἶπε τὸ κορίτσι καὶ
ξέσπασε σὲ κλάματα.

Ἡ μάννα πάσχιζε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴν ἤσυχάσει. Πῆρε τὸ κεφάλι της στίς
παλάμες της καὶ τῆς σκούπισε τὰ μάτια. Μετὰ, τὴν ἔρριξε στὴν ἀγκαλιὰ της καὶ
φέλλισε:

— Μὴν κλαίς, Λένα. Εἶσαι μεγάλο κορίτσι. Δὲν εἶσαι πιὰ παιδί. Γιατί νὰ φο-
βάσαι; Στὸ κάτω - κάτω, περιποιήσου τον μὲ τὰ χέρια σου. Γιατί τᾶχεις τὰ χέ-
ρια σου; Γιὰ νὰ μὴν προστατεύεις τὸν ἑαυτὸ σου; Ἄν σοῦ τύχει κάτι, χτύπα τον
μὲ μιὰ πέτρα καὶ θά' το στὰ πόδια, ὅσο πιὸ γλήγορα μπορείς. Δὲ θὰ μπορέσει νὰ
σὲ φτάσει. Ἐξέφυγέ του, ὅταν σ' ἀρπάξει, καὶ τρέξε, φύγε! Ἄν τύχει κι εἶσαι πάνου

στό βουνό, κρύφου μέσα στο λόγγο. "Αν είσαι στο χωριό, τρέξε κι έλα γλήγορα στο σπίτι. Άκουσ, Λένα; Δέν είσαι παυδί. Μονάχη σου πρέπει νά φυλάξεις τήν τιμή σου. Σύντομα, θά παντρευτείς...

Τά λόγια αὐτά τῆς μάνας δώσανε λίγη χαρά στή Λένα. Τί χαζή ἦταν, πού φοβοῦνταν! Γιατί εἶχε τά δυό της χέρια; Γιατί ἄλλο, παρά γιά νά ὑπερασπίζεται τόν ἑαυτό της!

Πέρασαν κάμποσοι μῆνες καί μαζί μ' αὐτούς πέρασαν κι οἱ στενοχώριες καί τά θάσανα τῆς μικρῆς. Κάτι ἀπό τήν πρώτη τρομάρα εἶχε μείνει ἀκόμα μέσα της, μιά αὐτό ἦταν πιά πολὺ κρυφό, παρά φανερό. Δέ φοβόταν τώρα τὸ θόρυβο τῶν ξερῶν φύλλων ἢ τὸ πέταγμα τῶν πουλιῶν. Τώρα, φοβόταν μονάχα τοὺς ξένους καί τοὺς ἀνθρώπους πού μοιάζανε μὲ τὸ Μπέη. Εἶχε γίνει ξανά χαρούμενη καί τῆς ἄρεσαν τὰ παιγνίδια, ἔπwis ἄρέσουν σ' ἕλα τὰ παιδιά. Στὸ βουνό, χαίρουνταν ξανά τῆ συντροφιά τῶν ἀγαπημένων της μυρμηγκιῶν καί τῶν ζουζουნიῶν. Συγκινοῦνταν ξανά ἀπὸ τὸ τολμηρὸ πέταγμα τῶν ἀητῶν, ἀπὸ τ' ἀεράκι, πού φυσοῦσε στήν κορφὴ τοῦ βράχου, ἀπὸ τίς πεταλοῦδες, πού πετοῦσαν, ἀπὸ τίς μαργαρίτες κι ἀπὸ τοὺς ἀσφιδελοῦς. Κάθουνταν στήν κορφὴ τοῦ βράχου καί πότε κοιτοῦσε τοὺς κάμπους καί πότε τὰ βουνά. Κάπου - κάπου, ἔρριχνε ματιές στὰ κόκκινα περιστέρια, πού κεντοῦσε στὸ τσαμπέρι της.

* * *

Κάποιος θιμορφο καλοκαιριάτικο ἀπόγεμα, καθῶς κάθουνταν στήν πρασινάδα καί κεντοῦσε, ἔκουσε τὸ γλιμντρισμα ἀλόγου καί τὸ ποδοβουητό του, λές καί χτυποῦσαν τῆ σκληρῆ γῆ τέσσερα σφυριά. Ἀνήσυχη, ἢ Λένα γύρισε τὸ κεφάλι της πρὸς τὰ ἐκεῖ, μιά δὲν εἶδε κανένα. Πάνου σὲ μιὰ ἀστραποκαμμένη γέριχη θάλανυδιά, εἶδε μιὰ καρακάξα νά κουνάει τήν οὐρά της. Μακριά, πέρα, φαίνονταν τὸ βουνὸ Μάλι - Θάτ, σκεπασμένο μ' ἀντάρα, σάν μὲ σάβανο. Ἀπὸ τὸ βουνό, ἕνα κοπάδι πουλιὰ πετοῦσε πρὸς τήν κοιλάδα κάτω, πρὸς τὸ μέρος τ' Ἀη - Γιώργη.

— Ψεύτικος συναγεριμός! Εἶπε μέσα της καί ξανάρχισε τὸ κέντημα.

Μιά, ἔκουσε τὸ ποδοβουητό τοῦ ἀλόγου νά σηκώνει. Πετάχτηκε ὀρθια καί τέντωσε τὸ λαϊμό της νά δει. Ναί. Ἐνα ἄλογο ἔρχονταν μέσα ἀπὸ τὸ λόγγο. Δέν ἔβλεπε τ' ἄλογο, μιά μονάχα τήν οὐρά του, πού κουνιοῦνταν σάν σκούπα. Ὁ ἀέρας ἀναστήκωσε τῆ φούστα της κι ἄφησε νά φανοῦν τὰ γυμνά πόδια της. Μετά, ὁ ἀέρας καταλάγιασε κι ἔκουσε πίσω της κάποιον νά βηματίζει πάνου στήν πρασινάδα, τόσο μαλακά, ἔσο καί μιὰ γάτα, πού θά βόδιζε πάνου στὰ νύχια της. Ἀπὸ τὸ φόβο της, δὲ γύρισε πίσω τὸ κεφάλι της. Σταύρωσε τὰ χέρια στὸ στήθος της, σάν νάθελε νά προσευχηθεῖ, ζάρωσε τοὺς ὄμους της καί περίμενε, χωρὶς νά βγάξει ἄχνα..

"Ἔστερ" ἀπὸ λίγο, ἔκουσε μιὰ γλυκιὰ, καλωσυνάτη καί μαζί σιχαμένη ἀντρικὴ φωνή:

— Τί κάνεις ἐδῶ, μικρή μου Λένα;

Καταφοβισμένη, γύρισε τὸ κεφάλι.

— Ὁ Μπέης! τσίριξε, καθῶς εἶδε μπροστά της τὰ μικρὰ ζαρωμένα μάτια καί τήν κόκκινη μύτη τοῦ ἀφέντη της. Ἀλλοίμονό μου! ξεφώνησε ξανά καί τῦθαλε στὰ πόδια. Μιά ὁ Μπέης της ἔφραξε τὸ δρόμο μὲ τὸ χοντρὸ κορμί του.

— Μὴ φοβάσαι, περιστέρι μου. Δέ μὲ ξέρεις; Εἴλιμα! ὁ ἀφέντης σου!

Τὴν ἄρπαξε στὰ μπράτσα του.

— Φύγε! Καταραμμένα! Ἄντρας εἶσαι σύ, πού τὰ δάξεις μ' ἓνα κορίτσι; Τσίριξε καί πάσκιζε νά γλυτώσει ἀπὸ τίς σφιχτές ἀρπάγες του.

— Μή φωνάζεις!

Τὸ κόκκινο, σάν αἷμα, πρόσωπο τοῦ Μπέτη ἔκαιε. Ὁ πόθος του εἶχε ξανάψει, ἐνῶ ἡ Λένα ἔχουε δάκρυα καί τὰ χεῖλια τῆς ἔτρεμαν ἀπὸ φόβο.

— Ἄφησέ με νά φύγω! Μὲ πονᾷς! Σὲ παρακαλῶ, ἀφησέ με, Μπέτη!

Ἡ Λένα θυμώθηκε τῆ συμβουλή τῆς μάνας τῆς. Τῆς εἶχε πει νά σώσει τὴν τιμὴ τῆς, γιατί πιὰ ἦταν μεγάλη κοπέλλα. Μά, τί μπορούσε νά κάμει τώρα; Μπορούσε τὸ ἀδύνατο σώμα τῆς ν' ἀντιῆξει στὴ δύναμη ἐνὸς ἄντρα;

— Δὲν εἶσαι πιὰ μωρό... Πρέπει νά σώσεις τὴν τιμὴ σου μὲ τὴ δική σου δύναμη!

Τῆς μάνας τῆς τὰ λόγια ἀντηχοῦσαν, καθὼς ἀντιστέκονταν μ' ὄλες τῆς τίς δυνάμεις. Ἐσιμῆξε τὰ δυὸ τῆς χεῖρια κι ἔσπρωξε τὸ Μπέτη μακριά, μ' ἕλη τῆς τὴ δύναμη. Μὲ τὰ νύχια τῆς, τοῦ γρατσοῦνισε τὸ λαϊμὸ καί κατέφερε νά σπρώξει τὸ κατακόκκινο μούτρο του μακριά ἀπὸ τὸ πρόσωπό τῆς. Μά, ἡ δύναμή τῆς ἦταν δύναμη ἐνὸς παιδιοῦ. Ἐνωθε ἀδύναμα τὰ μπράτσα τῆς τίς γροθιές τῆς, τὰ δάχτυλά τῆς. Κουράστηκε. Ἀνάπνεε μὲ δυσκολία. Μία ἀντάρα σκοτεινίωσε τὰ μάτια τῆς, ὅπως ἀκριδῶς ἓνα σύννεφο σὸν καθαρὸ οὐρανὸ. Δὲ μπορούσε νά δει πιὰ τὴ γέρικη θαλασσιδιά, ὅτε τὸ βουνὸ Μάλι - θάι, ὅτε τὴ φάτσα τοῦ Μπέτη. Καθὼς ἦταν ξαπλωμένη ἀνάσκελα στὴν πρασινάδα, μπορούσε νά δει μονάχα τὸν οὐρανὸ κι ἓνα μαῦρο σύννεφο, πού κουνιόταν κάτω ἀπ' αὐτόν. Γιά τελευταία φορά, ἔβαλε ὄλα τῆς τὰ δυνατὰ καί, βλέποντας τὸ ἀνοιχτὸ στόμα τοῦ Μπέτη καί τὰ γουρλωμένα μάτια του καί τὰ ρουθούνια του ν' ἀνοχοκλείουν, σάν τοῦ κουραμένου ἀλόγου, τοῦδωκε μιὰ σπρωξιὰ μὲ τὰ χεῖρια καί μὲ τὰ πόδια καί πετάχτηκε ὀρθία. Ὁ Μπέτης ἀπλωσε τὰ χεῖρια του γιὰ νά τὴν πιᾶσει ξανά κι ἔρχισε νά τὴν καλοπιάνει καί νά τὴν κολακεύει μ' ὄλων τῶν λογίων τίς γαλιφές.

Ἡ Λένα ἄρπαξε τὸ ἐργόχειρό τῆς, τῶσφιξε στὰ χεῖρια τῆς κι ἔφυγε μακριά, τρέχοντας ὅσο πιὸ γλήγορα μπορούσε. Ἐτρεξε, ἔτρεξε, χωρὶς νά ξέρει, πού πήγαινε. Δὲν ἦταν αὐτὴ πού ἔτρεχε, μὰ ὁ δρόμος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς φαίνονταν νά φεύγει, τὰ δέντρα καί τὰ σύννεφα φαίνονταν νά περνοῦν πλάι τῆς.

— Μάνα! Μάνα! Μάνα! Τσίριξε, ἐνῶ ὁ ἀγέρας σήκωνε μ' ὀρμητὴ τὰ μαλιά τῆς καί τὸ σκισμένο καί κομματιασμένο φουστάνι τῆς.

— Μάνα! Σῶσε με!

Κοίταξε μιὰ στιγμή πρὸς τὰ πίσω. Εἶδε τὸ Μπέτη νά ξεσκονίζει τὰ γόνατα τοῦ πανταλονιοῦ του κι ἀμέσως μετὰ, νά τρέχει κατόπι τῆς.

Ἡ Λένα ξακολουθοῦσε νά τρέχει. Ἐφτάσε τρεχάτη στὴν κορυφὴ τοῦ βράχου, ὅπου εἶχε τὴ φωλιά του ὁ ἀητός, σὸν ἀγαπημένο τῆς τόπο, πού ξεκουράζονταν. Πιὸ πέρα ἀπὸ καί, δὲ μπορούσε νά προχωρήσει. Ἐκλείσε τὰ μάτια τῆς, πήρε μιὰ πολὺ βαθιὰ ἀναπνοή καί πήδησε κάτω στὸ ἀπόγερμο φαράγγι. Πέταξε μακριά, ὅπως ὁ ἀητός. Ὁ ἀητός, βέβαια, πετάει πρὸς τὰ πάνω, ἐνῶ ἡ Λένα κουτρουδάλησε στὸ χάος κι ἔγινε κομμάτια.

Δὲν εἶδε τίποτε πιὰ καί δὲν ἐνοίωσε τίποτε ἀπὸ καί καί πέρα. Δὲν εἶδε τὸ

Ίστορικά διάφορα

Σημαντικά γεγονότα του κόσμου στους
μήνες Ίούλη — Αύγουστο — Σεπτέμβρη

9	Ίούλη	1962:	Έλαβε χώρα στη Μόσχα το Α΄ Παγκόσμιο Συνέδριο Ειρήνης και άφοπλισμοῦ.
10	Ίούλη	1952:	Ή είσοδος τῆς Ἑλλάδας στο ΝΑΤΟ.
14	Ίούλη	1789:	Κηρύσσεται ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση.
15	Ίούλη	1965:	Πραξικόπημα τῆς Αὐλῆς καὶ κατάργηση τῆς λαοπρόβλητης κυβέρνησης Παπανδρέου ἀπὸ τὸν τ. βασιλιᾶ Κων(νο).
21	Ίούλη	1914:	Ἀρχὴ τοῦ Α΄ Παγκ. Πολέμου.
22	Ίούλη	1965:	Δολοφονία τοῦ Σωτήρη Πέτρουλα.
22	Ίούλη	1943:	Μεγάλῃ διαδήλωση 300.000 Ἀθηναίων κατὰ τῆς ἐπέκτασης τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς.
23	Ίούλη	1974:	Συντελεῖται ἡ αὐτοκατάρρευση τῆς τραγελαφικῆς Ἰχρονῆς δικτατορίας στὴν Ἑλλάδα.
25	Ίούλη	1943:	Τὸ ὄλοκαύτωμα τῆς Μουσιωτίτσας Ἡπείρου.
4	Αὐγούστου	1936:	Ἡ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ.
6	Αὐγούστου	1945:	Βομβαρδίζεται μὲ τὴν πρώτη ἀτομικὴ βόμβα τῶν ΗΠΑ ἡ Χιροσίμα.
12	Αὐγούστου	1829:	Υπογράφεται ἡ ρωσοτουρκικὴ Συνθήκη τῆς Ἀδριανούπολης καὶ συνακόλουθα ἡ δικὴ μας ἀνεξαρτησία.
14	Αὐγούστου	1909:	Τὸ Κίνημα τοῦ Γουδιοῦ.
16	»	1943:	Τὸ ὄλοκαύτωμα τοῦ Κοιμμένου Ἡπείρου.
16	»	1960:	Υπογράφηκε ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Κύπρου.
17	»	1916:	Τὸ Κίνημα Ἐθνικῆς Ἀμυνας στὴ Θεσ(ν)ίκη.
17	»	1944:	Τὸ αἱματηρὸ μπλόκο τῆς Κοκκινιάς ἀπὸ τοὺς Γερμανοτσολιάδες.
29	»	1864:	Ἡ ἴδρυση τῆς Α΄ Διεθνοῦς ἀπὸ Λονδίνο.
31	»	1923:	Βομβαρδισμὸς τῆς Κέρκυρας ἀπὸ ἰταλικὸ στόλο.
1	Σεπτέμβρη	1939:	Ἡ ἔναρξη τοῦ Β΄ Παγκ. Πολέμου.
2	»	1944:	Ὁ οχηματισμὸς Κυβερν. Ἐθνικῆς Ἐνότητος.
2	»	1943:	Τὸ ὄλοκαύτωμα τοῦ Χορτιάτη στὴ Θεσ(ν)ίκη.
3	»	1843:	Τὸ πρῶτο Ἑλληνικὸ Σύνταγμα.
8	»	1943:	Ἡ συνθηκολόγηση τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας.
11	»	1922:	Ἡ ἐπανάσταση Πλασιήρα - Γονατᾶ - Μπακιριτζῆ.
13	»	1943:	Τὸ ὄλοκαύτωμα Βιάννου - Κρήτης.
26	»	1814:	Ἡ ἴδρυση τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας.
27	»	1941:	Ἡ ἴδρυση τοῦ ΕΑΜ.

Μπέη νὰ κοιτάζει κάτω, κατατρομαγμένος, οὔτε τὸν ἀητὸ νὰ φτερουγίζει πάνω ἀπὸ τὸ κορμὶ της, οὔτε τὸ κεντητὸ τσεμπέρι της, πού ἀνέμιζε στὸ χέρι της σὰν σημάλα.

Μεταφρ. ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΜΙΗΕΝΕΚΟΣ

..(Σημείωση τοῦ δ)νιῆ: Ἐνας παρόμοιος ἀληθινὸς μύθος εἶναι ὁλόιδιος μὲ τὴν Ἑλληνίδα Εἰρήνη τῆς Πράγας, πού τρέχοντας νὰ μὴ πέσει στὰ χέρια τοῦ μπέη, αὐτοκτόνησε σὰν ἄλλη Σουλιώτισσα στὸ Ζάλογγο· καὶ σήμερα σώζεται τὸ τοπωνύμιό της «Ὁ βράχος τῆς Εἰρήνης» πάνω ἀπὸ τὴ γραφικὴ πολιτειοῦλα).

Ὁ Ἑλληνισμὸς κατὰ τοὺς 17^ο-18^ο καὶ 19^ο αἰῶνες στὴν περιοχὴ τῆς Οὐγγρικῆς Μεσοποταμίας καὶ Τρανσυλβανίας

Ἔρευνα τοῦ Καθηγητῆ καὶ μελετητῆ
στὴ Ρουμανία Χρήστου Τσιντζιλῶνη

Μικρὴ εἰσαγωγὴ

Ἡ γνώση τῶν πολύπλευρων σχέσεων ποὺ ἀναπτύχθηκαν στὸ διάβα τῶν αἰῶνων μεταξύ τῶν διαφόρων λαῶν, βοηθᾷ στὴν ἀλληλογνωριμία τους. Βοηθᾷ στὴν ἀλληλοεκτίμηση αὐτῶν τῶν σχέσεων, ποὺ διαμορφώθηκαν στὴν διάρκεια τῆς ἱστορίας καὶ συμβάλλει στὴν ἀμοιβαία κατανόηση τῆς ζωτικῆς ἀνάγκης γιὰ παραπέρα ἀνάπτυξη πολύπλευρων πολιτιστικῶν, μορφωτικῶν, οἰκονομικῶν, πολιτικῶν κλπ. σχέσεων.

Ἐπεὶ κρῆσ, καθήκον δλων τῶν λαῶν τῆς γῆς εἶναι: νὰ πολλαπλασιάσουν τὴς κρυφὲς ἐλπίδες καὶ μὲ τὴν καθημερινή τους πάλη νὰ μετατρέπουν τὴς δυνατότητες σὲ πραγματικότητες φράζοντας τὸ δρόμο τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων τῆς ἀντίδρασης καὶ τῆς καταστροφῆς, καὶ ἐνισχύοντας τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ τὴν ἐπικολογητικὴ συνεργασία σὲ κάθε τομεᾶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας μας εἶναι: νὰ θγάλει στὸ φῶς, σειρὰ σχέσεων συνεργασίας καὶ ἀλληλοβοήθειας μεταξύ τῶν ἀπόδημων Ἑλλήνων μὲ τοὺς Οὐγγρικοὺς τῆς Οὐγγρικῆς μεσοποταμίας καὶ Ρουμάνους τῆς Τρανσυλβανίας κατὰ τὴ διάρκεια τῶν αἰῶνων, καὶ κυρίως κατὰ τοὺς 17^ο, 18^ο καὶ 19^ο αἰῶνες.

Τὰ περιθώρια μιᾶς παραπέρα ἀνάπτυξης ἀδελφικῶν σχέσεων φιλίας καὶ συνεργασίας σὲ δλους τοὺς τομεις (οἰκονομικό, πολιτιστικό, μορφωτικό, ἐπιστημοτεχνικό, πολιτικό) μεταξύ τοῦ λαοῦ μας καὶ τῶν ἐλευθέρων λαῶν τῆς Οὐγγαρίας καὶ Ρουμανίας εἶναι τεράστια ὅπως τεράστια εἶναι ἐπίσης καὶ τὰ ἀμοιβαία ὄφελῃ αὐτῆς τῆς συνεργασίας.

Οἱ ρίζες τῶν ἑλληνο-ουγγρικῶν σχέσεων

Βαθιὰ μέσα στὸ Βυζάντιο ἀπλώονται οἱ ρίζες τῶν ἑλληνο-ουγγρικῶν σχέσεων, ποὺ κατὰ τὸ μεσαίωνα γίνονται πρὸς φανερὸς καὶ ἐκδηλώνονται σὲ ἀμέτρητες οὐγκροσίσεις, σὲ πολέμους καὶ σὲ οὐκ θῆρες εἰρήνης μεταξύ τῶν Οὐγγρων καὶ τοῦ Βυζαντίου.

Πλάι δημοῦς στὶς οὐγκροσίσεις καὶ τοὺς πολέμους δὲν λείπουν καὶ μιὰ σειρὰ δυναστικῆς σχέσεις. Ἀρκεῖ γὰ ἀναγέρουμε ἐδῶ, μερικὲς ἀπὸ τὴς πρὸ χαρακτηριστικῆς: Ἡ γυναίκα τοῦ Γέιζα Α' (I. Géza) 1077, ἦταν ἡ Σινεδέτη, ἀνεγνία τοῦ Νικηφόρου Βωτονοιάτου. Γυναίκα τοῦ Στεφάνου Α' (IV. Istvan) 1162, ἦταν ἡ Μαρία, ἀδελφὴ τοῦ Αὐτοκράτορα Μανουήλ Αΐου. Ἡ Εἰρήνη καὶ ἡ Μαργαρίτα, ἦταν γυναῖκες βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἡ πρώτη, κόρη τοῦ Λαδίσλαου Α' (I. Laszlo) 1095, ἦταν γυναίκα τοῦ Ἰωάννη Κομνηνοῦ, ἡ δὲ δεύτερη, κόρη τοῦ Ἀνδρέα Β' (II. András) 1235, ἦταν γυναίκα τοῦ Αὐτοκράτορα Ἀγγελου Ἰσαάκιου.

Κατὰ τὸν 13^ο αἰῶνα, οἱ ἐμπορικῆς καὶ πνευματικῆς σχέσεις μεταξύ Βυζαντίου καὶ Οὐγγαρίας, σημειώνουν σημαντικὴ πρόοδο καὶ ἀνάπτυξη. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐμπορικῶν καὶ πνευματικῶν αἰτῶν σχέσεων εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἐπίδραση τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ στὰ ἤθη τῶν κατοίκων τῆς Οὐγγαρίας καὶ σὸν πλουτισμὸ τῆς οὐγγρικῆς γλώσσας μὲ πολλὰς ἑλληνικὰς λέξεις.

Τὸ 1217, στὴ μεγάλη στανροφορία τοῦ Πάπα γιὰ τοὺς Ἱεροὺς Τόπους, πῆρε μέρος καὶ ὁ Ἀνδρέας Β'. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς μεγάλης αἰτῆς ἐκστρατείας, ὁ Ἀνδρέας Β' κατέβαλε πολλὰς προσπάθειες νὰ πάρει τὸ βυζαντινὸ θρόνο, χωρὶς

γινεῖσθαι κανένα ἀποτέλεσμα. Οἱ στρατιῶτες του ὅμως, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴ μεγάλη αὐτὴ σταυροφορία, κοιθάλησαν μαζί τους στὴν Οὐγγαρία πολλές ἑλληνικὲς λέξεις καὶ ἀρκετὰ στοιχεῖα βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

Χαρακτηριστικὴ ἀπόδειξη τῶν ἑλληνο-ουγγρικῶν σχέσεων ἀποτελεῖ ἡ προέλευση τοῦ ἴδιου τοῦ οὐγγρικοῦ σιέμματος. Γύρω ἀπὸ τὸ οὐγγρικό σιέμμα γίνανε πολλές συζητήσεις καὶ γράφτηκαν ἀρκετὲς μελέτες.

Ὡς γνωστὸν, τὸ οὐγγρικό σιέμμα ἀποτελέσθηκε ἀπὸ δύο μέρη. Τὸ πάνω μέρος τοῦ σιέμματος δόθηκε στὸν Ἅγιο Στέφανο (Szent István 975 - 1038) ἀπὸ τὸν Πάπα Σύλβεστρο Β΄. Τὸ δὲ κάτω μέρος τοῦ σιέμματος δωρίσθηκε πολὺ ἀργότερα στὸν Γεῖζα Β΄ ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Δούκα. Ἐνωμένα λοιπὸν τὰ δύο αὐτὰ μέρη, ἀπέτελεσαν τὸ οὐγγρικό σιέμμα.

Ὁ Γεώργιος Ζαβίρας¹ σὲ μιὰ διατριβή του, ἀρνεῖται κατηγορηματικὰ τὴν προέλευση τοῦ οὐγγρικοῦ σιέμματος καὶ ἰσχυρίζεται, ὅτι τὸ σιέμμα δόθηκε ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Δούκα. Ὁ ἀπόλυτος αὐτὸς ἰσχυρισμὸς τοῦ Ζαβίρα δὲν στηρίζεται σὲ ἱστορικὰ τεκμήρια, ἀλλὰ σὲ καθαρὰ αἰσθηματικὰ κριτήρια. Ζώντας ὁ ἴδιος στὴν ἑλληνικὴ κοινότητα τῆς Βουδαπέστης, προσπαθεῖ νὰ ἀποκινήσει περισσότερα πλεονεκτήματα ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Οὐγγαρίας ἴσοο γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο, ἄλλο ἴσοο καὶ γιὰ τοὺς συμπατριῶτες του.

Κατὰ τὰ χρόνια πρὸ οἱ σελιζοῦχοι καὶ ἀργότερα οἱ Ὀθωμανοὶ Τούρκοι ἄρχισαν νὰ χιπλοῦν ἀλύπητα τὴν Βυζαντινὴν Ἀυτοκρατορία καὶ τὴν καρδιά της, τὴν Κωνσταντινούπολη, οἱ σχέσεις μεγαλώνουν, δυναμώνουν καὶ ἐκδηλώνονται στὸν κοινὸ ἀγῶνα τῶν χριστιανῶν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν Τούρκων.

Ὁ Ρουμάνος γενναῖος στρατιωτικὸς, γιὸς τοῦ μικροευγενοῦς Βόϊκου, Ἰωάννης Χουνιάδης, πρὸ λόγου τῶν μεγάλων του ὑπηρεσιῶν ἔχει γίνεи ὁ ἄρχοντας τῆς Χουνεντιόφρας καὶ τοῦ μεγάλου τῆς κάστρον, καὶ παίζει ἕναν πολὺ σημαντικὸ ρόλο στὸ οὐγγρικό βασίλειο, ἀλλάζοντας τὴν ταχικὴ τῆς παθητικῆς ἄμυνας ἀπέναντι τοὺς Τούρκους, ἐγκαινιάζει τὴν ταχικὴ τῆς ἐνεργοῦς ἐπίθεσης. Στὸν ἀγῶνα του αὐτὸν διέπεται ἀπὸ ἕνα μεγάλο καὶ εὐγενικὸ πνεῦμα. Καλεῖ σὲ κοινὸ ἀγῶνα ὅλους τοὺς ὑπόδουλους ἀπὸ τοὺς Τούρκους λαοὺς τῆς βαλκανικῆς χερσονήσου. Μὲ τὴν μεγάλη του ἐκστρατεία (χειμῶνας τοῦ 1443) προσπαθεῖ νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὰ στρατεύματα τοῦ θουλικοῦ Καστριώτη Γεωργίου (Σκεντέρμπεη)². Ἐν καὶ ἡ ἐνωσις τῶν δύο μεγάλων στρατευμάτων δὲν πέτυχε, ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ τοῦ Χουνιάδη ὁσὶόσο, εἶχε τεράστια σημασία καὶ σίσημιξε ἀκόμα περισσότερο τὶς σχέσεις μὲ τὸ Βυζάντιο καὶ ἰδιαίτερα μὲ τὸν τελευταῖο Ἀυτοκράτορα, τὸν Κωνσταντῖνο Παλαιολόγο. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ, πὸς καὶ ἡ γυναίκα τοῦ Χουνιάδη, λέγεται ὅτι ἦταν Ἑλληνίδα καὶ ὅτι κατὰγονταν ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Παλαιολόγου. Moravroik Gyula: «Τὸ Βυζάντιο καὶ ὁ οὐγγρισμὸς»).

1. Γεώργιος Ζαβίρας (1744 - 1804), λόγιος ἀπὸ τὴν Κοζάνη. Ἐζήσθη στὴν Οὐγγαρία, ὅπου ἔδουσε καὶ σχολή. Ἔργα του: «Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν θέατρον» σὶδ ὁποῖο περιλαβαίνονται οἱ βιογραφίαι τῶν Ἑλλήνων πρὸ ἀκμάσανε μετὰ τὴν πτώση τοῦ Βυζαντίου, «Ἡ Ἱστορία τοῦ Στεφάνου τοῦ Μικροῦ» κ.ἄ.

2. Καστριώτης Γεώργιος ἢ Σκεντέρμπεης (1403 - 1468). Τὸ 1443 ἔφυγε στὴν Ἀλβανία. Πολέμησε κατὰ τοῦ Μουράτ Β΄ καὶ Μωάμεθ Β΄ (1450, 1466, 1468).

Στις ἐκκλήσεις τοῦ Ἀυτοκράτορα Μανουήλ Παλαιολόγου γιὰ βοήθεια στοὺς πολέμους του κατὰ τῆς τουρκικῆς ἀπειλῆς, ἀπαντᾷ μόνο ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Σιγισμόνδος (Zigmond)¹.

Ἡ διασπορά τοῦ Ἑλληνισμοῦ

Κατὰ τὴν τελευταία περίοδο τῆς Βυζαντινῆς Ἀυτοκρατορίας, ποὶ εἶναι περίοδος ἐξασθένειος καὶ παρακμῆς, ἀρχίζουν καὶ τὰ ρεύματα μετανάστευσης τῶν Ἑλλήνων λόγιων καὶ σοφῶν πρὸς τὴν ἴση.

Ἡ Βυζαντινὴ Ἀυτοκρατορία κατὰ τὴν περίοδο τῆς παρακμῆς της, ποὶ συμπιπτει μὲ τὴν ὀνησιότητα τῶν Παλαιολόγων (1261—1453) οὐσιαστικῶς ἀπὸ ἀδιάκοπους ἐσωτερικοὺς ἀγῶνες. Ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξασθένειός της λόγω τῆς δύσκολης οἰκονομικῆς κατάστασός της ἀγροτικῆς καὶ τῶν λαϊκῶν μαζῶν γενικὰ τῶν πόλεων, οἱ ἀτέλειαιτες συγκρούσεις τῶν φεουδαρχῶν μὲ τὶς λαϊκὰς μάζες, καὶ οἱ ἀδιάκοπες ἐπιδρομὲς τῶν Τούρκων ποὶ δοο πᾶνε καὶ δυναμώνουν, δημιουργοῦν μιὰ ἀσχετικὴ ἀτιμωσιμὰ καὶ γιὰ τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους.

Ὅσο ἡ μέγγενη τοῦ Μωάμεθ Β' σφίγγει τὴν καρδιά τῆς Ἀυτοκρατορίας, τόσο καὶ τὰ ρεύματα μετανάστευσης μεγαλιώνουν καὶ γίνονται σιὸ κατακόρυφο, ἰδιαίτερα μετὰ τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὰ ρεύματα μετανάστευσης κατευθύνονται κυρίως πρὸς τὴν Ἰταλία.

Οἱ Ἕλληνες λόγιοι ἐγκαταλείποντας ἀναγκαστικὰ τὶς ἐστίες τους, πῆσαν μαζί τους τοὺς ἑλληνικοὺς κώδικες καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσα. Μέσα σ' ἐνα ξενόγλωσσο πνευματικὸ περιβάλλον ἄρχισαν νὰ διδάσκουν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσα μὲ τὴν καινούργια της προφορὰ. Στήσαν τὰ πιστογραφεῖα τους στὴ ἴση καὶ ἄρχισαν νὰ κυκλῶνται καινούργια βιβλία. Μὲ τὴν πλοῖσινα πνευματικὴ δραστηριότητα ποὶ ἀνέπτυξαν, βοήθησαν νὰ ξαναβροῦν σιὸ φῶς παλιὰ γραπτὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαίων καὶ νὰ γίνουν γνωστὰ στὴ ἴση.

Τὸ 1397 ἄρχισε τὶς ἐργασίες του στὴ Φλωρεντία ὁ Μανουήλ Χρυσολωρᾶς². Τὸν Χρυσολωρᾶ ἀκολοῦθησε σὲ συνέχεια ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς οὐμανιστῶν φηγάδων ἀπὸ τὸ Βυζάντιο στὴν Ἰταλία δπως: ὁ Θεόδωρος Γαζῆς, Ἰημήτριος Χαλκοκονδύλης³, ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος⁴, ὁ Ἰωάννης Λάσκαρης⁵ κ.ἄ.

1. Σιγισμόνδος (1368 - 1437). Τὸ 1396 ἠγήθησε τῆς σταυροφορίας κατὰ τῶν Τούρκων. Ἠττήθηκε τὸ 1398 ἀπὸ τὸν Σουλτάνο Βαγιαζίτ στὴν Νικόπολη.

2. Χρυσολωρᾶς Μανουήλ. Ἑλληνας λόγιος καὶ συγγραφεὺς τοῦ 14ου αἰῶνα. Συντέλεσε στὴ διάδοση τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας στὴν Ἰταλία καὶ σὲ ἄλλες πόλεις τῆς Δ. Εὐρώπης. Δίδαξε στὴν Φλωρεντία καὶ Ρώμη. Ἐγραψε τὴν ἑλληνικὴν γραμματικὴν μὲ τὸν τίτλο «Ἐρωτήματα» καὶ μετέφρασε στὴ λατινικὴν τὴν «Ὀδύσεια» τοῦ Ὀμήρου καὶ τὴν «Πολιτεία» τοῦ Πλάτωνα.

3. Χαλκοκονδύλης Δημήτριος (1424 - 1511). Ἑλληνας λόγιος, καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν σιὸ Μιλᾶνο. Τὸ 1488 μὲ πρόλογόν του καὶ τὴν ἐπιμέλειά του ἐκδόθησαν στὴν Φλωρεντία γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἑλληνικὴν γλῶσσα τὰ Ὀμηρικὰ Ἔπη «Ἰλιάδα» καὶ «Ὀδύσεια».

4. Ἀργυρόπουλος Ἰωάννης (1410 - 1480). Λόγιος ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Πρώτανις σιὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πάπσθας.

5. Ἰωάννης Λάσκαρης (1445 - 1535). Ἐμφανὴς λόγιος καὶ συγγραφεὺς ἀπὸ τὴν Βυζάντιον τῆς Μ. Ἀσίας. Τὸ 1518 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνση τοῦ ἑλληνικοῦ γυμνασίου καὶ

Ἡ πνευματικὴ δραστηριότης τῶν Ἑλλήνων λογίων, ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στὴν Ἀναγέννηση ποὺ συντελοῦνταν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὴν Ἀντικὴ Εὐρώπη. Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς μεταγέρονθη καὶ ἀναπύχθηκε παραπέρα στὴ Λύση, ἐξασκῶντας σημαντικὴ ἐπίδραση στὴν ἀνάπτυξη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

(Ο Φ. Ἐγγκελς στὸ ἔργο του ἢ «Αἰαλεχτική τῆς φύσης» γράφει πῶς:

«Μέσω τῶν χειρογράφων ποὺ σόθηκαν μὲ τὴν πτώση τοῦ Βυζαντίου, μέσω τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων ποὺ ξεθάφτηκαν ἀπὸ τὰ εἰσώματα τῆς Ρώμης, μπροστὰ στὴν ἐκθίμωξη τῆς Λύσης ὀρθώθηκε ἕνας νέος κόσμος — ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα. Μπροστὰ στίς φωτεινὲς μορφές τῆς ἐξαναίστηκαν οἱ ὀπτασίες τοῦ Μεσαίωνα».

Ἔτσι μπορούμε νὰ ποῦμε πῶς ὁ Ἑλληνισμὸς διαπαιδαγώγησε δυὸ φορὲς τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Πρῶτα τὸν καιρὸ τοῦ Παρθενῶνα, ποὺ εἶναι σύμβολο τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, καὶ δεῖτερο τὸν καιρὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ποὺ εἶναι σύμβολο τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

Μετὰ τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα κυριαρχεῖ ἡ ἀνατολικὴ βαρβαρότητα.

Ἡ ὀθωμανικὴ κυριαρχία δὲν ἀνέτρεψε τὸ φεουδαρχικὸ θεοκρατικὸ καθεστῶς τάχιστα, ἐπέφεραν ὁ αὐτοὺς τὴν οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ πτωχολογία. Τὸ ἐμπόριο μὲ τὴ Λύση προσωρινὰ διακόπτεται καὶ περιορίζονται οἱ ἀνταλλαγές στὸ ἐσωτερικόν.

Ἡ ὀθωμανικὴ κυριαρχία δὲν ἀνέτρεψε τὸ φεουδαρχικὸ θεοκρατικὸ καθεστῶς τοῦ Βυζαντίου, ἀλλὰ ἀπλῶς τὸ ἀντικατέστησε, ἐπιφέροντας ὁ αὐτὸ ὀρισμένους μόνους ἀλλαγές ποὺ ἀπαιτοῦσε ὁ ἱερός ἰσλαμικὸς νόμος. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ, τὸ ὀθωμανικὸ κράτος ὀργανώθηκε σὺν ἄμεση συνέχεια τοῦ βυζαντινοῦ φεουδαρχισμοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὸ κράτι, ὅλη ἡ γῆ πέφταε στὴν ἰδιοκτησία τοῦ σουλιανῆ. Κι ὁ Σουλτᾶνος μὲ τὴ σειρά του ἀφοῦ χάρισε ἕνα μέρος στὰ ἰζαμιά καὶ στὰ διάφορα γιανθρωπικὰ ἰδρύματα, τὸ ὀπόλοιπο καὶ μεγαλύτερο μέρος τῆς γῆς, χωρίζοντάς το σὲ φέουδα (ζιαμέτια καὶ τιμάρια), τὸ μοῖρασε σιὸς πολεμιστῆς του (οπαχῆδες) γιὰ νὰ παίρνουν αὐτοὶ τὰ ἔσοδα.

Βαρῆς εἶναι οἱ ἀλυσίδες τοῦ κατεστρωμένου φεουδαρχικοῦ κράτους γιὰ ὀλόκληρο τὸν ἑλληνικὸ λαόν. Σκληρὴ καὶ ἀνυπόφορη ἡ ζοὴ τῶν ραγιάδων.

Κατὰ τὰ δύσκολα καὶ σκληρὰ ἐκεῖνα χρόνια, ἡ οὐσία τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα του, κατέφυγε στὰ θανά καὶ δημιούργησε τὴν ἀθάνατη θουλικὴ Κλεφτουριά. Τὴν Κλεφτουριά, ποὺ μὲ τόση θέρη, ἀγάπη καὶ τέχνη τραγούδισε ὁ λαός μας στὰ δημοτικὰ του τραγούδια.

Τὰ κλέφτικα τραγούδια, ἡ ὕμνος αὐτὴ δημοτικὴ ποίηση, ἀποτελεῖ ἀνεκτίμητο θησαυρὸ γιὰ τὸν ἴπο μας. Ὅσο γιὰ τὸ αὐτὴν περιγράφονται ἴπο παραστατικὰ τὰ ἀπαράμιλλα σὲ ἡρωϊσμούς, ἀντοχὴ καὶ καρτερικότητα ἀνδραγαθήματα τῆς Κλεφτουριάς καὶ ὕμνεται ἡ λαχιάρα τῆς (λαχιάρα καὶ πόθος ὀλάκερου λαοῦ) γιὰ λευτεριά, ἄλλο ἴπο γιὰ συνέβαλε σὲ νὰ διατηρηθεῖ ἀμόλυντο καὶ ἀδάμαστο τὸ

τοῦ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου τῆς Ρώμης. Ἔργα του: «Σχόλια εἰς τὴν Ἰλιάδα», «Ἀνθολογία ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων» κ.ἄ.

ἠθικό και φιλελεύθερο πνεῦμα τοῦ λαοῦ μας ἀπὸ τὴ μιά, και ἀπὸ τὴν ἄλλη, και-λίεργησε και ἀνάπτυξε παραπέρα τὴ δημοτικὴ μας γλώσσα. Μιά γλώσσα ζωντανή. Μιά γλώσσα γεμάτη φρεσκάδα και δύναμη ἔκφρασης. Μιά γλώσσα γεμάτη λεβεντιά, σὰν τὴ λεβέντικη ψυχὴ τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ τῆς.

Οἱ προσπάθειες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἀποτίναξη τοῦ βάρβαρου ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, οὔτε στιγμὴ δὲν σταμάτησαν. Κατὰ καιροὺς σημειώνονται πολιάρχηδες ἐξεγέρσεις μὲ ἰσπικό ἢ και γενικότερο χαρακτῆρα, μικρότερης εἴτε και μεγαλύτερης διάρκειας.

Τὸ ὀθωμανικό δεοποτικό καθεοιῶς ποὶ ἔχει ἀπλωθεὶ πάνω σ' ὀδία τὰ Βαλκάνια και τὴ Νότια Εὐρώπη, λόγω τῆς καθυστέρησης, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἔναν τεράοτιο κρατικό μηχανισμό και ἀπὸ μορφωμένους ἀνθρώπους. Ἡ βαοανιστική οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς Ὀθωμανικῆς Αἰτοκρατορίας, μεταξὺ τῶν ἄλλων, δίνει τὴ δυνατότητα και οιοὺς Ἑλλήτες νὰ ἐπιδειξοῖν τὶς ἰκανότητές οιοὺς ἴοοο οιοὺ πλαισίωμα τοῦ τεράοτιου γραφειοκρατικοῦ τῆς μηχανισμού, ἄλλο ἴοοο και οιοὺ ἐμπόριο. Σημειώνουμε πὸς τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἐμπορίου τῆς Ὀθωμανικῆς Αἰτοκρατορίας κατὰ οιοὺς 17ο, 18ο αἰῶνες, ἔλεοε οχεδὸν οιοὺ οἴνολό οιοὺ οἰὰ χέρια τῶν Ἑλλήτων, μὴ ποὶ οἱ Ἑλλήτες, ὀπως και οἱ ἄλλοι ὑπόδοιλοι λαοί, δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ ὑπηρετήοοον οιοὺν τοῦοκικο οιορατὸ και διέθεταν ταυτόχρονα μὴ ἀξιόλογη πείρα οιοὺν ἐμπορικό τομέα.

Ἡ ἐμπορική δραοτηριότητα ποὶ ἄρχισαν νὰ ἀναπτύοοον οἱ Ἑλλήτες, οιοὺεβαλε οιοὺ δυνάμωμα τοῦ ἐμπορικοῦ οιοόλου. Στὰ διάφορα ναπηγεῖα ἄρχισοε μὴ ἐντατική ἐραοασία γιὰ τὴν ναπηγήηση ἐμπορικοῦν καραβιῶν. Στὸν τομέα αἰτόν, ἰδιαίτερη δραοτηριότητα παροοἰοοσαν τὰ νηοιά: Ὑδρα, Σπέοιοε, Ψαρά κ. ἄ., ποὶ ἀργότερα κατὰ τὸν μεγάλο ἔθνηκό ξεοηκωμὸ τοῦ 1821, ὀπως εἶναι γνωοτό, παἶξαν ἀποφασιοτικό ρόλο. Ἡ ναπηγήηση καραβιῶν και ἡ ἀνάπτυξη μὲ τὸν καιρὸ τῆς ἐμπορικής ναπηλίας οιοντεέλεοαν οιοὴν δημιουργία και τὴν ἀνάπτυξη μὴς καινούργιας τάξης, τῆς τάξης τῶν ἐμποροκαραβοκραοίων.

Τὸν καιρὸ τῆς δουλείας πολιάρχηοιοι Ἑλλήτες καιέφυγαν οιοὺ ἐξωτερικό, ποῶοιον γιὰ νὰ ξεφύοοον και νὰ γλιτώοον ἀπὸ τὴν τοῦοκική οκλαοία και δειότερο κινηγόνιας τὸ ἐμπόριο.

Στὸ ἐξωτερικό δημιούργησαν μὴ σειρά ἀπὸ γεοές ἐμπορικές παροοικίες οιοὴν Ρωοοία, Ἰταλία, Οἰγγαρία, Ρουμανία, Αἰοορία, Γαλλία κ. ἄ. Οἱ ἐμπορικές αἰτές παροοικίες δυνάμωσαν μὲ τὸ χρόνο και ἀπόχησαν μεγάλα πλοῖτη. Μὲ χρήση αἰτά οιοὺς χῆοιοησαν σ' ὀδες τὶς ἐμπορικές παροοικίες τοῦ ἐξωτερικοῦ οχολεῖα και ἐκκλήοιοε. Ἀνάπτυξαν μεταξὺ οιοὺς, και μεταξὺ αἰτόν και τῆς ὑπόδοιλης Ἑλλάδας, ἐμπορικές οχέοιοε και οιονέβαλαν οημαντικά οιοὺ ξεκίνημα και οιοὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου και οιοὺ δυνάμωμα και ἄπλωμα τῆς ἐσωτερικής ἀγοράς, ποὶ βοήθησοε τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐθνηκῆς οιονείδηοης τῶν ὑπόδοιλων Ἑλλήτων.

Οἱ Ἑλλήτες λόγιοι τοῦ ἐξωτερικοῦ, μὲ τὶς πνευματικές και φιλοσοφικές οιοὺς ἐραοοιοε προοιοἰοοσαν ἰδοοογικά τὸ Μεγάλο Εἰκοοἰένα.

(Ἡ οιονέχεια οιοὺ ἐπόμενο)

Μὲ τὴν πειδῶ τῶν ἀριθμῶν

Γεγονότο μὲ τὴν πυθγορέισα λογικὴ ὀπὸ διάφορες ἐπίσημες στατιστικῆς

Ἡ περιουσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας ἀνέρχεται σὲ τεράστια ποσά, πάνω ἀπὸ 65 δισεκατομμύρια δραχ.

Στὶς ΠΠΛ 20.000 γόνφοι γίνονται τὸ χρόνο. Πρὶν 20 χρόνια ὁ ἀριθ. ἦταν 10.000.

Τὰ θύματα τῆς ἐγκληματικῆς δράσης στὶς ΠΠΛ κατὰ τὸ 1973 ἔφτασαν τὰ 37 ἑκατομμύρια.

Στὴ Γαλλία ζοῦν 3.200.000 ξένοι ἐργάτες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους 1.500.000 εἶναι ἐργάτες ἡμερομίσθιοι. 585.162 μῆχαν τὰ 5 τελευταῖα χρόνια καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τὰ 72% εἶναι χειρῶνακιες καὶ εἰδικευμένοι.

Στὴν Ἑλλάδα μόνο 3.829(!) ἄτομα υπέβαλαν δήλωση φορολογίας ἀκινήτων περιουσίας ἄνω τῶν 10 ἑκ. δραχ.

Κάθε δευτερόλεπτο γεννιοῦνται πάνω στὴ γῆ 4 ἄνθρωποι, καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐξάνεται κάθε χρόνο, κατὰ 121 ἑκατ. ἀνθρώπους πὸν ἔφτασε σήμερα σὲ ὄλο τὸν πλανήτη σὲ 3.750.000.000.

Ὁ ἐτήσιος προῦπολογισμὸς ἐξόδων γιὰ τὶς μουσικῆς ὑπηρεσίες τῶν ΗΠΑ τῆς CIA, φτάνει τὰ 25 δισεκατομμύρια δολλάρια, καὶ 125.000 πράκτορες ἀπεργάζονται ἐγκλήματα μὲ σπουδὴ σὲ ὄλο τὸν κόσμο.

11 δισεκατομμύρια δολλάρια ξοδεύει ἡ CIA, γιὰ τοὺς μουσικοὺς πράκτορες ἀνὰ τὸν κόσμο χωρὶς τὸν ἔλεγχο τοῦ Κογκρέσσου.

Περίπου 300.000 σιρέμματα δάση πὸν τὰ περισσότερα ἀνήκουν στὸ δημόσιο προπλόησαν οἱ ἐπιτήδριοι οἰκοπεδογᾶγοι ἐφέτος στὴν Ἀιτική, καὶ ἀλλοῦ γιὰ τὰ καρωποθοῦν 600 δισεκατ. δραχ. κέρδη.

Στὴ Βραζιλία ἡ «Συμμορία τῶν ἐκτελεσιῶν» ἀπὸ ἀπόστρατους καὶ ἐν ἐνεργείᾳ ἀστυνομικοὺς πὸν δρα ἀπὸ τὸ 1960, σκότωσαν μέχρι σήμερα 30.000 μικροεγκληματίες.

Στὴν Ἑλλάδα πεθαίνουν κάθε χρόνο 7.500 πρόωρα παιδιὰ, σὲ σύνολο γέννησης πρόωρων παιδιῶν 15.000. Δηλαδή τὸ ἥμισυ πεθαίνει ἀπὸ ἔλλειψη ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ.

Στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση διατέθηκαν ἀπὸ τὸ Κράτος τὸ 1974 γιὰ τὴ σχολικὴ γενικὴ μόρφωση 12 δισεκατομμύρια 700 ἑκατομ. ρούβλια.

Στὴν Ἀγγλία ἡ ἀνεργία ἀνῆλθε τελευταῖα στὶς 850.000 καὶ στὴ Γαλλία στὶς 830.000.

Ὁ κάθε Κινέζος πολίτης εἶναι σὲ θέση νὰ ἀγοράζει 40 νέα βιβλία τὸ χρόνο.

Στὰ 1974 κάηκαν συνολικὰ στὴν Ἑλλάδα δασικῆς ἐκτάσεις 318.687 σιρέμματα. Ἀπὸ αὐτὰ οἱ 53.762 σιρεμ. κάηκαν στὴν Ἀιτική.

Ὁ Νομὸς Σερβῶν πὸν ἔχει 1.500.000 σιρέμματα ἔχει μονάχα 15 γεωπόνους.

Μορφές Γραμμάτων και Τεχνών

Κριτική αξιολόγηση και προβολή από τον Λ. Μάλαμα

Τάκης Τρανούλης

Γνωρίσαμε τον Τρανούλη πριν δύο χρόνια, από τα διηγήματά του που μάς προσφέρει ο σι-
δαστός κι αγαπητός φίλος ποιητής Βασίλης
Ρώτας με τον τίτλο «Το Κερατοχώρι», που ό-
λως τον παροικίασε με καιχησιά και περηφά-
νια. Ο Τ. Τρανούλης, βρίσκεται σε μία εξαι-
ρετη κι ανώτερη στάθμη λαϊκής πεζογραφίας.
Μάς παραδίνει ανάγλυφη και παραστατική τή-
ζωή της αγωνιστικής και πολιθάσσης βιοτι-
κής πορείας του. Η τέχνη του, εκφράζει την
οίσια και τη γείση των λαϊκών βιωμάτων
που γεννούν τις πρωταρχικές ιδέες, και καλλιερ-
γούν τα πιο βαθιά συναισθήματα. Περιέχει
τό γόνιμο σπέρμα της ηθικής άντοχής, της έπι-
μονης πίστης στην πρόοδο ενός ταλαίπωρου
και άξιου παιδιού. Διαγράφει τα μικρά του
χρόνια, γεμάτα, από συμβάντα όδινηρά, αλλά
και άξιελαινα.

Ο Τρανούλης με την τέχνη του, που διαβά-
ζοντάς τον αναπολεί κανείς τις περιπέτειες του
Γκόφου και του Ίσρατι, άγκαλιάζει τη ζωή
και την πραγματικότητα. Το μερικό αντίστοι-
χει στο γενικό και αυτή η γενίκευση δείχνει
ύποβλητικά τη ρεαλιστική όμοιογένεια των καθη-
μών και των προβλημάτων, της πίστης και της
άγάτης στην πρόοδο και τις άξίες των ανθρώ-
πων. Με άγνό αίσθημα, πικρή, πεισματική και
νικηφόρα στάση κι ένταίνιση ζωής, καθιερω-
νεται έτσι στην άληθινή λογοτεχνία, μ' ένα
εφος άδρό, λιτό κι άνεπιτήδευτο. Μάς προσφέ-
ρει έντονα μία ψιχή που την κυριαρχεί ή
αίσιοδοξία κι ή άγωνιστική διάθεση για κάθε
μελλοντική έπιτυχία. Όλα τα διηγήματά του
πέθουν και συγκινούν, κι έχουν τη λάμψη της
γνησιότητας και το κύρος μιας τεργής και
διδαχτικής λαϊκής δημοιοφγίας. Ο Τ. Τ. είναι
ένος άληθινός καλλιτέχνης και οι αυτοβιογρά-
φικές του σελίδες, είναι διαποτισμένες από τον
άνθρώπινο πόνο και την άισαλένια θέληση
της ζωής και της νίκης. Πηγαίος άφηγητής

οίσιαστικών και συμποντικών για την άξια
τ' ανθρώπου καταστάσεων. Γνώρισμα κι άρε-
τή του, να μάς χαρίζει του άληθινού και πρα-
κτικού μας βίου χαρακτήρες και τίποις με δ-
λα τα ιδιόμορφα και ιδιότιπα χαρακτηριστικά
τους. Προσηλωμένος με ειλαδική άφοσίωση
στην άλήθεια και τηρώντας στο άκέραιο τη
σωστή διατίσταση του Μπουαλω, ότι εδέν έ-
πάρχει όμορφία έξω από την άλήθεια, ο Τρα-
νούλης κινείται σ' ένα οικείο δωό του έδαφο-
που είναι και έδαφος δικό μας. Η ιδιόζουσα
λαϊκότητά του, στη δημοιοφγία του προσαορί-
ζει μία μεγάλη διάρκεια περιτωσακής άχι-
νοβολίας, γιατί οι συγκινησιακοί του άναβαθ-
μαί ποτέ δέν άτονούν. Έτσι θα του διατηρούν
σε μακρότητα χρόνου ένα ζηλειτό πρότυπο. Η
θμηπογραφική του ιτόσταση με την έξομολο-
γητική χροιά, είναι ή ίδια ή ποτεμένη, λαχτα-
ριστή και βασανιστική ζωή των φτωχών οί-
κονομικά μα άξιων και διναιμικών ανθρώπων,
που άγρικτούν με το άπόλιτο εγνώθιο και
παλείσιν και δημοιοφγούν την τέχνη και κερδι-
ζουν το καλύτερο αέριο. Ο Β. Ούγκω Ελεγε
πως ή ζωή χωρίς τον άγώνα της δέν έχει
καμμία οίσιαστική κοινωνική και ανθρώπινη
άξια. Και ή τέχνη του Τρανούλη μάς χαρίζει
— με την αίσθητική συγκίνηση — μία τέτια ά-
νάληση συμπεκνωμένης οίσιας και διναιμης των
χαρακτήρων. Η έκφραση αυτού του ποτεμένου
άτομικού στοιχείου, αντίστοιχει και καλύπτει
σε συγκεκριμένες συνθήρες και σε σκληρό έρ-
γατικό και κοινωνικό περιβάλλον μάν άντικει-
μενική πραγματικότητα. Ο Τρ. είναι ένα χτι-
πητό και λαμπρό παράδειγμα στην πεζογραφία,
ηθικής και αίτιοβιογραφικής άμερσιότητας. Πά-
λαιφε με πολλές άντιξοότητες και νίκηση. Ο
τίμος άγώνα του ψαμμού, του έδωσε και το
καλλιτεχνικό του δάφτισμα και τονε πότισε
τ' άνάμα της άλήθειας και της λύτρωσης, από
τις ίδιες λαϊκές πηγές άξιοσίσης. Το έργο του
Τάκη Τρανούλη άποκαλύπτει με όλα τα ψυχο-
λογικά ξεδιελώματα, μία άνάγλυφη εικόνα της

ἐλληνικῆς ἐργασιᾶς. Τίποτα δὲν παραποιεῖ, καὶ τὸ ἀνώτερο ἦθος του τὸν κάνει παλληκάρι μέσα στὴν ἴδια ἡρωϊκὴ ὑπόστασις καὶ λεβεντιά τῆς Ρωμοσύνης.

Θωμᾶς Λαλαπάνος

Ὁ Θ. Λαλαπάνος, εἶναι μιὰ σπουδαία φυσιογνωμία στὰ ποιητικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ μας γράμματα. Γεννήθηκε στὴν Ποδολοβίτσα τῆς Ροϊμέλης τὸ 1903. Ἀπὸ τὰ καθημαγμένα καὶ πεινρασμένα ὄρεινὰ χωριά, κατόρθωσε καὶ σπούδασε γιατρός, μὲ εὐρύτερη ἐπιστημονικὴ κατάρτιση, μὲ εἰδικὲς μελέτες καὶ γνώσεις πάνω στὰ ψυχικὰ καὶ ἠθικοπνευματικὰ προβλήματα τῆς ἰατρικῆς. Καὶ σ' αὐτὴ του τὴν τάση καὶ ἐπίδοση προόδεψε, ὄχι ἀπὸ στεῖρα μεταφυσικὴ ἀντίληψη καὶ προσκόλησις σὲ ὑπερσθητὲς δυνάμεις, ἀλλὰ, ἀπὸ μιὰ συγκεκριμένη ματεριαλιστικὴ καὶ φυσιογνωστικὴ διάθεση γιὰ βαθύτερη ἔρευνα καὶ προαγωγή τῆς ψυχαναλυτικῆς ἐπιστήμης, πὺ βοηθάει καὶ ἐναρμονίζει κατὰ τὸν Ἰπτοκράτη καὶ τὸ Λυσία καὶ τὴν καλύτερη σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ σπάνιο εἶδος τῆς συγγραφικῆς, ὁ Λ. μᾶς ἔδωσε τὸν τελευταῖο καιρὸ ἓνα περισπούδαστο καὶ βαθυστόχαστο δοκιμιογραφικὸ ψυχολογικὸ ἔργο, μὲ τίτλο: «Ὁ Ἄλλος Κόσμος», πὺ καταπιάνεται μὲ ἐπιτυχημένους μελέτες καὶ ἔρευνες.

Στὴν παραδοσιακῆς φόρμας, λυρικο-δραματικὴ του ποίηση πρωτοπαρουσιάζεται γύρω στὰ 1930. Ὁ Κ. Παλαμᾶς τοῦ γράφει συμπαθητικὸ καὶ παραινετικὸ γράμμα, πὺ τὸ προτάσσει σὰν πρόλογο στὴ συλλογὴ του «Βήματα στὴ γλῶσσῃ» τὸ 1930. Οἱ ἐπιρροές του ἀπὸ τὸν παρνασισμό τοῦ Παλαμᾶ καὶ τῶν Γάλλων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς, ἐπιδρῶν καὶ κυριαρχοῦν σχεδὸν ὀλοκληρωτικὰ καὶ ἀπαρασάλευτα στὸν Λαλαπάνο ὅσον ἀφορᾷ τὴ μορφή τῆς ποίησός του. Στὰ περιεχόμενα, ἡ τέχνη του ἀντανάκλα μὲ εἰκόνες τὰ ἦθη καὶ τὴν ἠθικὴ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων τοῦ καιροῦ του. Πολλὰ ποιήματά του ἔχουν τὴν οὐσία καὶ τὸ νόστο τοῦ λαϊκοῦ αἰσθητικοῦ μας βίου. Παράλληλα μὲ ἄλλα πὺ ἔχουν μιὰ αἰσιώδοξη καὶ φιλοσοφικὴ στάση ζωῆς. Δουλεύει σ' ὅλους τοὺς τόνους καὶ ρυθμούς. Ἐπάρχουν στίχοι του μὲ σατιρικὸ κεντρὸ πὺ μᾶς θυμίζουνε Σουρῆ ὅπως ὁ «δαίμονας» κ. ἄ. Ὅλα του πάντως ἔχουν κάποια δρασιά, γοητεία καὶ χάρη ζωῆς. Ἐχουν χαρακτῆρα τιμωτικῆς καὶ ἀνθρωπιᾶς. Ἐκφράζουν ἓνα

βαθὺ ψυχισμό. Κεντρομόλος ἄξονας περιστροφῆς ἔρευνας στοχασμοῦ καὶ δημιουργίας τοῦ Λ. εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ καὶ τὸ βάθος τῆς, ὁ τάφος καὶ τὸ πάθος τῆς. Ἀύστηρὸς καὶ ἐκλεκτικὸς στὴν ποίησός του δούλεψε περιεχτικὰ καὶ ἐπεξεργάστηκε μὲ τὸν πόνο καὶ τὸ αἶσθημα ἀνάλογα, πολλὲς ἐπιδράσεις, ἐμπειρίες καὶ γεγονότα τοῦ βίου του σὲ μιὰ ὑποκειμενικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια. Πιστὸς στὴν ἀφαίρεση τοῦ περιττοῦ, λιτὸς στὴ διατύπωση, λάτρης τῆς οὐσίας καὶ τῆς παραδοσιακῆς δεοντολογίας, ξάστερος στὴ λογικὴ του ἀρθρωση. Καλύτερες συλλογές του εἶναι: Ἐὰ Χαμένα Κύθηρα» καὶ τὰ τραγικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ποιήματά του πὺ ἔχει στὶς τελευταῖες συλλογές «Ρέκκιεμ» καὶ «Ἐνατένιση», ὅπου τὰ πλημμυρίζει ὁ σπαραγμὸς κ' ἡ ὀδύνη τοῦ χαμοῦ γυναικάς καὶ παιδιοῦ σὲ ναυάγιο... Ὁ Λ. ἔχει συγκινητικὴ ποιότητα στὰ ἔργα του καὶ ἠθικὸ περιεχόμενο. Ἐχει αὐτὶ καὶ μάτι πάνω στὴν καθαρότητα, τὴν ὀμορφιά καὶ τὴν ἀνθρωπιστικὴ ἐπίκληση γιὰ τὴν καλοσύνη καὶ τὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου, πὺ τὸ ἰδανικὸ τῆς ἀγάπης του, εἶναι ἀδερφωμένο μ' αὐτὰ τὰ μηνύματα τῶν χρόνων μας.

Ὁ Θ. Λαλαπάνος ἔχει μεταφράσει τέλεια καὶ ὅλα, μὰ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Εὐριπίδη, τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλή, μὲ μιὰ ἀπαράμιλλη ποιητικὴ δύναμη καὶ λεπταίσθητη γλωσσικὴ μαεστρία.

Φίλιππος Γελαδόπουλος

Στὴν ἐποχὴ μας καὶ στὴ χώρα μας πὺ πολλὰ στὴν τέχνη καὶ στοὺς ἀνθρώπους ἔχουν ψευτίσει ὀλότελα, εἶναι ἐπιταχτικὴ κοινωνικὴ καὶ ἱστορικὴ ἀναγκαιότητα ἡ διαμόρφωση ὕψους καὶ ἠθους στοὺς συγγραφεῖς καὶ λογοτέχνες. Ὁ Φ. Γελαδόπουλος εἶναι μιὰ ἰδιάζουσα μορφή στὰ γράμματά μας. Εἶναι ἓνα ὑπόδειγμα ἠθικῆς ἀκεραιότητος ἀνθρώπου καὶ ἀγωνιστῆ φυσιολάτρη καὶ οὐμανιστῆ. Συνδυάζει αὐτὰ τὰ ἀπλά, ἀλλὰ διακριτικὰ χαρίσματα τοῦ ἠθους καὶ τοῦ ὕψους. Ὁ Νεκράσωφ ἔλεγε: «Μπορεῖς νὰ μὴν εἶσαι ποιητῆς, μὰ εἶσαι ὑποχρεωμένος νὰ εἶσαι πολίτης». Καὶ ὁ Φ. Γ. ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὸ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἀρχὴ τοῦ νὰ διδασκόμαστε καὶ νὰ διδάσκουμε τὴν ἀνθρωπιστικὴ ἀνωτερότητα καὶ τελειότητα μὲ τὰ βιωτικὰ μας παραδείγματα, παλεῖοντας καὶ ξεπερνώντας τὶς ὀποιες ἀδυναμίες ὅπως θὰ ἤθελε καὶ ὁ Πολύβιος. Ἀγνὸς ἰδεολόγος, ἀληθινὸς χρο-

νκογράφος ὁ Γ. ἀκούραστος ὁδοιπόρος τῆς δοικειᾶς, τῆς φυσικῆς ἀγάπης, τῆς ψυχικῆς ἀπλοχωριάς, τῆς ὑπέροχης τοπολατρικῆς ὁμορφιάς θέλει νὰ στέκει ἀμόλιντος κι ἀλόβητος καὶ μέσα στοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ καὶ ἀνάβατης τοῦ Τιμωρηστοῦ καὶ τοῦ Ὀλιμπου, νὰ κράξει παντοῦ στὰ πέρατα γιὰ τὴν ὁμόνοια, τὴν εἰρήνη καὶ τὴν εὐτυχία τοῦ χαμένου κόσμου. Γεννήθηκε στὸ Καρπενήσι τὸ 1920, καὶ εἶναι ἀσπούδαχτος καὶ αὐτοδίδαχτος, μελισσοειδῆς σταχυολόγος καὶ αὐτοβιογράφος. ἔχει πλήρη αὐτεπίγνωση τῶν δυνατοτήτων του καὶ δὲν ἐπεκτείνεται σὲ πολλὰ τράταια αἰσθητικῆς δεοντολογίας πάνω στὰ ποικιλόμορφα εἶδη τῆς δημοιοργικῆς λογοτεχνίας. Εἶναι ἱστορικός καὶ ταξιδιωτικός συγγραφεὺς. Ἀγάπη καὶ ψυχὴ, συνειδηση καὶ σκοπὸς ἡ ἰσότης τῶν βιβλίων του. Ὡς τώρα μᾶς ἔδωσε μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία ἱστορικά καὶ ἀντιστασιακὰ χρονικά τὰ ὁποῖα ἐπικίρῳσαν ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς κριτικούς καὶ οἱ δύο σύγχρονοι προσβίτες τῶν γραμμιάτων μας Βάρναλης καὶ Λυγέρης. Μᾶς χάρισε καὶ ταξιδιωτικὴς σελίδες τοιφιστικῆς λογοτεχνίας, μὲ φλογερὸ μεράκι, μετρημένοι κι εἰσυνειδητοὶ ἔραστή τοῦ λόγου πού τέρπει καὶ λιτρώνει. Μὲ εὐγένεια τολμη καὶ εὐλαφία πρόσφερε πέντε — κατὰ σειρά ἐκδόσεων — βιβλία: «Μακρονήσι» ('65) «Ἀναμνήσεις ἀπ' τὸ Μακρονήσι» ('67 - '74) «Προισσός» ('70) μὲ τὸν ἀκάματο καὶ διατρεπὴ φωτογράφο τῆς χώρας Στ. Μελετιζῆ. «Εὐριτανία» ('73) καὶ «13η Μεραρχία τοῦ Ε. ΛΑΣ» '75, (Τὰ ἑφόδια κι ὁ κουβαλητής).

Σὲ ὄλα του, βιώματα, ντακοιμμένα, πρόσωπα καὶ τοπία, κυριαρχεῖ ἕνα εὐγενικό πάθος, εὐλόγο κίνητρο γιὰ ἀταθανάτιση, μιά θρησκευτικὴ εὐλάβεια καὶ λατρεία, μιά ἱμνογραφικὴ διάθεση περιγραφῆς ἐπικῶν καὶ τραγικῶν ἠρώων καὶ μορφῶν τῆς νεώτερης φιλῆς μας. Σαναζωντανεῖοι ὄλες οἱ ἀγωνιστικὲς βιωτικὲς του ἀναμνήσεις, ἀποκρυσταλλώνονται σὲ μιά τέχνη γλυκεῖα καὶ φωτεινὴ πού δίνει τὸ βαθύτερο καὶ οὐσιαστικώτερο μήνιμα τῆς ζωῆς, τοῦ ἰδανικοῦ σκοποῦ τῆς καὶ τῆς ὁμορφιάς τοῦ θανάτου. Ἐδῶ παραδειγματίζεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τῶν ἠρώων Ἑλλήνων ἡ οὐσία καὶ τὸ νόημα τοῦ νὰ ξέρεις πῶς νὰ ζεῖς καὶ νὰ πεθαίνεις. Σὺν ἐκείνη τὴ σοφὴ ὑποθήκη τοῦ μεγάλου μας Δ. Γληνοῦ, δι: μεγαλύτερη ἀξία ἔχει ἡ ζωὴ ὅταν ζεῖ κανεὶς κι ἀγωνίζεται καὶ πεθαίνει γιὰ ἕνα ἀνώτερο ἰδανικό. Ὁ Φ. Γ. αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀρετὴ τῶν Ἑλλήνων πού διδά-

σκεται ἡ ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸ Μαραθῶνα τοῦ Αἰσχύλου καὶ ὄλες τὶς θερμασιῆς τῆς φιλῆς μας, μᾶς τὴ δίνει μέσα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πρόσωπα, τὴν πάλη, τὰ πράγματα, τὸν πολιτάρχο κι ἀγωνιστικό νεώτερο βίο τῶν χρόνων μας. Μᾶς τὰ χαρίζει ὄλα μὲ πίστη καὶ ἀκριβολογία στὴ διήγησή τους καὶ ἀπαλλαγμένα ἀπὸ ὁποῖοδήποτε ἀνώφελο κι ἐπιζήμιμο πάθος. Θαρρεῖς κι ὄπως ἀκριβῶς θέλει ὁ Μ. Θεοδάντες τοὺς ἱστορικούς συγγραφεῖς. Αὐτὸ εἶναι ἕνα σημαντικό προσόν νὰ καταγράφεις μὲ ζεστὴ πνοὴ καὶ μεγαλοψυχία, πιστὰ καὶ ἀληθινὰ μορφῆς καὶ γεγονότα, πρόσωπα καὶ πράγματα, χωρὶς τὶς ὄποιες βλαβερὲς ἐπιφορῆς. Ὁ Γ. εἶναι ἀφοσιωμένος σκυταλοδρομος στὶς πάντα δίκαιες συνθήκες πού ζήσαμε καὶ ζοῖμε. Λατρεῖ τὸν τιμὸ λόγο καὶ τὸ καλὸ κι ὄφελιμο βιβλίο. Δὲν εἶναι ὁ καλλιτέχνης πού κοιτάζει πρῶτα ἢ πότερο τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν τέχνη. Ἀγαπάει πάνω ἀπ' ὄλα τὴν τέχνη καὶ κάθε δημοιοργημα τοῦ πνεύματος καὶ τῶν χειρῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀκαλοῖθει ἀπὸ φυσικό καὶ ἠθικό χαρακτήρα τὴν ἀξίωση τοῦ Στανισλάβσκη δι: «Ὁ ἀληθινὸς καλλιτέχνης, ὄφειλε ν' ἀγαπάει περισσότερο τὴν τέχνη καὶ νὰ ἔναι ἀφοσιωμένος σ' αὐτὴ, κι ὄχι τὸν ἑαυτό του καθ' αὐτόν γιὰ τὴν τέχνη». Ὡς ἀναφορὰ τὰ περιηγητικά του ἔργα μεταγυζοῦν τὴ ὄροσά, τὴ χάρη καὶ τὴ μαγία τῶν ἰδίων τῶν τοπίων πού ἀναπαρασταῖοι μὲ στραπτό, ἄλλο κι ὄφαιό λόγο, μὲ φερωτὴ λαϊκὴ φαντασία, πού ξεκουράζοι κι ἀναγαλιάζοι τὴν ψυχὴ μας.

Πάϊκος Νικολαΐδης

Ἡροσκομάσθε μπροστὰ σ' ἕναν ὄγκο μεταφραστικῶν ἔργων, τῶν μεγάλων ἀρχαίων ποιητῶν μας Ὅμηρου, Ἡοιοδοῦ, Εὐριπίδη καὶ Σοφοκλή. Μεταφραστής, ὁ Πάϊκος Νικολαΐδης, τ. ἐκπαιδευτικός, μὲ φωτισμένο πνεῦμα καὶ ἠθικὴ ἀνωτερότητα. Ἡ δυνατὴ του ἔφεση στὴν κλασικὴ μας ποίηση, τὸν ἔφερε σὲ μιά ἐξαισια ἀναπλαστικὴ εὐφορία. Μᾶς προσφέρει μὲ τὴ σφραγίδα τῆς δικῆς του ποιητικῆς καὶ γλωσσικῆς εὐαισθησίας καὶ ὄμας, μεγάλα παραδοσιακά μας κείμενα, πού παραμένουν μνημειώδη εὐαγγέλια καὶ πολύτιμη παρακαταθήκη γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ Πάϊκος Νικολαΐδης, εἶναι ἕνας στωικός λόγιος καὶ τιμὸς ἀγωνιστῆς τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ πολιτισμοῦ, μὲ βαθιὰ ἐπίγνωση προορισμοῦ. Ἀνάλασε ἕνα μέρος τοῦ βίου του καὶ ὄοῖλεψε καὶ μεταγλώττισε ἕνα ἔρ-

γο μεταφραστικό, θετικό και αιώνιο. Σύνδεσε τ' ὄνομά του, με τούς προγονικούς μας πατριάρχες τῆς παγκόσμιας ποίησης. «Ὁμήρου Ὀδύσσεια», «Ὁμήρου Ἰλιάδα», «Ὀμηρικοί Ὕμνοι — Βατραχομομαχία», «Ἡσίοδου Ἄπαντα», δέκα ἔργα τοῦ Εὐριπίδη και ἓνα τοῦ Σοφοκλή. Οἱ ἔργασίες του ἂν συγκριθοῦν και παραλληλιστοῦν με τούς μεταφραστές τοῦ Ὀμήρου Ἄλ. Πάλλη, Ἰακ. Πολυλά, Καζαντζάκη - Κακριδῆ κ. ἄ. εἶναι και ἐφάμιλλες και πὸ γλαφυρές — μετὰ τοῦ Πάλλη — ἁρμονικές και ξιάστερες. Μεταφραστὴς με ἀπόλυτη συνείδηση εὐθύνης, με λεπτὲς και βαθιὲς ποιητικὲς ἀποχρώσεις. Κάνει ἐμπεριστατωμένη μελέτη και ἐνημερωτικὴ εἰσαγωγή γιὰ τὰ ὀμηρικά ἔπη. Μετουσιώνει τὰ ποιητικὰ νοήματα και μεταλαμπαδεύει ἀκέρω τὸ φῶς τῆς πρώτης ἀρχαίας ποίησης τοῦ λαοῦ μας, πὸν προίκισε με τὰ δυνατώτερα ποιητικὰ φῶτα ὀλάκερη τὴν οἰκουμένη. Ἔτσι, ὁ Π. Ν. γίνεται ἓνας ὑπέροχος τοῦ καλλιπικοῦ, τοῦ πιστοῦ και τοῦ ὠραίου, πὸν ἔχει πηγὴ τὴν ἀρχαία μας πατρίδα, σὲ μιὰ τονωτικὴ διαιώνιση, μέσα στὰ ἀξεπέραστα ποιητικὰ μεγέθη τῆς τέλειαις ποιητικῆς τέχνης. Ἡ ποιητικὴ αἴσθησις τοῦ Π. Νικολαΐδη, συνταιριάζει μιὰ δημοτικὴ, με καθάρειες σὰν κρύσταλλο και γλυκίητες σὰν ἁρμόνιο λέξεις, ποτισμένες μέσα στὴν ἴδια ἔννοια ἀπὸ τὸν πόνο τῆς ψυχῆς και τὸ αἶσθημα. Ἐνσαρκώνει τὴν ἀρχαία ποίηση, με μιὰ ἰδιοσυγκρασιακὴ αἰσθητικὴ δύναμη. Θρημμένη με τὸ βαθὺ δραματικὸ και τραγικὸ περιεχόμενο, ἀπὸ τὶς ὀδύσειες πολεμικὲς περσέτειες τῆς Τροίας, πὸν μᾶς χαρίζει τὸ βαθύτατο συγκινησιακὸ δίδαγμα, τῆς εἰρηνικῆς ζωῆς και τοῦ μεγάλου και μυριοπόθητου νόστου τῆς πατρίδας, ὅπου πάντα προβάλλει τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπιστροφῆς, σὰν ἀδήρητη ψυχικὴ ἀνάγκη, ὅπως π. χ. και σήμερα παρουσιάζεται ἔντονο ἀπὸ τ' ἀδέρφια τῆς προσφυγιάς και τῆς διασποράς τοῦ Ἑλληνισμοῦ μας.

Ὁ Πάικος Νικολαΐδης με τὶς μεταφράσεις του, κάνει τὴν κλασσικὴ ποίηση πὸ οικεῖα και ἀγαπητὴ στὸ λαό. Γιατὸ και οἱ θαυμάσιοι αὐτοὶ ἀναπλαστικοὶ καρποὶ του, θὰ ἔχουν πάντα τὴν οὐσία, τὸ χυμὸ και τὴν δροσιά τοῦ ὀμηρικοῦ και λαϊκοῦ ποιητικοῦ μας μεγαλείου.

Ὁ Π. Ν. δὲν προβλήθηκε ἀπὸ κανένα. Μὰ ἂν ἀνασταίνονταν ὁ Λ. Χαλκοκωνδύλης πὸν πρώτος εἶχε μεταφράσει τὰ Ὀμηρικά ἔπη στὴ Φλωρεντία τὸ 1488, θὰ ἐπικύρωνε και θὰ χαιρέτιζε τὸ ἔργο του.

Ἀριώνης Δελώνης

Τὸν Α. Δελώνη δάσκαλο και διηγηματογράφο, γνωρίσαμε τὸ 1966, ὅταν στὴ Στέγη Γραμμάτων τῆς Ἀθήνας, ὁ «Νεοελληνικὸς Λόγος» τοῦ Μιχάλη Σταφυλά, τοῦ ἀπένειμε σὲ διαγωνισμὸ διηγήματος, ἓνα Α' βραβεῖο. Ἦταν ἢ μετὰ τὸ 1960 ὠριμὴ και εὐόωνη ἐμφάνιση τοῦ Α. στὸ λογοτεχνικὸ στερέωμα ἢ ἀπαρχὴ μιᾶς ἀξιόλογης παρουσίας ἀνάμεσα στὰ τόσο λιγοστὰ διηγηματογραφικὰ ταλέντα τούτης τῆς ἐποχῆς στὴ χώρα μας. Ἦταν ἀκόμα, στὰ πρώτα στέρια βήματα τῆς δημιουργικῆς του πορείας. Εἶχε τυπώσει ἀπὸ τὸ '65 τὴ «Δοκιμασία», μιὰ συλλογὴ του σὲ μικρὰ ἀφηγήματα ὑποκειμενισμοῦ, και πρότυπο τὸν ἑαυτὸ του πονεμένο δάσκαλο μιᾶς ἐπαρχιακῆς ζωῆς, πὸν περνάει ἀπὸνα στάδιο δοκιμασίας και ὑπαρξιακῆς ἀγωνίας, κάτω ἀπὸ συνθήκες μόνωσης και πλήξης. Ἀπὸ δῶ ξεκινάει τὶς πρώτες του ψυχολογικὲς διεισδύσεις. Ἐκτοτε, παράλληλα με τὸ ἐκπαιδευτικὸ του λειτουργημα, δημοσίευσε διηγήματα και ποιήματα σὲ περιοδικὰ, και τὸ 1971 μιὰ μελέτη «Τὸ δημοτικὸ Τραγούδι και ἡ σύγχρονη ποίηση». Στὰ 1972 ἔχουμε πιά τὸν ὀλοκληρωμένο διηγηματογράφο, με μιὰ ἐξαιρετικὴ συλλογὴ τὶς «Στάσεις». Εἰκοσιδύο διηγήματα και ἀφηγήματα ὑψηλῆς στάθμης. Ὁ Α. Δ. μᾶς δίνει ἀνανεωμένο ψυχολογικὸ και κοινωνικὸ διήγημα. Τὸ ντύνει με μιὰ ὁμορφὴ, ἀβίαστη και πηγαία ἐσωτερικὴ ποίηση. Ἐνας χιμῶδης λυρικὸς λόγος, πλαταίνει τὴν ἀνάσα, τέρπει τὴν ψυχὴ, και δίνει ἐντατικὲς και στοργικὲς διαστάσεις στὴ σύγχρονη τραγωδία τ' ἀνθρώπου. Τὸ γράψιμό του σὲ κερδίζει, με μιὰν ἀτομικὴ εὐγενικὴ και τρυφερὴ ποιητικὴν ὑφὴ στὸ κοινωνικὸ δράμα, σὰν ἐκείνη τοῦ Πετμεζᾶ—Λαύρα ἢ τοῦ Ζ. Παπαντωνίου και στὴν ὑποκειμενικὴ ἐξομολόγηση, στὸ ἀτομικὸ δράμα, νιότερη ἀδερφὴ τῆς τέχνης τοῦ Ξεφλοῦδα. Ὁ Α. μᾶς ἐντυπωσιάζει ἀδρὰ και μᾶς συγκινεῖ βαθιά. Σ' ὅλα του τὰ διηγήματα ξετυλίγει ἓνα ψυχολογικὸ δαιμόνιο σὲ χαρακτῆρες πὸν παλεύουν ἰδεολογικά, γιὰ τὶς ἠθικὲς ἀρχές, σὲ βαριὲς ἀδικίες και στὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ σύγχρονου κόσμου. Μᾶς δείχνει ὑποβλητικὲς περιγραφές, και μιὰ πρωτότυπη και θετικὴ δαση και ταύτιση με ὀρισμένες ἐνδοσκοπήσεις του, σὲ ἄδιπτα ψυχῶν και σὲ παρθένες πραγματιστικὲς παρομοιώσεις. Περθεῖ και γοητεύει τὸν ἀναγνώστη. Ἀκολουθεῖ μ' ἓνα δικό

του τρώτο ένα είδος ποιητικό κι όνειρικό λυρικό-ρεαλιστικό διήγημα. Έχει γόνιμη φαντασία κι' έξαρση, ένταση κι έγρηγοση τής ανθρωπιᾶς γιά τή θεραπεία άσθενειών και πληγών του καιρού μας. Ο Δ. είναι γλυκώηχος κι άρμονικός διάκονος τής τέχνης. Σέ λειτουργεί εϊσινειδητα μέ τό ίδιο τό καυτό πρόβλημα. Σέ λυτρώνει μέ τό ιδανικό και μέ τό μήνυμα, όπως π. χ. στο «Τί θά ποιήμε στην Κάρεν». Αυτό τό ωραίο διήγημα είναι τό ίδιο μιά κραιγή στά πέφτα, γιά τήν ειρήνη, τήν άγάπη και τήν εύτυχία, πού χάνεται και σβήνει από τή γέννησή της, μέσα σέ σιγμούς, άδιεξόδα, κι άπίθμενες χόάνες πολεμικής κραιπάλης πού σέφρουν τά τριφερά νάτα, τυλιγμένα σέ νύχια, γρανάζια, και πλέγματα, άπου όρϊόνται φρενιασμένα τά πολεμοκερδοσκοπικά τέφρατα. Ο Δ. ύποδηλώνει τά κινητρα και τά ένστιχια των συγκρούσεων, και κάνει άνατομές στις άντιθέσεις πάνω στην έρωτική ζωή. Τούτη τή σύλλογή του τή χωρίζει σέ 4 μέρη. Τό άτομο δέν τό άπομονώνει, τό συνδέει στην πάλη του μέ τό κοινωνικό σύνολο. Οι ιδέες του είναι χριστιανικές χωρίς μεταφυσική. Μερικούς στίχους πού παραθέτει σαν μότο του Σεφέρη και του Έλίτη, νομίζουμε πως ήταν περριτοί. Δέν του προσθέτουν τίποτα, γιατί ό Δελώνης έχει γνήσια φλέβα, έχει δική του στόφα και κανένα δέν έπέδρασε καιρια πάνω στο φυσικό του ταλέντο. Κάθε τί πού γράφει, τόζει μέ όλη του τή σναισθηματική κλιμακα. Σέ πολλά πονεμένα λάσματα, περιγράφει μέ δίναμη τους καημούς και τά πάθη τους, τά όνειρα, τίς παρηγοριές και τίς ψευδαισθήσεις τους. Μ' αυτή του τή σύλλογή, καθιερώνει ένα περιεχτικό λυρικό άφήγημα, μέ αισθημα, ιδέα και ποιητικό ντίμα, άδερφωμένα μέ τήν ψυχολογία. Θα μπορούσε ν' άποφίγει πολλές λόγιες λέξεις όπως π. χ. «θεμελιακή» μετεωρίζονται κ. ά. πού έχει σέ μικρά διαμάντια άφηγήματα, όπως ή κωφάλαλη «Κλεοστάρτα», ή λαχειοπώλισσα «Άνθούλα» και λουκά νεαρά κι άδικημένα πρόσωπα, σηματοθητικά και συγκινητικά στιγμιόθητα και γιά μεγάλα παιδιά, πού προσφέρουν καλλιέργεια εύαισθησία και άνθροπιστικά διδάγματα. Ο Δ. τελειώνει τό έργο του κάνοντας, έπίκληση σ' έναν άνθρώπινο Χριστό, πού τόν παρακαλεί: «Χριστέ μου και Θεέ μου έλα λουτόν. Έλα νά περπατήσουμε χειροπιασμένοι στις στράτες του κόσμου τούτου και νά διαφεντέψουμε σαν κάποτε τίς καρδιές. Έλα νά σου δείξω και νά

μου δείξεις τά μυστικά του κόσμου πάνω στις ματαμμένες παλάμες σου».

Γιάννης Καραβίδας

Ο Γιάννης Καραβίδας είναι ένας άληθινός και δραματικός ποιητής. Πρωτοεμφανίστηκε μέ ποιήματα του σέ περιοδικά κι έφημεριδες τό 1964. Στα 1965 τιώασε τήν πρώτη ποιητική σύλλογή του «Στιθε; στο Μάρμαρο» μέ 25 ποιήματα λυρικοδραματικής ύφης. Άκολοίθησε τό 1971 τό δεύτερο βιβλίο του «Έχνη στο Μάϊφο και στο Άστρο» μέ 42 ποιήματα. Σ' αυτά έκδηλώνει τό έσώτερο δράμα του σύγχρονου και κατά Βάρναλη όρφανού και γελασμένου άνθρώπου. Στα 1972 έκδιδει τή βαθυστόχαστη μελέτη του γιά τόν ποιητή Φοίβο Δέλεφη και στα τέλη του 1973 τό ποιητικό του έργο «Έμερολόγιο Έξόδοι», και φέτος τή σύλλογή «Μέρη; τής Έστορίας μας». Όλα τά παραπάνω έχουν μιά αισθητική ένότητα. Ο Κ. στη δημοιοργική δεκαετία πού πέρασε, άγωνιζόμενος μέ τό αισθημα και τό λόγο, και άγκαλιάζοντας τά πανανθρώπινα προβλήματα, έφτασε σέ μιά ζηλειτή ώρμώθητα και ούσιαστική πίκνωση τής ούσιας του ποιητικού λόγου, παράλληλα μέ μιά ραφινάτη γοητεία και έλξη σέ σύλληψη και στοχασμό σέ ιδέες και συναισθήματα. Η ποιήσή του, δέν έχει τίποτα από τά έλειθτρα παιγνίδια τής φαντασίας πού είχε έρμηνεύσει ό Κάντ στις αισθητικές του άναλύσεις και θέσεις γύρω από τήν τέχνη. Ο Καραβίδας γράφει ποιήση γιατί έχει ταλέντο άξιο άγνό, και σιμπονεί κι έπαθιμεί νά ώφελήση τόν ξεπεσμένο ήθικά και παραστρατημένο άνθρώπο του καιρού μας. Ζεί και αισθηταποιεί έντονα τήν αντικειμενική άλήθεια κι έκθέτει τά ζωτικά προβλήματα του κόσμου, μ' ένα έφος κι έναν τρώτο όλόθητα δικό του. Ταυτίζει τά ψυχολογικά δεδομένα μέ μιά έπιταχτική ήθική ένατένωση και στάση ζωής. Οι εικόνες του έχουν μιά παρθενική ύποδητική δίναμη και άνατομικές διαστάσεις. Έποδηλώνουν ένα ιδανικό κι ένα μήνυμα γιά έναν καινοίργιο κόσμο. Μιά ποιήση μέ χαρακτηριστικά περιεκτικής δραματικής άπολογίας πού θιμίζει άρχαίους Έσραηλίτες ποιητές και ταυτίζεται μέ άλλους τής πρώτης χριστιανικής περιόδου, καθώς και μέ νεώτατους όπως π.χ. Σμάτπουλο, Βαλιούλη, Γεράνη κ. ά. Και στα προηγούμενα και στο νέο του βιβλίο, όρϊσκει κανείς στίχους λιτούς και δυνατούς πού

σύνχινον και προβληματίζουν για τη λύτρωση. Θίγει με επιγραμματική ύψη τὰ βασανιστικά ἀδιέξοδα τοῦ λαοῦ μας. Πολλές φορές τὰ κίνητρά του ἀνάγονται στίς ἀδικίες, κι ἀφόρητες συνθήκες τοῦ Νεοελληνισμοῦ μας. Γι' αὐτὸ και τὰ αἰσθήματά του γίνονται πικρές ποιητικές κραυγές, για ἀλλαγὴ ποξίδιας ποῦ ὀδηγεῖ σὲ δρόμους σωτηρίας κι ἀδερφοσύνης, για τιμὴ, δικαιοσύνη, ἐλευθερία, και εἰρήνη ποῦ τόσο ἐπιθυμοῦν οἱ λαοὶ ποῦ δεινοπαθοῦνε ἀπὸ ἀνθαίρετους «εἰθίνοντες» τοῦ καιροῦ μας· μιὰ κ' ἡ εἰρήνη στηρίζεται ἀπὸ ὑποκριτὲς και βιαστές πάνω στίς μαρτυρηθέντες τους.

Ὁ Καραβίδας δὲν τραγουδάει για νὰ τραγουδάει, κατὰ τὴν αἰσθητική θεωρία τῶν Γάλλων. Φλωμπέρ, Λεκόντ ντε Λίλ, Γκονκούρ κ.ά. ἀλλὰ τραγουδάει μ' ὄλη τὴν ἔνταση τῆς συναισθηματικῆς του κλίμακας για τὸν ἀδερφό, τὸν ἄνθρωπο, για ἕναν ὁμορφο ἄδολο, ἠθικό και ἀζέραιο κόσμο. Γίνεται ρεαλιστής και νεοσυμβολιστής με φιλοσοφικές διαθέσεις. Ἀντικείμενο τῆς ποιήσεώς του εἶναι κυρίως ἡ ἠθική χρεοκοπία και κατάρπωση τοῦ δικοῦ μας ἀνθρώπου και σκοπὸς του ἡ διαμόρφωση ἠθικῶν συνειδησῶν και ἀγαθῶν ψυχῶν. Αὐτὸ δηλαδή ποῦ ὀραματίστηκαν ὄλοι οἱ ἀληθινοὶ και μεγάλοι ποιητὲς τῶν αἰώνων, ποῦ θεώρησαν τὴν ποίηση ὡς ἀνώτατο κοινωνικὸ λειτουργημά και εἶχαν ἀπόλυτη ἐπίγνωση και συναίσθηση τῆς ἀποστολῆς των. Ὁ Κ. με τὴν ποίησή του, ἀποκαλύπτει τὸν ἄνθρωπο τῆς γύμνιας και τῆς παρακμῆς τῆς κοινωνίας μας, τὸν φέρνει πρὸ τῆς εὐθύνης του για τὴν κενότητά του και ὁ ποιητὴς ἀποβλέπει στὴν ἀριστοτέλεια κάθαση τῶν παθῶν. Ἀπὸ τὰ πρῶτα ποιητικά του βήματα εἶχε χωνέψει καλὰ τὴ συνταγὴ τοῦ Ὁράτιου για τὴν κανονικὴ ἀφαίρεση και τελειότητα στὴν ποίηση. Αὐτὸ εἶναι ἄλλωστε και τὸ βασικὸ γνώρισμα τῆς ὁμορφίας σὲ κάθε τέχνη. Οἱ στίχοι του εἶναι ἐλεύθεροι ἀλλὰ ζωηφόροι, κι ἔχουν μιὰ ὑπερδομικὴ ἐπιγραμματικότητα, εἶναι βαριατσιόνες πόνου και διαμαρτυρίας, σὰν τοῦ Μιχάλη Σταφυλῆ τὸ «Μοιρολόι στὸ δάσκαλο ποῦ σκοτώθηκε», σὰν τοῦ Θανάση Κωσταβάρα τὴν «Ἐξοδο» και τὴν «Ἀναβίωση» και σὰν ἄλλα ποιήματα μοιρολογητῶν ποιητῶν τῶν χρόνων τῆς δουλείας μας. Μιὰ πὺ ἐλευθεριοῦ λόγου δραματικὴ ἀπολογία σὰν τὴν ποίηση τοῦ Ἀναγνωστάκη. Ὁ Γιάννης Καραβίδας, σὰν νέος ποιητὴς με λυρικές και δραματικές προεκτάσεις και ἀξιώσεις μετουσιώνει ψυχολογικὲς καταστάσεις ποῦ

ἔχουν σὰ φωτεινὰ ὀρόσημα τὰ ἀνθρωπιστικά ἰδανικά, τὴν ἴδια προμηθεϊκὴ ἀντιστοιχεία, ἀπὸ τὲς ματωμένες και περιφρονημένες ἀξίες τοῦ πολιτισμοῦ στὴ χώρα ποῦ τὲς γέννησε. Ἐξελλίσσεται σταθερὰ στὸν ποιητικὸ στίβο με τὸ προσωπικὸ του ἦθος, παίρνοντας μιὰ ἀνοδικὴ πορεία με νηφάλια και γρανιτένια θέληση.

Ἡ γέφυρα τῆς τέχνης — λέγει ἕνας Νεοελληνας ἱστορικός — εἶναι ἡ ἄμεση πράξη ποῦ ἀνταποκρίνεται σὲ μιὰ βαθύτερη κοινωνικὴ ἀναγκαιότητα. Μιὰ τέτοια μεγάλη ἀρετὴ μᾶς χαρίζει και ἡ ποίηση τοῦ Γ. Καραβίδα. Παραθέτουμε λίγους στίχους του ἀπὸ τὸ «Ἡμερολόγιο ἔξοδου»:

«... Ἄλλη μιὰ ἔξοδος
στοὺς δρόμους τῆς μεγάλης πολιτείας
στοὺς δρόμους τοῦ ἡλιοῦ
με τὴ μεγάλη ἀπουσία
τοῦ ἀνθρώπου.

.....
Νὰ βγοῦμε σ' ἕναν κόσμο ἄλλο
ποῦ νὰ μᾶς δίνεται γυμνὸ τὸ φῶς του
χωρὶς τὴ μάσκα τῆς φρικτῆς δοκιμασίας».

Φάνης Μούλιος

Ὅλα τὰ γνήσια ἔργα τῶν δημιουργῶν, εἶναι γεννήματα ὀρισμένων αἰτίων, προσώπων, πραγμάτων κι ἐποχῶν. Σήμερα βέβαια, ὑπάρχει μιὰ μοντέρνα γραμμὴ και στὴν τεχνολογία τῆς πεζογραφίας. Τὸν τελευταῖο καιρὸ καλλιεργήθηκε ἡ ἀπομυθοποίηση, ποῦ ξεκινάει ἀπὸ τὸν Προυστ και εἶναι κι αὐτὴ ἀπόρροια τῶν ἀναζητήσεων και τοῦ προβληματισμοῦ, ὡς ἀναφορὰ τὴ σχηματοποίηση κι ἀποκρυστάλλωση νέων μορφῶν τεχνικῆς. Ἔτσι, ἡ ἀπομυθοποίηση δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ τὸ «σπάσιμο» ἡ παρέκλιση, ἀπὸ τὴν κλασικὴ, τὴν πάγια δεοντολογία τῶν ὄρων και τῶν κανόνων ποῦ συνθέτουν τὰ σωστά, τὰ καλλιτεχνικά και τερπνὰ εἶδη και ἔργα τῆς τέχνης. Ὅμως ὁ Ἀριστοτέλης κ.ά. σοφοὶ και αἰσθητικοὶ παλιοὶ και νέοι, ἀξιῶνουν τὸν ὀλοκληρωμένο και πρωτότυπο μῦθο, σὰν ἐπίνοηση και εὐρημα σοφῆς και διαλεκτικῆς σχηματογραφίας τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς. Ἐπιμένουν ἐπίσης κι ἀξιῶνουν ἀπὸ τοὺς δημιουργοὺς τῆς τέχνης, πειθαρχία στοὺς νόμους ποῦ διέπουν τὸ κάθε τί σ' αὐτή, και στέργει τὸ βασίλειο τῆς ὁμορφίας και τῆς ἀλήθειας.

...

Ὁ Φάνης Μούλιος εἶναι ἕνας νέος λογοτέ-

χνης, μέ φυσικό ταλέντο μέ άδρές περιγραφικές δυνατότητες, και άναπτυγμένες συναισθηματικές κεραιές σε ποικίλες ανθρώπινες καταστάσεις. Ξεχώρισε κιόλας μέ δύο πρώτες του άφηγηματικές συλλογές, τις «Μορφές» και τό «Μποϊμεραγκ». Μ' αυτά δείχνει έμφυτη άγάπη κι έσωτερική δίψα για την τέχνη. Άκολοιθεί έναν τρόπο γραφής σχετικόν μέ τά δσα άναφεραμε πιο πάνω, δηλαδή, σε πολλά του άνανεωμένον, που τείνει και σε άτομικοποίηση. Όρμησε από χωριό της Μοϊργκάνας και δικηγορεί στον Πειραιά, την πόλη που άνάδειξε πλείαδα διακεκριμένους διηγηματογράφους, όπως τον Βουτιφά στην κοινωνική - δραματική διηγηματογραφία, τον άνθρωπιστή Λεβάντα στη νεώτερη ήθογραφία της θαλασινής ζωής, τον Πολιτάρχη του νεορεαλισμού της ραφινάτης εύγενειας του ένισονυ λυρισμού κ. ά. Ρεαλιστικά και ψυχολογικά είναι τά πλαίσια των άφηγηματικών διαστάσεων του Φ. Μούλιου. Στις «Μορφές» (έφτά διηγήματα) μάς φέρνει άνάλογα άνθρωπιστικά μηνύματα μέ πλούσιο αίσθημα και άμεση συμμετοχή στη ζωή και στα προβλήματα του σήμερα. Άντλεί θέματα και από περιοχές άναμνήσεων και από αντίστοιχα έλικαιρικά γεγονότα. Ό' άναφεροίμε σε τρία παραδείγματα: 1) Είναι χαρακτηριστικώς ό τιπός του άσχημομοίρη και καταφρονεμένου Άριστον, του τόσο άδικτημένου από τη ζωή την κοινωνία τον πόλεμο, στο διηγημά του «Ό Άριστός βρίσκει την Εύτυχία». Μέ τό ίδιο κινήγι της εύτυχίας του, μάς συγκινεί βαθιά, που τελικά τη βρίσκει στο θάνατο. Βασανίζει και σωστά την ψυχική άνάγκη του ήρωα για τον έρωτά του. Μιά άλήθεια που έχει νοσταλγική ψυχοκινητική δύναμη. Τά κίνητρα της άλληλουχίας των ενεργειών του, είναι αισθηματικά για κάποιες παραισθητικές χαρές που εκφράζει μέ λύπη στην κιθάρα, στο πιότο, και στην ίδια μάς γυναίκα. Τό πάθος του άτυχου Άριστον είναι φυσιολογικό και βγαίνει τό δίδαγμα πως ή εύτυχία πρέπει να γίνεται άπέρμα και δίωμα ζωής και όχι θανάτου. Γιαυτό και ή σημερινή δεοντολογία για ένα ρεαλιστή πεζογράφο, όφείλει να παίρνει διαστάσεις σοσιαλιστικού ρεαλισμού, για τη σύγχρονη και θαιμιστή ζωή, μέ ήρωες γερούς και δυνατούς που να κυριαρχούν στη μοίρα τους. 2) Στο «Χαμένο παράσημο» φτάνει σε τόσο λαγαρή και έντυπωσιακή άπεικόνιση παραστάσεων που συγγενίζει μέ την ύποδηλωτική σάτιρα ενός άλλου εκλεκτού μάστορα του

διηγήματος του Χαρ. Πέτσικου. Και παίρνοντας μια άναγωγή και άναβάθμιση, κροίει ως τό βαθύ στοχασμό και τη θιμοσοφική διάθεση του Τουαίν ή του Τσέχοφ. 3) Στο διήγημα «Έκδιασμός» ταιριάζει ή ύπεροψία και ή έγωιστική συμπροφορά άνικαντρων κοριτσιών στο γερο - πατέρα τους και τη διαθήκη του, που μάς θιμίζει εκείνη της Γοντεφίλης του «Βασιλιά Λήρ». Σημαδεύει και τιμωρεί την άρτηριοσκήληρωση την άχαριστία, τη νεφελοκοκίγία, την άρρώστια του εγώ. Άντίθετα όμως μέ τον Λήρ που ήθελε κολακίεις και γέγοιλα μέ άμείωτη την άφοσιωμένη σ' αυτόν κοινοτομία των δοίλων του, ό ήρωας — πατέρας του Μούλιου μέ τις τρεις ιδιότροπες κόρες του, είχε τον καημό της παντριάς τους, και την περιουσία του την άφησε και στις τρεις, μόνο μέ τον δρο: έφόσον άποφασίσουν και παντρευτούν μέσα σ' ένα χρόνο μετά τό θάνατο. Έτσι, ενώ τον Λήρ τον ταπεινώσει ή Γοντεφίλη διώχοντάς τον από τό σπίτι, αντί της ύπερβολικής άγάπης του πατέρα της, ό γερο-Σακράτης στη Λουκία και στις άλλες, φέρθηκε μέ άνάλογη μεγαλοψυχία. Γενικά, ή παρουσία του Φ. Μ. μάς δίνει έναν ψυχογραφικό πίνακα μέ σχέσεις και συγκρούσεις άτομικές και άμαδικές. Μιά κάποια ένότητα σκοπών διαφαίνεται στην έπιλογή θεμάτων, από τη συμπληρωτική τάξη των έργων και των άλλων ανθρώπων του μόχθου. Άυτοί παλεύουν μέ άνιση μεταχείρηση να έπιδιώσουν και να χαρούν ένα μερτικό ζωής μέ μια φυσικοδικαιωματική άξιοπρέπεια. Ό Φ. Μ. έχει μια δύναμη να πλάθει ζωντανούς ήρωες και να περιγράφει καημούς δάσανα και πάθια του εργατικού κόσμου στο σκληρό του άγώνα μέ την έξάρτηση, και τά έργοδοτικά συμφέροντα. Όλα σχεδόν τά άφηγήματά του, άντικαθρεφτίζουν ένα μέρος των κοινωνικών σχέσεων, προσμα μιας διαπάλης που ζητούν ν' άλαφρώσουν βαριές κηδεμονίες, να κατακτήσουν άνθρωπνότερους δρους ζωής. Τά διακρίνει μια ένότητα, άνάμεσα στην έσκεμμένη πραγματικότητα και στην όδυνηρή τυχαιότητα. Πέρα από δτους άτέλειες κι άδυναμίες σε φόρμα, μέθο, δομή λόγου, που θα ξεπεραστούν μέ τον καιρό και μέ την πείρα ποτείουμε ότι ό Μ. θα γράψει περιεκτικότερα και τελειότερα, όταν θα έντείνει τη δημοιοργική πλαστική του διάθεση και θα έναρμονίσει και τηρήσει σωστότερα την αισθητική και την πληρότητα των κανόνων της διηγηματογραφικής τέχνης. Και

Συγγραφείς και κείμενα

Μορφές και όψεις, έρωτήματα, κριτικές, απόψεις, αντιθέσεις και άμφιβολίες

«Στήν προσπάθεια τής έρευνας για τήν αλήθεια,
πρέπει ν' άμφιβάλλουμε για όλα» Ρενέ

Ἡ ἔλλειψη κριτικῆς καὶ ἡ σημασία της

Λ. Μάλαμα

(Μιά συζήτηση με λογοτέχνες πάνω στα πνευματικά προβλήματα, έδωσε άφορμή, να γραφούν οι παρακάτω σκέψεις το Μάη του 1964 γύρω από τήν νοσηρότητα και κρίση που διέρχεται ή κριτική στη χώρα μας. Καί τὸ ἄρθρο παράμεινε άδημοσίευτο).

Ἡ κριτική, εἶναι: μιὰ ἀναλυτικὴ καὶ ἀναπλαστικὴ μορφή τῆς συνειδητῆς καλλιτεχνικῆς καὶ πολιτιστικῆς κοινωνικῆς λειτουργίας. Ἡ κριτικὴ εἶναι: ἡ οἰκονομικὴ μειουσίωση τῶν ἔργων καὶ τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς· εἶναι μιὰ ἀναγκαία ἐρμηνευτικὴ γωνί, γιὰ τὴν πλατιὰ προβολὴ καὶ διάδοση τῆς ἀληθινῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ ρόλος της εἶναι ἐπικουρικός, ἀλλὰ πολίτιμος γιὰ τὰ ὀδηγητικὰ πλαίσια τῆς ἐκτίμησης τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τοῦ ὠφέλιμου καὶ τοῦ ἀνώφελου, τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ ἀδύνατου. Εἶναι πικρὸ κι ἐπιζήμιο νὰ μᾶς λείπει ἡ καλόπιστη ἢ καλοπροαίρετη, ἡ ἀληθινὴ καὶ γνήσια κριτικὴ ἐρμηνεία τῶν πράξεων καὶ τῶν ἔργων. Ἔτσι γεννιέται εὐλόγα τὸ ἐρώτημα: Ὑπάρχει πράγματι πρόβλημα κριτικῆς στὴ χώρα μας; Ἐλλειψη υπεύθυνης κι ἀντικειμενικῆς κριτικῆς; Μιᾶς κριτικῆς εὐθύνης — θὰ ἴλεγα — σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δημιουργικῆς προόδου, ἀπαλλαγμένης ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ πρόχειρου ἐνθουσιασμοῦ τῆς φιλοπροσοικίας, τῆς εὐνοίας ἢ τῆς φτηνῆς συναλλαγῆς; Ναι. Ὑπάρχουν προβλήματα, ἄκριτα, συγχισμένα, ἀπρόβλητα, ἄλυτα, τελματωμένα στὴν ἱστορία καὶ στὴν τέχνη. Ὑπάρχει πρόβλημα σωστῆς κριτικῆς διαπαιδαγώγησης στὴ νεώτερη δημιουργικὴ πορεία τῶν ἀγόνων τοῦ λαοῦ μας. Πάντα σχεδὸν στὰ χρόνια μας, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ἀντίληψη τῆς κριτικῆς (ὀξυδέρκεϊα, παρατηρητικότητα, καλλιέργεια, υπεύθυνη γνώμη) δὲν ἐκπληρώνουν τὸ σωστὸ καὶ φυσικὸ προσορισμὸ

τοῦτο προβλέπομε ὅτι θὰ τὸ πετύχει σύντομα, γιὰτί ζεῖ τὰ πράγματα, κι ἔχει ἄμεση σχέση κι ἐπαφή μὲ τὸ λαὸ που καθὼς λέει κι ὁ Ζολά: γιὰ νὰ κάνετε ἀληθινὴ τέχνη πάρτε τὰ θέματά σας ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ τίς ἀγορές. «Λόγο το δρόμο νὰ πάρετε μαθήματα — λέει κι ὁ Ἕμμερσον — ἔκφραση καὶ σκοπὸ καὶ σύχνασμα στὴν ἀγορά. Ὁ λαός, κι ὄχι τὸ σχολεῖο, νὰ τὸ σπῆτι τοῦ συγγραφέα». Ὁ Μούλιος ὅταν συνειδητοποιήσει πιότερο μιὰ σχετικὴ ἔνταση κι ἓνα πάθος, στὰ δραματικὰ στοιχεῖα,

στὰ τόσο προσφιλῆ ἐργατικά του θέματα, ποὺ νὰ κορυφώνουν τὴν ἀγωνία καὶ τὴ συγκίνηση, θὰ μᾶς δώσει διηγήματα δυνατὰ ποὺ νὰ λάμπουν σὰ μαργαριτάρια ἀνάμεσα στὴ λειψὴ καὶ λιγοστὴ νεώτατη διηγηματογραφία μας, γιὰτί, «ἡ ἀίσθηση τοῦ ὠραίου, διαμορφώνεται καὶ ἀναπτύσσεται βαθμιαίως». Ἄλλὰ κι ἀκόμα γιὰτί ὁ Μ. ἔχει ἀνθρωπιστικὰ ἰδανικὰ καὶ πάνω ἀπὸλα οὐσιαστικὴ καὶ καιρῖα σφραγίδα στὶς παραπάνω ἐμφανίσεις του: τὸ ἰδεώδες τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης. Λ. Μάλαμας

τους. Ἔτσι, ὀρισμένοι ἐφαρμόζουν διάφορους τρόπους ταχικῆς. Καί γιά τὰ μὴ ἀναγκάζονται σὲ συμβιβασμούς, κοινοφύητες, προχειρότητες καὶ παραχάραξη τῶν ἀξιῶν, πρέπει γὰρ πληρώνονται ἀπὸ τὴν πολιτεία, ἢ ἀπὸ ἄλλες εἰδικές πηγές καὶ ξεχωριστοὺς πόρους. Ἄν χωρίσουμε αὐτοὺς ποὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κριτική, σὲ κατηγορίες, θὰ ὀδηγηθοῦμε σὲ πολλές. Ἀλλά, θὰ σιαθοῦμε παραδειγματικά σὲ τρεῖς.

Πρώτη εἶναι: ἡ κατηγορία κριτικῶν τῶν κλεισιῶν κίκλων, τῆς σείρας ἐνδοσκοπίας, τῆς δμγαλοσκοπίας. Αὐτοὶ ἐνδιαφέρονται μόνο γιά φιλικές ομάδες προβολῆς. Δημιουργοῦν κάσιες, ὠθοῦνται ἀπὸ τ' αἰομικά τους γούσια σ' ἓνα χόμτν γὰ γράφουν, καὶ κάνουν κάτι, ἐνῶ δὲν ἔχουν γὰ δώσουν τίποτα οποιδαῖο κι ὠφέλιμο, σημαντικό καὶ ἔμπειρο, μὲ αἰομική εἰθύνῃ καὶ αἰοθητική οὐσία. Γιαυτό, οἱ φιλοδοξίες, — γιά γὰ φανοῦν οἱ ἴδιοι κοτὰ οιοὺς φίλους, σάν οἱ κισοοὶ πάνω σὲ κορμούς δένδρων, ἐπιδειξίες, — γίνονται μωροφιλοδοξίες ἀπὸ ἔλλειψη αἰογνωσίας. Στὸ τέλος ἀπομένουν μὲ τίς ἔπερογίες, τίς κοίγιες ἐπιδειξίες, καὶ ἡ κριτική τους δὲν ἀπλώνεται, δὲν φτάνει τίς ἐπιταχικῆς ἀνάγκες, γιά γὰ βοηθήσει νέα ταλένια τέχνης, καὶ γὰ ἔρει ἀτήχηρη κι ἐπίδραση μέσα στὸ λαό. Ἐρεργοῦν ἔτσι, γιατί δὲν ἔχουν ἐπίγνωση τῆς κοινωνικῆς ἀποιολῆς τῆς τέχνης, καὶ κοιβαλοῦνε μέσα τους ἀντιζησίες, ἀκαρποὺς ἀνταγωνισμοὺς, ἐμπάθειες, σὲ οιοεῖρα ἀντιμαχόμενα ρεύματα. Οἱ ἐγωῖομοὶ καὶ οἱ δοκηοιοογίες τους, δὲν τοὺς ἀπῆρουν γὰ ἔχουν μεγάλη καὶ καρποφόρα σχέση μὲ τὴν πλατιὰ κριτική καὶ τὰ γνήσια ταλένια.

Δεύτερη κατηγορία εἶναι ἐκείνη τῆς γυχηρῆς ταχικῆς, τῆς κλαοικῆς ἀδιοαορίας, «τῆς κριτικῆς τῶν οαλοτιῶν», ποὶ κρίνουν ἀπὸ σχεδὸν μόνιμα ἐπίοημες θέσεις καὶ περιοπές. Ἐχουν φτιαχιά «μεγάλα» ὀνόματα. Λέχονται κάθε εἰδους οιομβιδαομὸ καὶ κάθε οκοπιμότητα. Κρίνουν δπως θέλουν κι διαν θέλουν. Τὰ ἔργα τους εἶναι προδικασμένα σὲ γρήγορη γθορά. Ἐχόντε τίλους. Εἶναι οἱ καιροσκοποὶ, οἱ «βολεμένοι». Ἀπὸ οἶηση καὶ κακία πολλές φορές, γίνονται ἀρητιῆς σὲ οἰοιοαοικῆς προσοορές ἄλλων. Ἐχουν ἰδιοιτέλεια, ἀρητηριοοκλήρωση καὶ βαοικὸ τους μέλημα τὴν ἀλληλοεἰοτραξὴ ἐγκωμίων.

Τρίτη κατηγορία εἶναι: ἐκείνη ποὶ ἀποιοτελεῖται ἀπὸ πολὺ λίγους οιοὶ χῶρα εἰουνειδῆτους ἐργάτες τῆς κριτικῆς, ποὶ βοηθοῦν καὶ ἀποιδίδουν μὲ θιοσία τοῦ πολύτιμοι χροῖου τους, μὲ ἀνθρωποιοιική οιοάση καὶ οιοπέπεια, μὲ ἀδιοάκοπο ἐνδιαφέρον καὶ οιοοργῆ οιοὺς τέχνης καὶ οιοὰ γράμματα, δίνουν πάντα τὸ παρῶν — ἀνάλογα μὲ τίς οιοιοιόσεις — οιοὶ θεματοική κι ἐπιοκοδομητική κριτική λειτουργία τῶν μορῶν τοῦ νεώτερου δημιουργικοῦ μας πολιτισμοῦ.

Ὅμως γενικά ἡ εἰκόνα παροιοιάζει ἀντιοομίες καὶ κοιοφοῖζια, ἀγνοιοες, ἔριδες, καὶ διχαομούς ἀνάμεσα οιοὺς φοροῖς τῆς τέχνης, ποὶ ὁ Μ. Αἰγέρης τὴ χαρακτηήρισε πάθηση μιοθριδαοιομοῦ. Ἔτσι ὠπάοχει μιὰ καιοάοιαση ποὶ βαοαίνει ἀναοιοαοικὰ καὶ καθηλῶνει κι ἀποκαοιδιῶνει τίς νέες δημιουργικῆς δινάμεις τοῦ λαοῦ μας. Ἡ κριτική οιονειδῆση τῆς ἐποχῆς, ἀπαιοτεῖ τὸ πλατιότερο ἀγκάλιαομα τῶν ἀξιῶν τοῦ κοσμοιο. Οἱ κριτικοὶ ὀφροῖουν γὰ ἐφαρμόζουν οιοὺς κροῖοεις τους αἰοθητικῆς θεωρίες, γιά γὰ δημιουργεῖται πιὸ οιοέρεα κι ἀληθινὰ ἡ ἰοιορία τῆς τέχνης. Τὰ ποιάμια τῆς δημιουργίας ἔχουν πολλές κοῖτες. Ὁ κριτικός τῆς ἀκέριας εἰθύνῆς, πλέει μέσα καὶ πάνω τους μὲ τ' ἄομα τῆς ἀλήθειας. Βέβαοια μιὰ χῶ-

ρε: με συνθήκες σὺν τὶς δικές μας, δὲ μπορεῖ εὐκολα ν' ἀναδείξει μεγάλους κριτικούς σὺν τὸν Μπελοίνκη ἢ τὸν Σαῖνι - Μπέβ. "Ὁμως ὑπάρχουν ταλέντια νὰ ἀναδειχτοῦν στὴν κριτική, ὅταν βοηθηθοῦν καὶ ἐμφορῶνται ἀπὸ ζῆλο κι ἀγάπη, δίψα γιὰ γνώση, μάθηση, αἰσθητικὴ καλλιέργεια. Συνηθίσαμε στὶς ἀνάγνητες ἀπώλειες, στὶς εὐκόλες ἐπικρίσεις. Ὁ λαὸς μας, ἀπὸ τὴ φύση του, γεννᾷει ἀστειρέντα ταλαντοῦχες δυνάμεις, ποὺ εἴμαστε ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν μὴ ἀξιοποίησή τους, ἢ γιὰ τὴν ἀπονέκρωσή τους. Ὁ Σαῖνι - Μπέβ εἶπε τοῦτο τὸν ἀπλὸ λόγος: «Ὁ κριτικὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ξέρεи νὰ διαβάζει καὶ ποὺ μαθαίνει καὶ τοὺς ἄλλους νὰ μελετοῦν». Θὰ πρέπει λοιπὸν, ὅσοι ἔχουν κριτικὲς ἰκανότητες νὰ δοκιμάζονται στὴν πράξη, γιὰ νὰ κατασταλάξουν σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν πνευματικὴ ἀποστολή, οἱ ἀξιότεροι κ' οἱ πρὸ ἐργατικοί. Καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐξασφαλίσει — νὰ ζῶνε — μιὰ στοιχειώδη ἀμοιβή. Τότε μόνο μπορεῖ ν' ἀποχτήσουμε τοῦ ὕψους καὶ τοῦ βάθους κριτικούς με ζηλετιὸ κύρος καὶ ριξηκέλευθη γνώμη. Μεγάλη ἀνάγκη ἔχουν σήμερα οἱ λογοτέχνες καὶ ὅλοι οἱ καλλιτέχνες, ἀπὸ καλόπιστους, πρόθυμους κι ἀντικειμενικούς κριτικούς. Κι ὄχι μόνο νὰ ἐντοπίζουν λάθη κι ἀδυναμίες, ἀλλὰ, νὰ ἀναπλάθουν, καὶ νὰ συνδημιουργοῦν παράλληλα με τοὺς δημιουργοὺς καὶ νὰ ἐξειάζουν σφαιρικά, καθολικὰ τὸ ἀντικείμενό τους, ὅπως θέλει καὶ ὁ Πόλιτσερ. Βέβαια κάθε καλλιτέχνης ἔχει τὴ δική του προσωπικότητα, ἀξία καὶ προσφορά καὶ εἶναι ἀνάλογη ἢ δύνάμη του, νὰ εἶναι ἀσφαλῶς κι ὁ πρῶτος ἀρμόδιος κριτικὸς ἀπὸ τὴ φύση του σιὸ ἴδιο του τὸ ἔργο. Γιατί, ὅποιος παρασκευάζει σὺν ὁ μάγειρας τὸ φαί του, γνωρίζει πῶς, καὶ με ποιά ὕλικά τὸ φτιάχνει. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ παρουσιάζει ἀτέλειες τὸ ἴδιο κοντὰ τῆς καὶ ἡ τέχνη. Οἱ δημιουργοὶ δὲν εἶναι πάντα κι ὅλοι σὲ θέση νὰ καλοφτιάχνουν τὰ ὕλικά τους. Ὁρισμένοι ἔξω ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ δουλειά μοιάζουν τοὺς σερβιτόρους ποὺ κουβαλᾶνε τὸ φαί χωρὶς νὰ μοχθήσουν γιὰ τὸ φτιάξιμό του. Οἱ κριτικοὶ χρειάζονται καὶ εἶναι ἀπαραίτητος ὁ ρόλος τους, γιὰ τὴ δίκαιη ἀνάλυση, τὴν προσβολή, τὰ αἰσθητικὰ μέτρα. Πολλοὶ συγγραφεῖς ἔχουν ἀνάλογη πείρα, ἄσκηση, διόπτρες κριτικῆς σιὸ νοῦ καὶ στὴν ψυχὴ τους. Ἄς κάνουν αὐτοὶ τὸ χρέος τους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Γιὰ νὰ ξεπειαχτοῦν οἱ πρὸ γεροί, ἀπὸ τὸ καρπερὸ φητώριο τοῦ λαοῦ νὰ προσφέρουν ὑπερησία καὶ πληρότητα σιὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς, τῆς κάθε ἐποχῆς, οἱ δυνατοὶ καὶ οἱ σπουδαῖοι κριτικοί. Αὐτοὶ θὰ μεταλαμπαδέφουν καὶ σιὸς μεταγενέστερους τὸ φῶς καὶ τὴν οὐσία τῆς δικῆς μας πολιτιστικῆς ἐνφορίας.

Ο ΑΔΙΚΗΜΕΝΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

Ἡ ἀρματωλικὴ καὶ κοινωνικὴ ποίηση τοῦ Ἄριστ. Βαλαωρίτη, πρέπει νὰ ἀναθεωρηθεῖ, ἀπὸ τυχόν συγκεκριμένα ἢ παραγνωρισμένα ἀξιολογικὰ στάδια. Ὁ Β. καὶ μόνο με τὸν μεγάλο «Φωτεινὸ» του τὸ ἐπικο-κοινωνικό του ἐκείνο ἀριστούργημα, ἔπρεπε νὰ εἶχε πάρει δίκαια, θέση, καὶ σφαιρὰ μεγαλοσύνης κοντὰ σιὸς πρὸ κορυφαίους ἐθνικούς: Σολωμό, Κάλβο, Παλαιῶ, Βάρναλη, Σικελιανό. Τὸ οὐλοδόμημα τῆς ποίησης τοῦ Βαλαωρίτη, πέρα ἀπὸ τὶς ἐπιδράσεις τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, ἔχει κλασικὸ ὑπόβαθρο, παρνασιακὰ φόντα, στερεο-επικὴ δομὴ καὶ ρεαλιστικῆς ἀποχρώσεις. Εἶναι ὑψηλότονη, ἀρρενωπὴ, λεβέντικη, με ἠρωϊκὰ χαρκτηριστικὰ γνωρίσματα, ἀφιτῆς καὶ πόθους τῆς φυλῆς μας. Μιὰ ποίηση πηγαία, γοητευτικὴ, παραινεντικὴ, αἰσιόδοξη, λυτρωτικὴ, με πλαστοουργικὴ δύνάμη καὶ γλωσσολογικὴ τελεωότητα.

Δογματικές ἀρνήσεις, κριτικές ἀποτιμήσεις Ρίτσος καὶ σχετικές μελέτες καὶ κρίσεις

Τοῦ Α. Μάλαμα

Δὲν ἐπιθυμούσαμε νὰ ἐπανέλθουμε στὸ θέμα Γιάννη Ρίτσου. Γιατί, τοῦ κάνουμε τέτια τιμὴ, πού ἀπὸ κείνον λείπουν ἢ σπανίζουν οἱ τιμές πρὸς ἄλλους συναδέλφους. Ἡ ἀληθινὴ τέχνη κ' ἡ ἐπιστημονικὴ κριτική, δὲν ἔχουν ὄρια καὶ σύνορα. Κι ἂν ἡ πρώτη εἶναι ἀπόλυτη, ἡ δευτέρη εἶναι σχετικὴ, ὅπως θὰ ἔλεγε κι ὁ Παλαμάς. Καὶ οἱ δυὸ λοιπόν, δὲν πρέπει νὰ ἔχουν — πρὸς χάρη τῆς διαλεκτικῆς πίστης κι ἐνατένισης τῆς ζωῆς — κλειστὴ, εἰδωλολατρικὴ ἀφοσίωση καὶ ὀχυρωμένη κάστα. Ἐφόσον ἡ τέχνη παραμένει ἀτελής σὲ ἀτέρμονες φάσεις, μορφές καὶ πορεῖες, οἱ σπουδαῖοι καὶ μεγάλοι δημιουργοὶ τῆς, ἔχουν ὑποχρέωση νὰ λιγοστεύουν τὶς ἀτέλειες, τὰ τρωτὰ καὶ τὶς ἀντιφάσεις. Γράψαμε μὲ συναίσθηση χρέους γιὰ τὴν προαγωγή τῆς κουλτούρας, τὸ καλοπροαίρετο καὶ δίκαιο — γιὰ ἀντικειμενικὴ ἐπισκόπηση — ἄρθρο στὸ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Ε. Π.» σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχή: «πίστευε καὶ ἐρεῦνα» καὶ μὲ τὴν ἄλλη τοῦ Ἀποσανατολίτη γέροντα σοφοῦ:

«Ἀφείσθε ὄλα τὰ πουλιά νὰ κελαηδίσουν,
κι ὄλα τὰ λουλοῖδια ν' ἀνθίσουν».

Κι ἔτσι νὰ λέμε τὴ γνώμη μας, ὑπεύθυνα, μὲ τὴν ὑπογραφή μας, πού σημαίνει ἀντρίκια στάση, κι ὅς εἶναι ἡ κάθε ἀτομικὴ γνώμη, γνώμη ὑποκειμενικὴ. Ὄταν ὁμως στηρίζεται μὲ ἀκλόνητα στοιχεῖα στὴν πραγματικότητα ἢ ἀλήθεια γίνεται πειστικὴ καὶ ἐπιπλέει. Ἦταν εὐλογο, τὸ κριτικὸ μας ἄρθρο, γιὰ τὸν ποιητὴ Γ. Ρ. νὰ προκαλέσει ποικίλα σχόλια σὲ ὄλη τὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικὸ. Ἀναστάτωση στὴ συνείδηση τοῦ κύκλου του. Δυσαρέσκεις σὲ φίλους του. Προβληματισμοὺς σὲ θαυμαστὲς τῆς ποίησης καὶ τοῦ ὀνόματός του. Ἀλλά, παράλληλα, καὶ φώτιση καὶ ἱκανοποίηση καὶ ἀνακούφιση σὲ ψυχὲς λογικῶν, φιλοσοφημένων καὶ διαλεχτικῶν φορέων τῆς τέχνης. Ἐπανερχόμεστε μὲ λύπη. Ἀφορμὴ μᾶς δίνει ἕνας ἀναντρος κι ἀνώυμος σχολιογράφος εὐρισκόμενος ἴσως ἀνάξια κι ἐπιζήμια σὲ μιὰ ἐφημερίδα, ὄργανο ὄχι προσώπων, ἀλλὰ ἱστορικοῦ καὶ ἀγωνιστικοῦ κόμματος τοῦ λαοῦ. Ἀπαντήσαμε δεοντολογικὰ στὸν ἀνωυμογράφο, καὶ σχετικὰ μὲ τὰ ὄσα ἀναμφισβήτητα γράφει ὁ Κορδάτος γιὰ τὸν Ρίτσο, πού ὁ καθένας παίρνει αὐτὰ πού τοῦ χρειάζονται. Ἀλλ' ἀντίθετα μὲ τοὺς ἠθικοὺς καὶ νομικοὺς κανόνες τῆς δημοσιογραφικῆς δεοντολογίας, δὲν ὑπῆρξε θάρρος καὶ συνέπεια ἀπὸ μέρους ἑνὸς ἢ δύο ἐμπαθῶν καὶ ριτσοπροστατῶν κοντυλοφορισκῶν, νὰ δημοσιευτεῖ στὴν ἴδια ἐφημερίδα. Ἐμπόδισαν τὴν ἀπάντηση μὲ κάθε τρόπο, κάνοντας κατάχρηση τοῦ δίκιου, ὅπως κάνουν συχνὰ μὲ τὴν αὐτοπροβολή τους, στὸ χῶρο μιᾶς ἐφημερίδας πού πολλοὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ τὴ συντηροῦν μὲ τὸ ὑστέρημά τους. Στὴν προκείμενη περίπτωσι, ὁποιοσδήποτε θιγμένος ἀπὸ

άνωνυμο καὶ ἀνέλεγκτο συκοφάντη, θὰ καταλόγιζε εὐθύνη στὸν — ἄσχετο ὡς φαίνεται σὲ θέματα κουλτούρας — οἰκονομολόγο δ)ντή της, πὺ δέχτηκε καὶ τὴν ἄνωνυμογραφία σὲ τέτιου εἴδους κείμενα, καὶ τὰ πυρὰ πὺ στράφηκαν μὲ ἄδικη καὶ ἄνιση μεταχείριση ἐνάντια σ' ἕναν τίμιο λαϊκὸ ἀγωνιστὴ. Ἡ ἄνωνυμογραφία, ὑποθάλλει καὶ ἐκτρέφει τὴ συκοφαντία, καὶ «ἡ συκοφαντία — λέει ὁ Σ. Τζόνσον — εἶναι ἡ ἐκδίκηση τῶν ἀνάντρων».

Ἐμεῖς κρατοῦμε τὴ μεγαλοψυχία μας, καὶ εἴμαστε πρόθυμοι καὶ γιὰ ὅποιος μορφῆς συζήτηση ἂν τὸ θελήσουν, γύρω ἀπὸ πρόσωπα, τρόπους καὶ θέματα λογοτεχνίας καὶ κριτικῆς. Οἱ ἄνωνυμογράφοι εἶναι σὰν οἱ χασαπόμυγες τῆς ἀγορᾶς· πετιοῦνται καὶ τσιμποῦν ἀνύποπτα καὶ ὑπουλά.. Ὅμως, τὸ τσίμπημα μιᾶς μύγας, δὲν ἀνακόπτει τὴν πορεία ἑνὸς καλπάζοντος ἀλόγου, ὅπως μᾶς καθησυχάζει κι ὁ νεοκλασικὸς Βολταῖρος. Ἐμεῖς δὲν ἀρνηθήκαμε — ὅπως ἄλλοι — τὴν ἐξέχουσα ποίηση τοῦ Ρίτσου, ἀντίθετα μὲ τοὺς σφῆκες φίλους τοῦ πὺ θλοσυροὶ καὶ μικρόψυχοι, ἔμαθαν μόνο τὸ «πλάγιο χτύπημα» πὺ ἔλεγε ὁ Παπαντωνίου καὶ «τὸ θαμμένο χαμόγελο». Αὐτοὶ πὺ παρασταίνουν τοὺς ποντίφηκες τῆς ἐφημερίδας, δὲν ἀξιώθηκαν νὰ κάνουν μιὰ ἰδιαίτερη τιμὴ κι ἕνα μνημόσυνο οὔτε σὲ ἀδερφοὺς ποιητὲς καὶ πεζογράφους, πρωτοπόρους καὶ ἄκέραιους ἀγωνιστὲς σὰν τοὺς Παρορίτη, Θεοτόκη, Κορνάρο, Ἀγγουλέ, Βουτυρᾶ κ.ἄ. Ξέρουν μόνο νὰ προκαλοῦν καθημερινὰ τὸ λογοτεχνικὸ κόσμο, προβάλλοντας ἀκόμα καὶ τὴν παραμικρὴ κίνηση τῆς μύτης τοῦ Ρίτσου, καὶ ἀγνοώντας βασικὰ ἀξιώματα τοῦ Λένιν στὸ ἄρθρο του «... Κομματικὴ Λογοτεχνία» πὺ λέει πῶς:

Καμμὴ ομάδα ἢ σχολή, καὶ κανένα λογοτεχνικὸ κίνημα δὲν μπορεῖ καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐνεργεῖ σὶδ ὄνομα τοῦ Κόμματος».

Ἐμεῖς, ἀναφέραμε ἐπιχειρήματα τοῦ Κορδάτου καὶ Βάρναλη κατὰ τοῦ Ρίτσου χωρὶς νὰ μειώνουν τὸ ἔργο του, γιὰ νὰ ἐξεταστεῖ περισσότερο ἢ περίοδος καὶ ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ βίου του. Γιὰ νὰ ἀξιολογηθοῦν σωστὰ καὶ τὰ αἷτια πὺ τὸν ὠθησαν στὴ δημιουργία ἀνάλογων ἔργων αὐτῶν τῶν περιστάσεων καὶ ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ ποιητὴ μὲ διακρίσεις καὶ μέγεθος. Ὅσα ἀναφέραμε, ἦταν σχετικὰ μὲ τὴν «ὑποστολή τῆς σημαίας τοῦ ἀγῶνα τὸ '36», γιὰ τὸ κρατικὸ βραβεῖο Μεταξᾶ τὸ '38, γιὰ τὸ ὅτι δὲν εἶχε φαίνεται θάρρος καὶ δύναμη κι' ἀντοχὴ νὰ βγεῖ στὴν κατοχὴ νὰ πολεμήσει ὅπως ἄλλοι στὸ βουνό· καὶ ὅτι ἡ νεώτερη ποίησή του εἶναι στυγνὴ, ἀναιμικὴ κι ἀπαισιόδοξη. Πέφτει σὲ ὑπερβολικὴ ἀφαίρεση πὺ ἐδῶ κι ἐκεῖ, γίνεται ἀκατανόητη. Ἴσως, θέβαια, μιὰ φορὰ ν' ἀνέθηκε μὲ δύναμη πνεύματος καὶ τέχνης τὰ Ἐντελθαίς καὶ τὰ Ἰμαλάια, μπορεῖ μὲ τὸν «Ἐπιτάφιο», «Τὸ τραγούδι τῆς ἀδερφῆς» ἢ τὴν «Ἀγρύπνια». Στὴν πρόσφατη ποίησή του βρίσκεται τόσο χαμηλά, πὺ ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ ἀντιπαραθέσουμε λίγα ἀρνητικὰ καὶ ἐπικριτικὰ τοῦ Καραντώνη γιὰ τὸν Ρίτσο, ἀπὸ τὰ πολλὰ δεξ-

τατα πού γράφει ὁ αὐστηρὸς κριτικὸς στὸ περιοδικὸ «Κριτικά - φύλλα» (Τ. Δ' Ἀθήνα '75, Τ. 24 - 25) :

«Καταλαβαίνουμε τὴ δυσφορία πού πιστοποιήσαμε πὼς νιώθουν πάρα πολλοί, ἀκόμα καὶ συνιδεάτες τοῦ Ρίτσου διαβάζοντάς τον. Εἶναι μιὰ δυσφορία, ἀπὸ τὸν κόρο πού προξενεῖ αὐτὴ ἢ ὑπερπαραγωγή καὶ ἀπὸ τὸ ἀσῆχημα τῆς προβαλλόμενης ἀσκήμιας, πού τόσο ἀπῶθεϊ ὄχι μόνο τοὺς «ἐξοίετ», ἀλλὰ καὶ ὄσους ἔχουν μάθει νὰ γυρεύουν ἀπὸ τὴν ποίηση, ποίηση». Καὶ ἀλλοῦ: «Μέσα ἀπὸ τὴ σικισβολὴ τοῦ Ρ. μαντεύουμε μᾶλλον ἕναν κουρασμένο ἢ νωχελὴ ἄνθρωπο παρὰ ἕνα ρωμαλεὸ μοσιγγωτὴ καὶ ἀναθεματιστὴ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κόσμου, ἢ ἕναν ὀργισμένο, ἐπαναστάτη τύπου Νερούντα. Δὲν εἶναι ἕνας τραχὺς βάρδος ὡς τὸν Χιλιανὸ ποιητὴ, ἀλλὰ, ἕνας τρυφερὸς κι εὐγενικὸς ἐλεγειακός, μὲ ψυχολογία ἀξιοπρεπὸς μικροαστοῦ — τὸν εἶπανε καὶ κόμη τῆς Μονεμβασίας — ξεστρατισμένος σὶδὸν μαρξισμῷ γιὰ λόγους πού μόνο μιὰ ἐμπεριστατωμένη ψυχανάλισι θὰ μπορούσε νὰ ξεδιαλύνει... Ἐπειδὴ κατὰ κάποιον τρόπο, σὲ κάθε νέα του συλλογῇ, ξαναγράφει πότε πὸ πλάτιά, πότε πὸ περιεκτικὰ ὄλη του τὴν προηγούμενη ποίηση, τὰ «Χάρτινα» μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἕνα εὐχρηστο ἐγκόλπιο ὄλης του τῆς ποίησης, καὶ ὡς ἀκτινογραφικὴ πλάκα τῆς ἀμετάβλητης ποιητικῆς του ἰδιοσυγκρασίας...».

Ὁ Ρίτσος βλέπει τὸν κόσμον — συνεχίζει ὁ Καρανιώνης — ὡς ἕνα ψῆμα, μιὰ ἀπόλυτη ἀσκήμια, μιὰ ἀπάτη, πληρωμένη μὲ πολὺ αἷμα. Μιὰ ὄσκηπη θυσία».

Ἐμεῖς θὰ δίναμε τὴν παρακάτω ἀπάντησι στὸν Ρίτσο: Πὼς δὲν εἶναι ἔτσι ὄλος ὁ κόσμος, καὶ πρέπει νὰ ξεχωρίζει τὸν στεῖρον καὶ χρεωκοπημένο δυτικὸ πολιτισμὸ τῶν παλιῶν καθεστώτων, ἀπὸ τὸν καινούργιο ἠθικὸ, πνευματικὸ, κοσμογονικὸ καὶ ἀνθρωπιστικὸ, πού διαμορφώνουν οἱ προοδευτικοὶ ἄνθρωποι τῆς δύσης καὶ οἰκοδομοῦν οἱ σύγχρονες σοσιαλιστικὲς κοινωνίες. Ἔτσι, καὶ τὰ «Γράμματα...» κι ὁ «Ἐπιτάφιος» κ' ἢ «Ἀγρύπνια» πού κρίθηκαν ὡς μιὰ ὑπεροχὴ στὴ δημιουργικὴ του πορεία ταυτισμένη μὲ ἀνάλογες συγκυρίες καὶ δραματικὰ γεγονότα, τὸν φέρουν σὲ περιστασιακὰ — διαφημιστικῆς ρεκλάμας — αἰτία, ἀνάδειξής του καὶ ὄχι ἀπὸ τὴ γέννησή του ταλέντο δυναμικὸ, ἀτόφιο, κι ἀπόλυτα πηγαῖο· μιὰ φυσικὴ καὶ αὐθόρμητη, ἢ ἐκρηκτικὴ γιὰ τίς γύρω του ἀδικίες κι ἐπαναστατικὴ ποιητικὴ ἰδιοσυγκρασία.

Ἡ προβολὴ τοῦ Ρίτσου καὶ ἀπὸ τὸ κατεστημένο, γράφει τὸ ζεύγος Παπᾶ, εἶναι σκανδαλώδης εὐνοια γιὰ τὸν ἀποχρωματισμὸ του...».

Ἐδῶ ἔχουμε νεώτερους, ἀφοριστικὸς στίχους τῶν μεταφυσικῶν του ἐξάρσεων. Γράφει ὁ Ρίτσος στὰ «Χάρτινα» (σελ. 67) :

«Μιὰ παρανόμη ἢ ζωὴ) μιὰ παρανόμη ὁ κόσμος».

Αὐτὴ ἢ μεροληπτικὴ, ἀπαισιόδοξη καὶ μεταφυσικὴ στάσι τοῦ Ρ. γιὰ τὴ νεώτερη καὶ ἀντιφατικὴ του φισολοφικὴ θεώρησι τῆς ζωῆς, δὲν τοῦ προσπορίζει διαλεκτικὴ, αἰσιόδοξη, ἀντικειμενικὴ καὶ μαρξιστικὴ — ἀπὸ πλευρᾶς σοσιαλιστικῶν θέσεων — ἀξία καὶ τιμὴ. Βέβαια, ἐμεῖς κάνουμε καλόπιστη ἔρευνα καὶ κριτικὴ. Πιστεύουμε, πὼς ἔτσι προάγουμε τὴ συζήτησι, γύρω ἀπὸ μιὰ θαριὰ ποιητικὴ προσφορὰ· ἀλλὰ, ἐκθέτουμε καὶ τίς ἀντιφάσεις καὶ παρατηροῦμε τὸ κατὰ δύναμη, ἀρνητικὲς ἀντιθέσεις. Γιαυτὸ καὶ οἱ ἀνωμογράφοι, μὲ τίς φυγόμαχες ποιμαντορίες, χτυπᾶνε ὑπουλα, πετροβολοῦν καὶ κρύβονται. Ἄς εἶναι «Τὸ καρπερὸ τὸ δέντρο πετροβολιέται», λέει κ' ἢ λαϊκὴ μας παροιμία. Ἄλλωστε, δὲ γράψαμε μόνο ἐμεῖς σχετικὰ κι ἀποκαλυπτικὰ γιὰ τὸν

Ρίτσο· άλλοι στράφηκαν επικριτικά έναντίον του, όπως ο Καραντώνης τώρα, ή Ρίτα Μπούμη, ο Ν. Παππᾶς καὶ στὸ παρελθόν, ὁ Κορδάτος στὴν «Ἱστορία τῆς Ν. Λογοτεχνίας», ὁ Βάρναλης, ὁ Θρακιώτης σὲ περιοδικὸ τῆς Κύπρου καὶ στὴν «Ἐρευνα», ὁ Κοτζιούλας στὸ «Ν. Νουμᾶ» κ.ά. Ἔτσι, δὲν εἶναι μόνο τὸ «Ἐλ. Πνεῦμα» ποὺ ἐπισήμανε καλόπιστα ἀδυναμίες, τρωτὰ καὶ ὑποχρεώσεις του καὶ στενοχώρησε ἀθελά του, τοὺς μικρόψυχους καὶ προκαταλειμένους προσωπολάτρες τοῦ διακεκριμένου ποιητῆ. Εἶναι ἀποδειγμένο πὼς ἡ ποίησή του δὲν ἔφερε καινούργια πρότυπα. Ὁ Ρ. δὲν δημιούργησε σχολή, οὔτε νέα τεχντροπία, οὔτε σχετικὴ ομάδα, οὔτε ἀνοιξε νέους δρόμους. Βάδισε σὲ «πεπατημένες» μὲ καίριες ἐπιδράσεις καὶ μιμήσεις. Ὁ Ρ. δὲν μᾶς ποιμαντόρησε ποτέ. Ὅταν οἱ Αἰγύπτιοι ἀποκάλεσαν ποιμάντορα δηλαδὴ ἀνώτερη καθοδηγητικὴ διάνοια τὸν Αἰσχύλο, κολοσσό, εἶχαν καὶ τὸ λόγο τῆς συμμετοχῆς του στὸν πόλεμο τοῦ Μαραθῶνα. Ὅμως ὁ «ποιμάντορας» μερικῶν ριτσομανῶν ἐπῆρε μέρος σὲ κανένα πατριωτικὸ πόλεμο; Καὶ εἶναι ἀλήθεια πὼς στὴν ἐξορία του (ὅπως ὁμολογοῦν οἱ συνεξόριστοι) μοναδικὴ παρέα ἦταν ἡ γάτα του, ἀντὶ τῆς μεγαλόψυχης καὶ τόσο ἀναγκαίας ἠθικῆς καὶ λεβέντικης παρηγορητικῆς συντροφιάς σὲ ἀδερφοὺς καὶ σύντροφους; Δὲ θυμόταν τὰ ὅσα δίδασκε ὁ πιὸ μέγας καὶ φωτεινότερος δάσκαλος τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ Γληνός; Δηλαδὴ, μιὰ ὥραία, ζεστὴ καὶ στοργικὴ συντροφικὴ κι ἀνθρωπιστικὴ συμπεριφορά; Ἄς τὰ ἀναλογίζονται οἱ ὑποκριτὲς καὶ οἱ δογματικοὶ εἰδωλολάτρες φίλοι καὶ θαυμαστές του. Κι ἂς ἔχουν ὑπόψει τοὺς ὅτι, ὅλα σ' αὐτὸ τὸν κόσμον πρέπει νὰ κριτικάρονται. Καὶ πόσο καλύτερα θὰ εἴμαστε ἂν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐφάρμοζαν τὴν αὐτοκριτικὴ τῶν πράξεών τους; Πόσο θὰ τοὺς βοηθοῦσε νὰ φτάσουν σ' ἓνα τετράγωνο λογικὸ καὶ ἀδιάβλητα δίκαιο «γνώθι» αὐτῆς τῆς ἀνθρωπιστικῆς πληρότητας;

Ὁ Μ. Αὐγέρης γράφει στὰ «Ἱστορικά» του σελ. 77: ὅτι καὶ

«Ὁ Σολῶμων κάποτε, περίλαβε μὲ δριμύτητα κριτικῆς, ὅλους τοὺς Ρίτσους λογοτέχνες, κι ἔκανε τόσο θόρυβο».

Καὶ σήμερα «στὴν ΕΣΣΔ παρόμοιες κριτικὲς, ὁὲ γίνονται μόνο σιὰ περιοδικά, παρὰ καὶ μέσα σις ἐκδοτικὲς ὀργανώσεις, σις ἐργατικὲς συγκεντρώσεις, σις λέσχες καὶ σιὰ ἐργασίαι».

Αὐτὸ, σημαίνει γιὰ μᾶς διαλεκτικὴ καὶ πλατιὰ κριτικὴ κίνηση μορφῶν καὶ ἰδεῶν, σωστῆς αἰσθητικῆς ἀνάλυσης καὶ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας προσώπων καὶ πραγμάτων. Τὰ δόγματα, κ' οἱ προσωπολατρεῖες, δὲν βοηθοῦν τὴ διαλεκτικὴ κουλτούρα. Διαμορφώνουν ἰδιακριτικὲς θεότητες, ἰδημιουργοῦν ταμποῦ καὶ εἰδῶλα. Καὶ κάποτε τὰ μετέωρα ἀστέρια τῶν ἰδαλγῶν πέφτουν φυσιολογικά. Ἄς σταματήσουν οἱ οὐτοπιστές καὶ καλοθελητές νὰ καταχωνιάζουν ποιητικὲς καὶ λογοτεχνικὲς ἀξίες τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ λαοῦ μας. Στις συνθήκες ποὺ ζοῦμε, ὅλοι οἱ ἀξιοὶ καλλιτέχνες, ἔχουν ἀνάγκη κριτικῆς, προβολῆς, καὶ βοήθειας. Καὶ πολλοὶ ποὺ δὲν ἔχουν αὐτοφυῆ, αὐτόχθονη δύναμη νὰ ψηλώ-

σουν, κολλᾶνε σάν οἱ κισσοὶ σέ κερμόδεντρα καὶ ἀνεβαίνουν ἀκουμπώντας στίς πλάτες τῶν ἄλλων. Σ' αὐτὸν τὸν τόπο, τὰ πνευματικά καταστημένα εἶναι ἀτομικιστικά, ἀνίδεια καὶ ἄδικα. Ὅσο δυναμικός κι ἂν εἶναι ἓνας λογοτέχνης, κι ὅσα ἀριστουργήματα κι ἂν γράφει, ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς φατριαστικούς κύκλους, δὲ θὰ φανεῖ, θὰ ἀποκαρδιωθεῖ καὶ θὰ φύγει πικραμένος. Δὲ θὰ μπορέσει ν' ἀνεθεῖ μιὰ κλίμακα φυσικοῦ προορισμοῦ καὶ ὕψους, χωρὶς τὰ δέοντα σκαλοπάτια. Δὲν πετυχαίνει εὐκολὰ ἀναγνώριση καὶ τιμὴ στὰ ἔργα του, δίχως μιὰ τύχη, μιὰ εὐκαιρία, μιὰ συμπάρασταση. Ὅσοι καὶ μέτριοι ἀκόμα, ἀνέρχονται γρηγορότερα, βοηθοῦνται ἀπὸ πρόσωπα, ἀσκοῦν ἐπιτηδειότητα, ἐκμεταλλεύονται καταστάσεις, γίνονται εὐκαμπτοί, ὑποτελεῖς, κόλακες καὶ παρωπιδόφοροι. Ἄς εὐχηθοῦμε κι ἄς ἀγωνιστοῦμε νὰ λιγοστέψουν αὐτοὶ οἱ τύποι, καὶ κάποτε νὰ λείψουν, μαζί μὲ τίς κοντόφθαλμες κι ἐπιπόλαιες κρίσεις τῶν ἀθλιῶν ἀνωμογράφων... γιὰ ν' ἀνθίσει στὴν πατρίδα μας ἓνας νέος καὶ γιὰ ὄλους, γνήσιος ἐθνικός καὶ πνευματικός πολιτισμός.

Μία Κριτικὴ ἐπιστολὴ τῆς Ρίτας Μαρῦμη καὶ τοῦ Ν. Παῶ σχετικὴ μὲ τὸν Ρίτσο καὶ τὴν ποίησή του

Ἀγαπητέ μας Λάμπρο,

Σὲ παρακαλοῦμε νὰ δημοσιεύσεις στὸ ὑπὸ ἄρροχο περιοδικό σου τὰ παρακάτω:

Ὁ Καραντώνης στὴν κριτικὴ του γιὰ τὸν Γ. Ρίτσο παραβλέπει πολλὰ οὐσιώδη καὶ ἐπιβαρυντικά. Τὴν δική μας κριτικὴ γιαιτὸν θὰ τὴν προεκτείνουμε, γιατί, εἶδαμε ἀπὸ τὴν τηλεόραση τρία ετοιμήματά του θεατροποιημένα ἀπὸ τὸ ζεῦγος Χατζίσκου - Νικηφοράκη, σὲ μιὰ προβολὴ ποὺ κράτησε δύο ὧρες! Σκανδαλώδης εἴναι τοῦ κατεστημένου πρός τὸν ποιητὴ, ποὺ μαρτυρεῖ πολλὰ γιὰ τὸν ἀποχρωματισμό του, πονηρὸ καὶ καιροσκοπικό, ποὺ ἂν καὶ σ' αὐτὸν ἀφελᾶται ἡ θεωριώδης προβολὴ τοῦ ποιητῆ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ Κ. δὲν πρόσεξε καὶ δὲ σημείωσε σκάτμα, ἴσως. Κατὰ τὴ γνώμη μας. Ἔτσι, βλέπουμε ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὸ κατεστημένο νὰ τὸν ὑποδέχεται μὲ ἀνοιχτὲς ἀγκάλιες σάν μιὰ μετανοοῦσα Μαγδαληνὴ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τοῖς δῆθεν ἐπαναστάτες» νὰ ζητοῦν νὰ τὸν συγκατατήσουν μὲ βραβεῖα καὶ διακρίσεις, ἐλπίζοντας νὰ κρατήσουν ἔστω καὶ τὸ ἓνα του ποδάρι στὴν Ἀριστερά. Αὐτὴ εἶναι ἡ βασικὴ ἀλήθεια. Κι ἔτσι ὁ ἐκτροχάτης» κατορθώνει, νὰ εἰσπράττει χειροκροτήματα κι ἀπὸ τὰ δύο στρατόπεδα. Αὐτὸ ὅμως ἐνδιαφέρει αὐτὸν κι αὐτοὺς καὶ τὴν ἀν-

τιῆσή του, περὶ εὐθιῆς ποιητῆ καὶ ἰδεολογικῆς συνέπειας. Ἐνδιαφέρει ὅμως κι ἐμεῖς κι ἄλλο τὸ χῶρο τῆς προοδευτικῆς παράταξης ποὺ ζητᾶει κι' ἀξιῶνει νὰ καθοδηγῆται σωστά, δίκαια καὶ μὲ περισσότερη οὐμανιστικὴ ἀντικειμενικότητα, γιατί σ' αὐτὸ τὸ χῶρο ὑπάρχει (πιστεύουμε ἀκράδαντα πὺς ὑπάρχει) ἡ μοναδικὴ καὶ ἀνεπανάληπτη ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀντίληψη περὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ κόσμου καὶ δὲ χρειάζεται παρὰ, ἡ ἐντιμὴ καὶ σωστὴ ἀπὸ ὅλες τίς κορυφὲς καὶ ἀπόλους τοὺς ἀελοῦς ἀνθρώπους δικαίη ἐφαρμογὴ τοῦς. Καὶ γιατί ἀκόμα σ' αὐτὸ τὸ χῶρο τῆς σοσιαλιστικῆς καὶ ἀγωνιστικῆς πραγματικότητας, προσφέρουμε ἀπὸ 40 χρόνα τὸ αἷμα μας, τὸν ἀγῶνα μας, ὀλόκληρο τὸν ἑαυτό μας, γιὰ νὰ παραδειγματιῶνουμε συναδέλφους μας νεώτερους καὶ παλιότερους, τοὺς διειλανοὺς μας, κι ἐκεῖνοι ποὺ ἔρχονται ἔτοιμοι πάντα γιὰ κάθε θυσία, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε αἰσθηρὴ μας ἐνέργεια, ποὺ φαινομενικά γιὰ τοὺς κακόπιστους εἶναι εἴλαιον εἰς τὴν πυρᾶν, ἀλλὰ ποὺ γιὰ μᾶς σάν βασικὴ ἐννοια εὐθιῆς, ἀποτελεῖ προσφορὰ καὶ ἰπηρεσία στίς ἀρχές ποὺ πιστεύουμε. Ἐκεῖνο ποὺ ἀναπτύσσουμε ἐμεῖς στὴν κριτικὴ μας καὶ θὰ τὸ ἐμβαθύνουμε περισσότερο, εἶναι ἡ βαθμιαία καὶ ἐπιδέξια προσατάθειά του

Μὲ τὸ σφυρὶ σιὰ καμῶματα

Ἐκ τῆς ἀληθείας, τὰ συναφῆ καὶ τὰ παράταιρα

Τύποι, οὐσίες, ἀρετὲς κι' ἀναισχυντίες

Οἱ ἀναισχυντίες δὲν ἔχουν ποτὲ ὄρια στοῦς σαλαδόρους καὶ χαμαιλέοντες. Αὐτοί, σάλιο τὸ σάλιο, ψέμα τὸ ψέμα, μπούρδα τὴ μπούρδα, κυριεύουν οχεδὸν πάντοτε ὅλα τὰ πῶστα. Γίνονται κι' ἀξιωματοῦχοι ἐκεῖ πού «σὲ τυφλοὺς οἱ μονοκοίτες, γίνονται ὄρχοντοσπίτες». Δὲν τοὺς χρειάζονται ἀρετὲς καὶ οὐσιαστικὰ προσόντα φυσικά. Ἐδῶ, πέραση ἔχουν τὸ πιότερο, τὰ τυπικὰ προσόντα μοναχά. Καὶ μάλιστα οἱ «ἐθνικοφρόνοι», πού λέει κι' ὁ Σκαρίμπας, δὲ χρειάζονται ἄλλα ἀπὸ αὐτὸ τὸ τυπικό. Γιατὶ ἅμα χάσουν αὐτὴ τὴν ψευτοπεργαμηνή, θὰ μείνουν ἀνεπάγγελτοι. Οἱ ἀρετὲς κυρίως καὶ τὰ οὐσιαστικὰ καὶ ἀνθρωπιστικὰ προσόντα ἐδῶ, δὲν ἀμοίβονται μὲ ἀξιώματα. Στὴ σύγχρονη Ἑλλάδα, ἀντιστρέφεται τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχαίου ρητοῦ: «Οἱ ἀρετὲς ἀμοίβονται καὶ τὰ ἐλατιώματα τιμωροῦνται». Ἐδῶ τὰ ἐλατιώματα ἀμοίβονται καὶ οἱ ἀρετὲς

νά ἀποσπαστεῖ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα καὶ τὸ ἐξωφθαλμο, πού εἶναι ἀπόσπαση καὶ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν μαζῶν καὶ τὴν τραγικὴ μοῖρα τῆς Πατρίδας μας.

Σὲ κείνο πού συμφωνοῦμε μὲ τὸν Καραντώνη, εἶναι πῶς ἡ ποίηση τοῦ Ρίτσου, ποτὲ δὲν ἦταν στὴν οὐσία τῆς καὶ στὴ θερμοκρασία τῆς ἐπαναστατικῆς. Πουθενὰ δὲν συναντᾶς τὴν ὁργὴ τοῦ ἐπαναστάτη, τὴν ἔφοδο, τὸ σαρκασμό, τὴν ἀφοβία, τὸ ἀγέρωγο, τὸ λόγο μαγνήτη πού παρασύρει. Ἦταν, εἶναι καὶ θὰ ἔναι ἕνας μικροαστὸς στὴν ἰδωσυγκρασία, ἕνας ἐπεξεργαστὴς ἔξων ἐπινοήσεων στὴν ποίησίν του. Τὸ μόνον του ἐνεργητικὸ εἶναι οἱ περιπέτειές του, πού κι αὐτὲς εἰς ἐκμεταλλεὺτηκε, ὅταν ἄλλοι, ἀπλοὶ ἄνθρωποι, ἔδωσαν καὶ τὴ ζωὴ τους, ἢ μέλη ἀπὸ τὸ σῶμα τους ὀλόκληρα, καὶ σιωποῦν...

Ρίτα Μπούρη καὶ Νίκος Παπᾶς
Ἀθήνα 30-9-75

τιμωροῦνται!!... Καὶ μάλιστα μὲ ἰσόβιους καὶ κληρονομικοὺς «φακέλους»!! «Ποῦ ἦταν ὁ παπούς σου;». Οἱ φυσικὲς ἀξίες τοῦ λαοῦ στὴ μπάντα... Κι ἄντε νὰ προοδεύσουμε(!)

«Φιλότεχνοι & ὑμνογράφοι»

Παρακαλεῖται τὸ ὑπουργεῖο πολιτισμοῦ καὶ χορηγειῶν σὲ καϊδεμένους κουντοψευτολόγους, πού ἀντὶς γιὰ λογοτέχνες μὲ προϋποθέσεις πρωτότυπων ἔργων ἄξιας καὶ σημαντικῆς πνευματικῆς προσφορᾶς νὰ ἀπαντήσει: πῶς δικαιολογεῖ σὰν «φιλότεχνους» καὶ «ὑμνογράφους» (γράψε καλύτερα τεμενοχατζιαβάτηδες ὑμνολόγους τῆς «μὴ μου τοὺς κύκλους τάρατε» (ψευτεμποροεθνικοφροσύνης(!) (Ποῦ εἶσαι καημένε Ζούβελε!) αὐτοὺς πού ἐπιχορηγεῖ χρόνια τώρα προκλητικὰ γιὰ τὴ συνείδηση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ παραγωγικοῦ πνευματικοῦ μας κόσμου; Μήπως γι' αὐτὸ ἀνέλαβε ὁ κ. Τρυπάνης... νὰ μὴ τρυπήσει τὰ θωρακισμένα στήθια τῆς κουντοπαρανομίας ἢ νὰ μὴ χαλάσει τὰ προνόμια τῶν «φιλότεχνων» φίλων τοῦ Τσάκωνα καὶ τοῦ Παναγιωτάκη; Μήπως τὸ ὑπουργεῖο αὐτὸ παίξει ρόλο φιλανθρωπικοῦ ιδρύματος; Ἄν ὄχι, τότε παρακαλεῖται νὰ χορηγήσει τοῦ λοιποῦ στοὺς μασοὺς οχεδὸν Ἕλληνες, γενναῖα μηνιάτικα φιλοδωρήματα, διότι τὰ τεσσαράμισι ἀπὸ τὰ ἑννιά ἑκατομμύρια τοῦ πληθυσμοῦ μας, εἶναι ὅπως οὐδέποτε φιλότεχνοι ὅπου δὴ... καὶ ψάλτες σ' ἄδειες ἐκκλησιᾶς, πού σκιάζουν τὰ ποινίκια. Μήπως ὑπάρχει ἀντίρρηση ἀπὸ μέρους τῆς «λογικῆς» τῶν καταστημένων φίλων καὶ κουμπάρων, «φιλότεχνων καὶ ὑμνογράφων»;

Ναρκισσομοὶ καὶ ματαιοπορίες

Εἶναι θλιβερὴ ἡ διαπίστωση ὅτι πολλοὶ λογοτέχνες δὲν μελετοῦν νὰ ὀλοκληρώσουν τὴ μόρφωσή τους καὶ νὰ κατατοπίζονται. Ἐσφλᾶν μὲ δυὸ ἢ τρεῖς συλλογὲς καὶ ναρκισσοῦνται

μετά, και ζουν με αὐταπάτες διτι ἀναπαύονται σὲ ἀμάρταντες δόφνες αἰωνιότητας. ἢ διτι πέρασαν θριαμβικὰ τὴν πύλη τῆς ἀθανασίας. Ὁ Μυριβίλης ἔλεγε κάποτε διτι: Στὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τοὺς 300 λογοτέχνες, οἱ 100 λαθαίνουν ὅλα τὰ βιβλία, μὰ δὲν τὰ διαβάζουν. Οἱ ἄλλοι 100 τὰ ἀγοράζουν και τὰ διαβάζουν και οἱ 100 τελευταῖοι, οὔτε ἀγοράζουν οὔτε μελετοῦν. Αὐτοὶ ἔχουν μεσάνυχτα. Δὲν ξέρουν τί τοὺς γίνεται.

Νά και μιὰ κρίση πωσιτῆ ἔχω ἀπ' τὴν περιστασιακὴ πολιτικὴ τοῦ μακαρίτη ιηθενούχου και λογοτέχνη πρωταμόστορα, γιὰ τοὺς συνάδελφους ποὺ ἀγνοοῦν και τοῦ Βάκωνα τῆ σύσταση διτι, «ἡ μόρφωση κάνει τὸν ὀλοκληρωμένο ἄνθρωπο», και τοῦ Σαίξπηρ τῆ φιλοσοφικὴ θέση διτι: «ἀξίζει νὰ ζοῦμε γιὰτὶ ἀξίζει νὰ μελετοῦμε».

Τὰ κατὰ παραγγελίᾳ χαρισματικὰ βραβεῖα

Και παλιότερα και τώρα τὰ κρατικὰ βραβεῖα και τὰ τῆς Ἀκαδημίας τῶν γερόντων, δίνονταν και χαρίζονται μὲ κίνητρα τῆς φιλοπροσωπεῖες και τῆς σκανδαλώδεις εἰθίαιες. Ληξιαρχος τῶν λογοτεχνικῶν παρασηνήων ἀφηγείται ἕνα περιστατικὸ ποὺ ἀποκαλύπτει τὴν ἔλλειψη εὐθύνης και καταισχύνῃς ἀπὸ τὰ μέλη ἐπιτροπῶν ποὺ διέσπυραν τὸ θετικὸ και τοῦ μείωσαν τὸ κύρος του. Κάποτε τὰ γνωστὰ τώρα γεροπαληκαράκια θλιθερά, ποὺ κάτεχαν σχεδὸν μόνηια αὐτὰ τὰ προνομιακὰ πῶστα τῶν ἐπιτροπῶν κρατικῶν βραβεῖων, παρότρυναν και τὸν Πάνο Σπάλα νὰ γράψει ἕνα βιβλιαράκι μὲ τίτλο «Ἡ Κρουσταλλένια». Ὁ Π. Σ. τὸ ἔγραψε. Ἦταν γύρω στὰ 1980. Μὰ ὁ κ Π. Χ. δὲν εἶχε ὑπόψει του τὴν παραγγελία τῶν ἡμίτερων συνάδελφων ἀπὸ τὸν Σπάλα, και ἐπέμεινε και τὸ ἔδωσαν κείνη τῆ χρονιά πάλι μὲ γκάφα στὸν μακαρίτη Σαλαμάνκα σὲ βιβλίο στίχων ἀντὶ γιὰ ταξιδιωτικὸ, ὅπως πέρκον μὲ τὰ διηγῆματα γιὰ μυθιστόρημα στὸν Μαγκλῆ. Γιατὶ νὰ ὑποβληθοῦν σὲ κόπο ν' ἀνοίξουν και νὰ διαβάσουν οἱ κοῦκουρλῆδες;

Ὁ Σπάλας ἀπέμεινε μὲ τὴν ὑπόσχεση και τὴν ἐλπίδα. Ἐπειτα τοῦ ξαναεῖπαν: «γράψε ἕνα ἄλλο διτι και νὰ 'ναι και τοῦ χρόνου θὰ σοῦ τὸ δώσουμε ἐξάπαντος». Και ὁ Σπάλας ἔγραψε τὸν «Πελαργὸς» του, πήρε τὸ κρατικὸ βραβεῖο κι ἔβαλε τῆ νεφραμιά του!!!... Κείνη τῆ χρονιά οἱ «Τάτσοι - Μῆτσοι - Κῶτσοι» δὲ

λάθεψαν καθόλου, ἐκτέλεσαν στὸ ἀκέραιο τὴν ὑπόσχεσή τους.

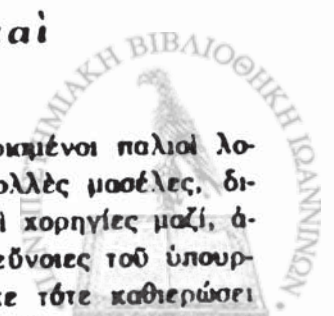
Ἄς παίρνονται λοιπὸν κι ἄς μὴ βασκαίνονται οἱ βασιτοῦχοι τὰ σὰ - ἐμὰ τρόπαια τῆς «ἠθικῆς» εὐνοιοκρατίας και ἀλληλοσυμφεροντολογίας.

Τρανοὶ φαρισαῖοι

Οἱ ἐν ἀμαρτίας θροῦόμενοι και περιβάλλοντες μὲ χρυσὰ ἀμφια ρύπους ψυχῶν, κρόνια και κρόνια εὐλογοῦσαν και λιθάνιζον τὰ παντοειδῆ ἐγκλήματα τῶν δικτατόρων, ποὺ πατοῦσαν πάνω σὲ πτώματα ἀμνῶν ἀμαρτιῶν τοῦ πομπίνου τῶν, και ποὺ δὲν ζητοῦσαν ἄλλο παρὰ μόνον τὸ δόξωμα «τῆ ἐλευθερία οἴηκετε και μήποτε ζυγὸν δουλείας ἀνέχεσθε» (Ἄπ. Παῦλος). Ὅμως, οἱ ἐν φυλακαῖς και ἐξορίες ἀδερφοὶ Ἕλληνες, περιεβλήθησαν τὸν στέφανον τῆς δικαιοσύνης και τῆς δόξης και οἱ ἀρχαιομένες ποὺ ἀπκαλοῦσαν τοὺς ὄνομους και γελοῖους τύραννοὺς «θεόσταλτους» και «θεόπνευστους» και τὰ ἡλίθια λογοσκίβαλα ὡς ἐντάλματα Θεοῦ (Λεωνίδος, Παντελεγγῆμων κ.ἄ.), ἀνῆκουν σιτοῦς ἀνικαθεν ὑποκριτῆς και φαρισαῖους ποὺ ἐμπαιζοῦν τὸ λαὸ, και γίνονται ἕνα μὲ τοὺς ἐξουισαστῆς - καταπιητῆς, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὴν εὐχέλτα τους. «Εἰς τὰς φυλακὰς ἤμην και οὐκ' ἐπισκέψατέ μοι. Ἐπεινασα γὰρ και οὐκ ἔδωκατέ μοι φαγεῖν». Ἐδίψασα... «και ἐπότισάν με κολῆν και ὄξον». Ἐτσι πρὸς δόξαν τοῦ Χριστοῦ, οἱ φίλοι και «ἀδελφοὶ» τῶν Ἡρόστρατων και τῶν Καλλιγούληδων, κωφεύουν γιὰ τό... «ἀμαρτωλοὶ ποῦ φύγαμεν.» διαν δὲν ὑπάρχει γιὰαυτοὺς κολυμπήθρα Σιλῶμ: Ἀλλά, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τίμιους κι ἀγαπητοὺς ἀπλοὺς και κατώτερους κληρικούς και λίγους ἐντιμοὺς και ἠθικοὺς πομπενάρκες ποὺ πάντα βοηθοῦν κι ἐτοιμάζουν «τὴν ὁδὸν και τὴν ὥραν τοῦ λαοῦ» οἱ ἄλλοι... μὲ πολλὴν ἀναισχυντίαν «ἀνατεθραμένοι ἐν πορφύρα, ἐναγκαλίζονται τὴν κοπρίαν» ὅπως θάλεγε κι ὁ Ἱερεμίας.

Διπλὴ ταρίφα και ἀδικημένοι

Ἔχουμε ὑπόψει διτι, ὀρκιμένοι παλιοὶ λογοτέχνες, ροκανῆνε μὲ πολλὰς μασέλες, διπλὴ ταρίφα: συνιάξεις και κορηγίες μαζί, ἀπὸ τῆς τσακόνικης ἀκόμα εἰθίαιες τοῦ ὑπουργοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ εἶχε τότε καθιερώσει τὴν καπετανικὴ ἀρχή: νὰ τὰ τρῶν... ὅλα οἱ

φίλοι. Ἔτσι πολλοὶ λαβαίνουν κάθε μήνα σύνταξη καὶ χορηγία. Σὰν παράδειγμα, ὅπως πληροφροῦμαστε ἀναφέρουμε λίγα ὄνόματα στὴ διπλὴ ταρίφα: Α. Γιαννόπουλος, Ν. Πεντζίκης, Τ. Λάμπιας, Ο. Λάοκος, Α. Νάκου κ.ά.; Πάντως αὐτὴ ἡ διπλὴ ταρίφα, ποὺ κρατᾶει ἀπὸ τὸ βιολὶ τοῦ Δημήτριου ἢ «Μανώλη Τραμπαρίφα»... πρέπει νὰ περικοπεῖ. Ἄδικεῖ κατάφορα ἄλλους σεβαστοὺς παρήλικες τῶν γραμμῶν ποὺ δὲν τιμήθηκαν οὔτε μὲ μὰ ἐλάχιστη σύνταξη. Ὑπάρχουν ἐνδεεῖς λογοτέχνες ποὺ ἀναγκάζονται καὶ στὰ 70 χρόνια τους νὰ γυρίζουν δουλεύοντας γιὰ τὸ ψωμάκι, ὅπου βγαίνει. Εἶναι πολλὰ τὰ παραδείγματα, μὰ θὰ σταθοῦμε σ' ἓνα - δύο: στὸν Σταῦρο Τσακίρη. Εἶναι 67 χρονῶν, ἄπορος καὶ ἀνάπηρος, παλιὸς ἐργάτης στὰ προσδευτικὰ γράμματα. Ἐγραψε σὲ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ κριτικὰ σημεῖωματα, σὲ βιβλία «Τὸ Σταφιδόψωμο, ὀδοφράγματα» καὶ τὸ χρονικὸ «Ἡμέρες τῆς Γάβδου». Σ' αὐτὰ ἐκφράζει ἐπίμαχους καὶ ἐπίπονους ἀγῶνες, γιὰ τὸ ψωμί, καὶ τὴν ἀπολύτρωση τοῦ λαοῦ. Συντέλεσε νὰ ἐκδοθεῖ πρὶν τὸ 1960 καὶ τὸ περιοδικὸ «Νέοι Σταθμοί». Ἐχει πολλὰς ἐμπειρίες καὶ βιώματα ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ λογοτεχνικὸ κῶσιο ποὺ πέρασε. Ἐπιθυμεῖ νὰ τὰ γράψει ὅλα, τώρα ποὺ συνῆλθε ὅπως λέει ἀπὸ τὴν ἀρρώστια του. Ἀλλά, σέρνεται ἀκόμα σὲ παζάρια, πουλώνοντας λίγα βιβλία γιὰ νὰ ψωμοζήσει. Τὸ ἀρμόδιο ὑπουργεῖο, παρὰ τὸν νόμο ποὺ ἔχει ψηφιστεῖ ἀπὸ τὸ 1966 γιὰ νὰ πάρουν κάτι νὰ συντηρηθοῦν καὶ οἱ φτωχοὶ καὶ ἀπόμαχοι ἀνάπηροι λογοτέχνες, δὲν μπορεῖ νὰ ἐξετάσει καὶ τὴν περίπτωση Τσακίρη; ἢ καὶ τὴν ἄλλη τοῦ τίμιου ἱστορικοῦ συγγραφέα Κώστα Μπίρκα; Οἱ ψυχροὶ καὶ αὐστηροὶ «Γουῶρρεν» τοῦ ὑπουργείου, τὰ δίνουν διπλά, σὲ πρόσωπα τῆς ἀρεσκείας, τῆς προτίμησής των. Ἔτσι «στὴ Χώρα ποὺ ἀνθεῖ φαῖδρὰ ἢ ποριοκαλέα»... ἄλλοι εἶναι μ' ἄδεια τὰ τσουκάλια, καὶ ἄλλοι τρῶνε μὲ διπλα κουτάλια. «Εἶναι σ' ὄλους γνωστὸ — ἔλεγε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης — πῶς ἡ ἰσότης εἶναι τὸ δίκαιο». Καὶ ὁ Γκάντι: «μοναδικὴ σκέψη μας πρέπει νὰ 'ναι τὸ δίκιο γιὰ τὸν καθένα». Ἀπὸ τοῦς 190 ποὺ παίρνουν χορηγίες, εἶναι ζήτημα ἀν οἱ μωοὶ ἔχουν κάποια δημιουργικὴ σχέση μὲ τὴν κοιλιοῦρα. Ἐνῶ καταφρονοῦνται καὶ καταδικάζονται ἀνασφάλιστοι μὴ ἔχοντας κανένα πῶρο ζωῆς, νὰ πεθάνουν σὲ σοφίτες καὶ ψάθες, ἀληθινοί, ἀξιοὶ καὶ ἀσυμβίβαστοι μὲ τὸ πνεῦμα ἐργάτης τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης. Ἔτσι, τὸ κρίμα εἶναι μεγάλο ποὺ ἐξοστρακίζονται ἀπὸ τὴ φυσικὴ πορεία τους καὶ ἀπὸ μιὰ δίκαιη κοινωνικοπολιτικὴ ἀνταμοιβή τους.

Μιμητικὴ παραίδησις ἢ ἐπιδράσεις καὶ οὐμπιώσεις;

Πολλοὶ ἔχουν τὴ γνώμη ποὺ τονίσαμε καὶ στὸ 15ο τ. τοῦ περιοδικοῦ μας, γιὰ τὰ μιμητικὰ καὶ ἐπίπλαστα τοῦ Σεφέρη. Φαίνεται πῶς ὁ νομπελίστας τῆς ἀπόμαχης διπλωματίας... ἔκανε πολλὰ ἀρπαχτικὰ μακροβούτια σὲ ξένα λαγὰρὰ καὶ δροσερὰ ποιητικὰ ποτάμια, καὶ ὅτι ἢ λεία ξένων μαργαριταριῶν μὲ τὴν ἐπικὸλληση στὸ δικό του ποιητικὸ περιδαῖριο, ἄπλωσε τὸν τυχερὸ μίτο τῆς φήμης (αἴτιο καὶ αἰτιατό). Δὲν ξέρω ἀν ἡ ἀντιπαράθεση τῶν παρακάτω στίχων τοῦ Παλαμᾶ σᾶς ὀδηγήσει στὸ συμπέρασμα τῆς ἐπίδρασης, τῆς μίμησης, τῆς σύμπτωσης ἢ τῆς ἀντιγραφῆς, ὡς ἀναφορὰ τοῦς στίχους τοῦ Σεφέρη «Κάτω στὴν ἄμμο τὴν παχιά». Πάντως οἱ παλαμικοὶ στίχοι εἶναι ἀπὸ τὸ ποίημα «Κάτω στὴν ἄμμο» καὶ ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ ἐθνικοῦ ποιητῆ «Τὰ τραγούδια τῆς Ζωῆς» ἐνῶ «Τὸ περιγιάλι τὸ κρυφὸ» ἔχει καὶ ἀπ' ἄλλους ψιθυριστεῖ μωσαϊκὸ λογοκλοπῆς:

«Κάτω στὴν ἄμμο τοῦ γιαλοῦ
μὰ μέρα, μακριὰ τῆς,
ἐκεῖ ποὺ μόνος ἔστεκα
ἔγραψα τ' ὄνομά τῆς.
Χαρὰ στὸ πρῶτο κύμα
ποῦ τ' ὄνομά τῆς ἤβρ' ἐκεῖ,
καὶ ἄς ἤβρ' ἐκεῖ καὶ μνήμα».

Κ. Παλαμᾶς 1878.

Ὁ παραλληλισμὸς τῶν στίχων τοῦ Σεφέρη ποὺ εἶναι γνωστοί... ἀπὸ τὸν Μίκη... περιτεύει.

Ἄξιες συγγραφέων (ἢ τὰδε ἔφη μπούλης)

Ὁ κ. Θ. Φραγκόπουλος ἢ μπούλης, λίγο «ἀντιστασιακός» λίγο παραδιαφημισμένος ἀπὸ τὸν «Ντ. - Βέλλε», λίγο καϊδεμένος τῆς Ναυᾶς καὶ λίγο παρακαϊδεμένος τοῦ κ. Σαββίδη, λίγο ἀπὸ τὰ αὐτὰ, καὶ λίγο ἀπὸ τὶς πολλές τὰ τελευταῖα χρόνια καταχτήσεις του... μὲ τὶς εὐλογίες εὐνοϊῶν κατάχτησε καὶ τὸ ἀπόρθητο ΕἶΡΤ τῶν γνωστῶν σκέψων τοῦ κατὰ τῆς ἐποχῆς. Καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰ μέριζα - διάφορα περὶ τέχνης καὶ θεάτρου κλπ. ἐπὶ τῶν ὠρῶν τοῦ μπούλη μας ἐκεῖ, ἀκούστηκε ἀνά-

μεσα σ' άλλα τρανταχτά γλυκανάλατα, και ή κατηχητική του άποψη ότι: 'Από τις δυό κατηγορίες συγγραφέων δηλαδή τους «έλίτ» και τους «λαϊκούς», άξία έχουν μόνο οι πρώτοι. Αύτους πρέπει να προσέχει το κοινό(!) Μ' άλλα λόγια, μόνο τους άριστοκράτες τους δυσνόητους, που ό Σπανδωνίδης τους άποκάλεσε «γελοίους και άνόητους». Αύτους τους σκοτεινούς και έγκεφαλικούς που δεν καταλαβαίνουν ούτε οι ίδιοι τί γράφουν(!) Αυτή ή κορεία των «ισίνιζιλε φίνιζιλε» κατά το λεβέντη του λαού 'Αντιρούτο, ή των «μικρολοίκων» όπως θά 'λεγε ό Ψαλίδας. Καθώς υπάρχει ίσση άπόσταση και τόσο χάος μεταξύ αυτών και του λαού, θά 'ρχνε για τους μοντέρνους κι έρμητικούς που μουνιζουλώνουν τα χαρτιά τους με συγγές και κούφιας λέξεις, και στον ύποστηρικτή τους μούλη μας το γιούκα του με τους παρακάτω στίχους και ό Ρ. Ταγκόρ:

- Νιτρέπαι για την κενότητα μου, είπε ή λέξη στο έργο.
- Νιώθω πόσο φτωχό είμαι απέναντί σου, άποκρίθηκε το έργο.

Ξεροδοχείο και...

μαργαριάρια

Ό συμπάθης συγγραφέας κ. Γιάννης Μαγκλής που διατηρεί έξοχο HOTEL στην Κηφισιά και ιδιαίτερα για ύψηλές περιποιήσεις και φιλοξενίες φίλων του που τυχαίνουν σχεδόν και πάντα οι ίδιοι και στις έπιτραπές κρατικών βραβείων, καθώς ανταποδίδουν κι εκείνοι με άνόλογα ως τώρα βραβεία — κατά το «δίνεις» - παίρνεις» ή το «έπαρε και δώσε» και όμοίως κατά 'Ησίοδο «να βοηθός εκείνον που σε βοηθάει και να δίνεις σε όποιον σου δίνει» — έχει δημοσιεύσει στις 26-7-75 στα «Νέα» ένα διήγημά του, και ιδού λίγα μαργαριάρια, από την άπίθανη γλώσσα του πολυβραβευμένου από τους φίλους του άφηγηματογράφου. Γράφει π.χ. «περπάτηξα στην προκυμαία» και όχι περπάτησα όπως σωστά το προφέρει ό πολυς λαός μας. «Έφταξα στο άναγνωστήριο» και όχι έφτασα όπως είναι ή όρθή κλίση του ρήματος. Και άλλου: «για πέντε μικρά λεπτά». Ρωτάμε λοιπόν, υπάρχουν και μεγάλα λεπτά στο χρόνο; Ή ανατρέπει τον κανονικό ρυθμό της ώρας; Άλλα κι εκείνο το «σκλύρανε» και όχι σκλήρυνε τί σάς λέει; Τί τραβάς κάκομοιρε λαέ, όταν μιλάς και γράφεις σοφά ή θες να

μάθεις μια γλώσσα ένιαία όμόφωνη, σωστή και ζωντανή, και σου την κακοποιούν κάποιοι «έλαφρά τη καρδία» ζαλωμένοι από τις πολλές δάφνες και τα μυροβολία τους προφασίσει της λογοτεχνίας σου!!

Νάζια και παλινωδίες πεζογράφου

Έχει παραγίνει πιά το γεγονός να άσχολείται τελευταία, μερίδα του Τύπου και της κοινής γνώμης μ' ένα γνωστό στους παρκοῦντες πεζογράφο. Έρχομαι, δεν έρχομαι. Πάρτε με κι ός κλέω(!) Μοιάζει την περίπτωση του γάμου και της άπαγωγής της θλακοπούλας. Ό ίδιος γράφει σε έπιστολές του στον Τύπο της 'Αθήνας στις 25-5-75 ότι: «ό άνθρωπος είναι αύτοτελής όντιότητα που δοξάζεται ή λαοψώνεται έπώνυμα. Στη συνείδηση δεν επιτρέπεται να κάνει πολιτικούς έλιγμούς». Η πρώτη θέση είναι κομμένη και ραμμένη στα μέτρα του. Στη δεύτερη είναι θλιβερές οι αντίφάσεις του. Γελάει και τον ίδιο έαυτό του δέκα φορές την ήμέρα. Όπως άποδεικνει. Άπό το παρελθόν είναι γνωστή ή συμπεριφορά του στο έξουσιαστικό καταστημένο της χώρας μας. Θυμίζει μικρό παιδί που παίζει «κρυφτούλη» και «πειροπύλεμο»(!) Συνηθισμένος σε παλινωδίες και άλλα άπαράδεκτα βρήκε την εύκαιρία γύρω στα 1969 κι έφυγε για τις ανατολικές χώρες. Έκεί μόλις είδε ιδιαίτερες παροχές και καλοζωίες, έγινε φυγάχος του λαού από τους άγώνες του, γιουχάισε και χαρακτήρισε το ισοτινικό κράτος της δεξιάς «καραμανλικό νταχάου», σαν τα παιδάκια που θρίζουν και περιγελοῦν από κάποια ψευδαισθητική άσφάλεια λέγοντας πως «δεν θά ξαναπεράσω από την πόρτα σου». Τώρα λοιπόν, γιατί άπασχολεί τον Τύπο; Οι συγγραφείς του λαού που είναι παληκάρια, στέκουν πάντα στο πλευρό του και συνυποφέρουν και συμπάσχουν μαζί του. Ό δσμος φίλος της 'Ακρόπολης» γύρισε σ' όλες τις σοσιαλ. χώρες. Και τώρα από τη Ρουμανία, πότε κλαίγεται, πότε θυμώνει, πότε πεκομαιώνει... (με κόρσα, θίλλα, ύπηρεσιούλα... και του πουλιού το γάλα). «Θου Κύριε... να μη γίνεται και ντόρος για να πλουτίζει ό έκδότης του. Καημένο εύκολόπιστε λαέ τί πληρώνεις, ώσούτου μάθεις και διαλύσεις τις φούσκες και τις αύταπάτες για όρισμένους. Δεν έχουμε ούτε προσωπικά, ούτε γνωριμία μαζί του. Άντιθε-

τα ἐκτιμοῦμε ἀνάλογα ὀριομένα πεζογραφικά του ἔργα πού ἴσως δὲν εἶναι ταυτιζόμενα κατὰ οὐκρινὴ ἀντινομία μὲ τὸ δημιουργό τους. Σχολιάζουμε μὲ ἀγαθὴ προαίρεση μιὰ δυσωπώτατη συμπεριφορά του, ἀλλὰ καὶ μὲ κάποια ἀγανάκτηση οὖν Ἕλληνες, τὰ καμώματά του. Κι ὅλα αὐτὰ χάρη τῆς ποιότητος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς βιοτικῆς του πορείας, ἔξωρ' ἀπὸ τὴν ἀναγνωρισμένην ἀξία τῶν ἔργων του. Ὁ Αἰωπος λέει δι: «Πολλοὶ ἀνθρώποι, ἄλλα λένε κι ἄλλα κάνουν». Κι ἡ παροιμία τοῦ σοφοῦ λαοῦ μας:

«Ἄλλα λέν τὰ χεῖλη
κι ἄλλα ἡ καρδιά».

Πο(η)σιίχνες & λογοκλιπῆς

Συμβαίνουν στὰ γράμματά μας λογῆς καπηλείες καὶ λογοκλοπές, πού «οὐκ ἔστι» ἀριθμὸς καὶ τέλος. Ἔχουμε μιμητικὰ πιητὰ πού λαλοῦσαν χρόνια καὶ χρόνια τὰ παραποιημένα κι ἡλίθια τροπάρια τῆς ψευτοπροπαγάντας καὶ τῆς ἀναμόχλευσης τῶν παθῶν, μὲ «παιδομαζώματα» «ἰοίτους ἀράχνης» «σιθηνιανὰ κνουῖτα» κι ἄλλα ἐμεικτὰ φληναφήματα γιὰ νὰ κρατοῦν καλὰ τὰ καλινὰ τῆς ἐξουσίας καὶ τὸ χορδὸ τῶν «ἐθνικῶν συμφερόντων» (γράφε τῶν δικῶν τους καὶ τῶν κυρίων τους) μὲ σάλτα καὶ πόσια ἀσοχυντηριακὰ «κεκτιμμένα» σὲ ραδιόφωνα, τηλεοράσεις πού δὲ ληομιονοῦνται, γιατί, μιᾶφωε ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς μιάφες τῶν ἐπιτήδειων λογοκλιπῶν. Ἔτσι ἡ θρασυτέρα σὲ περασμένα - ἀξέχαστα δὲν εἶχε ὄρια. Συκοφάντες, κεκράχτες, ἔθειαν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τοῦ λαοῦ ἀκάνθινα σιεφάνια, πού σήμερα δὲ θά ἔπρεπε νὰ νύθουν «ἀνομήματα... μὲ μόναν ὄψιν». Ἔχουμε ἀμειρα παραδείγματα. Ἄς ἀναφέρουμε μονάχα ἕνα: Ἐγραφε ἀρμόδιο γραφεῖο τοῦ ΓΕΣ στὶς 11-11-59 γιὰ ἐπιβεβαίωση λογοκλοπῆς τοῦ κ. Ν. Σφυρδέρα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ γνήσιου καὶ ἱμοῦ λογοτέχνη Χαράλαμμου Πέτσου:

«... Ἐκ τῆς γενομένης συγκρίσεως, φαίνεται πρᾶγματι δι (ὁ κ. Νικ. Σφυρδέρας) ἔχει κάμει χρῆσιν τοῦ κεκτιμένου τοῦ βιβλίου «Καλιπῆς - Καλιπῆς» τοῦ κ. Χ. Πέτσου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει καὶ τὸ δικαίωμα διεκδικήσεως συγγραφεῶν δικαιωμάτων...».

Τὸ ἀδύνατο ταλέντο βλέπετε συμβαδίζει καὶ μὲ τὸ ἀνάλογο ἦθος. Οἱ αὐτάρχεις συγγραφῆς δὲ γίνονται λογοκλιπῆς. Πῶς λοιπὸν νὰ φυλαχτεῖ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀτιμολογητὰς καὶ

νὰ γίνεῖ «προπύργιο - ἀπόρθητο» ὅπως λέει κι ὁ Σααδῆς;

Σὰν τὸν κλέφτη τὸνε μάνεις
μὲ τὴ γίδα σου στὴν πλάτη...

«Φαινομένων ἔργων... περιττὸν ἔστι μακρολογία».

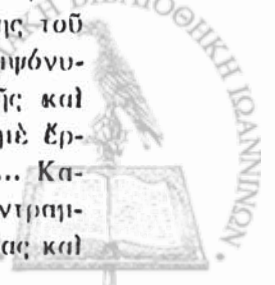
Ἐῶδομα καὶ ἐδαφρὰ

Πολλὲς μέρες ὁ Τύπος τῆς Ἀθήνας, τὸ ραδιόφωνο καὶ ἡ τηλεόραση ὁ Κανιῶτης καὶ ἄλλοι περὶ τὰ καλλιτεχνικὰ καὶ κοινωνιολογικά, ἀσοχολοῦνταν μὲ κάποιον Κολλάτο τῆς γυμναστικῆς τέχνης τῶν παρὸν καὶ δὲν συμμαζεύεται!! Μάλιστα ὁ Κώστας Μύρης εἶπε σωτὰ νὰ πάρουν μαζί τους οἱ θεατῆρες καὶ οἱ ἀκροατῆρες τοῦ Κολλάτου καὶ ἀναλογίεσ ἀπὸ σάπιες νιομάτιες. Ἐμεῖς θὰ προσθέταμε καὶ σάπιες πατάτες, ἀλλὰ καὶ κλούβια αὐγά, καὶ πατάδες ἀπλυτους νὰ τοῦ τὰ κολλήσουνε χαλκομανίες, γιὰ νὰ συμπεληρωθεῖ ὁ ἀποκριάτικος καρβῆς.

Ἐκατομμυριοῦχος τῆς

«μάσας» καὶ τῆς εὔροιας

Σ' ἕναν «φουκαρᾶ» ἑκατομμυριοῦχο ζήπορα καὶ ἐγκέφαλο - γραφικὸν ποιητικό τῶν «περιπεριῶν» τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ἀστέρων... καὶ τῆς βούρσιας τῶν «ἡμιτέρων» ἀπὸ τὴ Μακεδονία, πῆγαν νὰ κάνουν πέριου τὸ θέμα τῆς προνομιακῆς χορηγίας του, «ἀνατολικὸ ζήτημα»!! Νὰ τοῦ δώσουν ἢ νὰ μὴ τοῦ δώσουν τοῦ «φτωκούλη» τοῦ Θεοῦ τοῦ μαριωνᾶ πού δὲν ξέρει ποῦ τὰ ἔχει;... Μὴ τοὺς κακοπάθει καὶ ξεμείνουν ἀπὸ τὸ ξεσκόνιομα κάτι φανφαρόνοι τῆς Τί - Βί τῶν «πανθέων» κουντικῶν οὖν τὸν Τ.Α. μὲ τὴ σιλιπνὴ «ἐπιφάνεια» καὶ ἀπομείνει κι ὁ λαὸς ὄρφανος ἀπὸ μισαφίρα σιχο - ανοητολογία!! Ἔτσι χρειάστηκε νὰ κατεβεῖ ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα παρατηρητικὰ θρονιάσματα ὁ λογοκλιπῆς τοῦ Βαλερὸ Γ. Ο. νὰ ἐπέμβει καὶ νὰ ράνει τὸ «φτωκούλη» ζήπορα μὲ «ἀνάμια» ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς νύφης τοῦ Θερμαϊκοῦ, γιὰ νὰ μπεῖ κι ὁ μικρὸς γαμψόνοχος ἀρουραῖος στὸ μελαχθὲ τῆς νιοσῆς καὶ τῆς ἀρπαγῆς τῶν κρημάτων τοῦ λαοῦ, μὲ ἔργα μηδαιμνὰ καὶ μὲ τὰ ἑκατομμύρια τῆς... Καβάλας. Χαῖρε λοιπὸν ὑπουργεῖο τῆς κοντραμπάλας τῶν δικαιοῦχων καὶ τῆς κάθε πάσας καὶ πασαρῆλας τῶν... εὐνοῦχων!!...

Πολιτικοκοινωνικά κεντρίσματα

Λόγια ποῦ καίνε

Τὰ πετρέλαια

Όλα τὰ βιαιά πολιτικά και οικονομικά επεισόδια ποῦ προκαλοῦνται τελευταία σέ θίρος τοῦ λαοῦ μας και δημιουργοῦν ανάγκες, προβλήματα, ἀδιέξοδα, προέρχονται ἀπό μία λέξη: Π ε τ ρ έ λ α ι α. Πηγή, αἰτία και ἀφορμή για δὲλα είναι τὰ «πετρέλαια γὰρ ποῦ εἶπε πρό μνηῶν και ὁ Ἀνδρέας στή Βουλή. Ἐμαστέ λοιπόν χώρα τοῦ «μαύρου χρυσοῦ» (Θάσος, Αἰγαίο, Κλεισόφρα - Ἀγρινίου, Αραγοῦπὶ κ.ά.) ἀλλὰ δὲ μᾶς ἀφήνουν οἱ ἀφέντες Ἀγγλοαμερικάνοι νὰ τὰ θυάλομε νὰ γίνουμε πλούσιοι και ἀνεξάρτητοι. Μᾶς θέλουν φτωχοῦς, παρῆς, ἀποικους, νὰ κάνον ἐδῶ τίς ἐπενδύσεις τους, τὰ μονοπώλιά τους, ντερβεναγάδες σὲ κάθε με-

λιχία τους. Ἐμαστέ μία σπάνια για τοῦς πειρατές γεωπολιτική θέση, κλειδί τῆς Μεσογείου, μᾶς θέλουν ὑπανάπτυκτους και μὲ τὸ «διαίρει και βασίλευε» κατακερματισμένους, νὰ μᾶς πουλᾶνε τὰ δικὰ τους πετρέλαια και κάθε πρώτη ἔψη. Ἐχαν προδικτατορικά (χωρῆς πληθωρισμὸ) ἔτησιο ἔσοδο ἀπὸ τῆ χώρα μας οἱ ἔταιρίες τῶν ΗΠΑ: 1.600.000.000 δολλάρια. Νὰ λοιπόν οἱ λόγοι για κάθε μας κατάντια!

«Ὁ ἀνεμοστρόβιλος τῆς βίας»

Ἡ φράση αὐτὴ τοῦ ἐπίτροπου τοῦ Στρατοδικείου στή δίχη τῶν βασανιστῶν κ. Ζοῖφελου, μᾶς ἀδηγεῖ στὸ μέγα ἐρώτημα: Ποιά αἰτία γεννοῦν αὐτὴ τῆ βία; Ἐὶ πρῆτε πῶς τῆ γεννοῦν οἱ ἀμόρφωτοι,

Ἄγορες βιβλίων και ἀσυγχώρητες εὔροικες

Οἱ ἐπιτροπὲς ἀγορᾶς βιβλίων ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο ὑπουργεῖο, είναι σχεδόν πάντα, ἔξω ἀπὸ τὰ ἐκδοτικά και λογοτεχνικά μας πράγματα. Ἐχουν ἀγνοια σὲ πρόσωπα και ἀξίες. Δὲν χρησιμοποιοῦν ποτὲ τὸν κατάλογο τῆς ἔθνικῆς βιβλιοθήκης τῶν ἐκδόσεων τῆς χρονᾶς. Ἐχουν πολὺ περιορισμένη και ἐλάχιστη ἐνημέρωση και ἐπίγνωση για τὴν προσφορά και τὴν ἀξία τῶν γνήσιων και τίμων δημιουργῶν, ποῦ δὲν ἔχουν σπονδυλικὴ εὐκαμψία. Και για νὰ πλουτίζον οἱ χρυσοκάνθαροι και ἀνελέητοι ἐκδότες μὲ τὴν μέθοδο τοῦ ἐπάρε σὶ-δὸς μου και ἐμένας και τανάπαλι... Τὸ ἀναχρονιστικὸ ὑπουργεῖο παιδείας δαπάνησε φέτος 5.050.850 δρχ. για ἀγορᾶς βιβλίων και ἐμπλουτισμὸ βιβλιοθηκῶν. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ποσὸ τῶν 5 ἑκατομμυρίων φεῦ! μόνο 586.215 δρχ. ἀγόρασε ἀπὸ φίλους και εὐνοοῦμένους ἰδιώτες συγγραφείς, δλα τ' ἀλλὰ τὰ ἴδωσαν ἀνεξέλεγκτα και προτιμηταία «κατὰ τὴν κρίσι τους πάντα βέβαια» (!) σὲ ἡμέ-

τερος ἐκδότες... για νὰ ἐπιβεβαιῶνον ἑστὴ τὴν ἀφοριστικὴ λαϊκὴ παροιμία διτι ἐδὲ παρά; πάει πάντα στὸν παρᾶ. Και διτι ὀρισμένοι μανδαρίνοι παρασταῖνον τοῦς κουρεῖς. Ὅμως ἐμεῖς ἔως ποτὲ θὰ εἶμαστέ οἱ κοιρωμένοι; Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ταλειφάνδου, τίποτε δὲν ἀλλάξε; Και οἱ φοικαράδες οἱ Ἕλληνες λογοτέχνης ζοῖνε μὲ φτώχεια και καημούς, για τὸ πῶς και ποτὲ νὰ ἐκδώσουν τὰ ἔργα τους. Ἀλλὰ είναι και ἀμόνιαστοι και ἀλληλομισοῦμένοι και χωρισμένοι. Ἐτοι μὲ παρωδιακὴ σολωμική γλώσσα, θὰ τοῦς λέγαμε: «Ἄν μισοῦνται ἀνάμεσὸ τους δὲν τοῦς πρέπει λιτωρμῶς». Τέσσερα - πέντε σωματεῖα για τὸν τύπο και τὸ θεαθῆναι. Μὲ δίχως ἐνιαῖο ἐνωτικὸ συνδικαλιστικὸ φορέα. Ποῦ νὰ εἰσακοιστοῦν μεμωνωμένα; Νὰ ἔνα μικρὸ παράδειγμα: Τὸν περασμένο χρόνο πρόεδρος ἐπιτροπῆς ἀγορᾶς ἦτανε πρίτανις γραμματῶν και νῦν βουλευτῆς ἐπικρατείας. Και εἶπε ἀπὸ τηλεφῶνου σὲ παραπονοῦμένο... διτι ἔπρεπε νὰ τοῦ θυμῆσται μὲ τηλεφῶνημα τὸ σπουδαῖο ἔργο του, ποῦ εἶχε ὁ ἴδιος ἐγκωμιάσει, νὰ τὸ συμπεριλάβουν στὸν κατάλογο ἀγορᾶς (!) Ἰδοῦ ἀπάντηση ἐνδόξων πνευματικῶν ἀνδρῶν, δταν... ἐἀπὸ τὸ χρέος μὴ κινοῦντεξ.

οί απάτριδες, οί βάρβαροι, οί απάνθρωποι. Αὐτοὺς ὅμως ποιὸς τοὺς διαμορφώνει τέτοιους; Οἱ δικτατορικὲς μέθοδοι, τὰ στεγανά καὶ τὰ γεννιτισαράτα. Ἀλλά, στίς συγκεκριμένους περιστάσεις καὶ περιπτώσεις τῆς ἐφταετίας, αὐτῆς τῆς βίας ποὺ ἔχει ὑποστεί ὁ λαὸς μας σ' ὅλα τὰ μεταπολεμικὰ χρόνια, ἐκκολαπήριά της στάθηκαν οἱ στρατιωτικὲς σχολές. Ἴδου πῶς δίνει πάλι ὁ ἴδιος λαμπρὸς ἀξιωματικὸς τοῦ δικαστικοῦ τὴν ἀπάντησι:

«Ἐξέθρηναν καὶ ἐνεφάνισαν εἰς αὐτοὺς ἐσφαλμένους ἀντιλήψεις διὰ τὸ ἐθνικὸν συμφέρον. Ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα τοὺς ἐδίδαξαν ἐπὶ χιλιάδων ὥρων, νὰ τοὺς μάθουν πῶς νὰ καταπολεμοῦν τὸν κομμουνισμόν, ἀλλ' οὐδεμίαν ὄραν δὲν ἐθυσίασαν διὰ νὰ τοὺς διδάξουν πῶς νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Δημοκρατίαν...».

Ἔτσι γίνεται στοὺς τυφλοὺς γεννίτσαρους ποὺ τοὺς μεταβάλλουν σὲ δῆμιους τοῦ λαοῦ. Ἀν μαθαίνουν ποτὲ ὅτι «ἡ βία γεννάει τὴν ἀντιβία», ὅπως λένε τόσοι φιλόσοφοι καθὼς καὶ ὁ Μπρέχτ στὴν «Ἰωάννα τῶν Σφαγείων». Ἄς πολεμήσουμε λοιπὸν τὰ αἷτια ποὺ μᾶς ὀδηγοῦν σὲ θλιβερὰ καταντήματα καὶ ἐθνικοὺς διχασμούς.

Ἄν δημοκρατικοποιήσουμε τίς στρατιωτικὲς σχολές...

Ἄν φέρουμε τοὺς ὑποϊήφιους ἀξιωματικούς στὰ πανεπιστήμια σὲ κοινὴ ἐκπαίδευσιν μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους φοιτητὲς ὅπως ἔλεγε καὶ πρότεινε ἓνα ἀπὸ τὰ φωτεινότερα πνεύματα τῆς σύγχρονης Γαλλίας ὁ Ζᾶν Ζωρὲς...

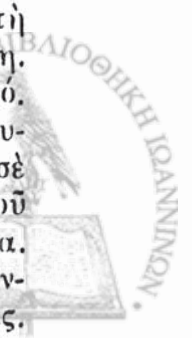
Ἄν ἀκολουθήσουμε τὴν ὀρθὴ φιλοσοφικὴ ἐνωτικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ παιδεία καὶ σκέψιν, τότε «ὁ ἀνεμοστρόβιλος τῆς βίας» θὰ μεταβληθεῖ σὲ γαλήνη καὶ αἰθρία τοῦ μεγαλείου τῆς ἀνθρωπιᾶς καὶ τῆς ἀξιοπρέπειας, ποὺ γέννησε καὶ δίδαξε ἡ φυλὴ μας.

Γκαρωντύ, Πορτογαλία καὶ νέος Σοσιαλισμός

Ἡ περίφημος Γάλλος καθηγητὴς τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ ἀναπροσαρμοσμένου σὲ δυνατότητα καὶ περιστάσεις ἐπιστημονικοῦ Σοσιαλισμοῦ Ροζέ Γκαρωντύ, εἶχε πρόσφατα στὸ «Μόντε» ρεαλιστικὴ ἐμπειριστικὴ καὶ στοχαστικὴ ἀνάλυσι γιὰ τὴν πορτογαλικὴ ἐπανάστα-

σι. Ἡ «Χριστιανικὴ» τῆς 5.9.75 ἀναδημοσίευσεν τὸ κριτικὸν τοῦ ἄρθρου. Σωστὰ ἐντοπίζει ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς τὰ λάθη τῶν ἡγετῶν. Ἀλλά, καταλήγει σὲ συμπεράσματα ποὺ ἡ ἱστορικὴ πείρα μὲ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδο, θαρρῶ δὲν ἐπιτρέπουν νὰ μείνουν ἀπαράτηρα. Γιαυτὸ ἄς μᾶς συχωρεθεῖ τὸ σχόλιον, ποὺ ἰσχύει καὶ γιὰ ὅσους ἀκολουθοῦν πνεῦμα ἀναθεωρητικῆς ταχτικῆς. Γράφει ὁ Γκαρωντύ:

«... Τὸ μεγάλο μάθημα ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν καὶ τραγικὴν πορτογαλικὴν ἐμπειρίαν εἶναι: «Ὅτι ὁ Σοσιαλισμὸς στὸ τέλος τοῦ 20οῦ αἰῶνα, δὲν μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ οὔτε μ' ἓνα κοινωνικὸ μετασχηματισμὸ, μὲ κοινοβουλευτικὲς μεταρρυθμίσεις» ὅπως πίστευαν οἱ σοσιαλδημοκράτες τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνα, οὔτε μὲ τὴν δικτατορίαν ἡγετικῶν κομμάτων σύμφωνα μὲ τὸ σταλινικὸ σχῆμα... Τὸ παράδειγμα τῆς Πορτογαλίας μετὰ ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς Χιλής, πρέπει νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἀντιληφθοῦμε καθαρότερα αὐτὴ τὴν μεγάλη ἀντιστροφή: Ἀποκαλύπτοντας τὰ ἀδιέξοδα τοῦ Σοσιαλισμοῦ «ἐκ τῶν ἄνω» τοῦ Σοσιαλισμοῦ τῶν κοινοβουλίων καὶ τοῦ Σοσιαλισμοῦ τῶν κομμάτων, ἡ ἀντιστροφή δείχνει τὴν ἀνάγκη τῆς διαμόρφωσης ἐνὸς καινούργιου μοντέλου, τοῦ μοντέλου τῆς βάσης: τοῦ Σοσιαλισμοῦ τῶν συμβουλίων». Τοῦ ἀπαντοῦμε: Αὐτὰ εἶναι ὅλα καλὰ καὶ δικαιωματικὰ συμπεράσματα. Ὅμως, ποῦ εἶναι οἱ ἀναγκαῖες ἐγγυήσεις γιὰ τὴν ἐξουσία αὐτῶν τῶν συμβουλίων; Γιατί ὁ κ. Γκαρωντύ γυρίζει 200 χρόνια πίσω στὸν οὐτοπικὸ Σοσιαλισμὸ τοῦ Ὅουεν, τοῦ Μούρ, τοῦ Μελιέ, τοῦ Σαῖν Σιμόν, τοῦ Φουριέ κ.ἄ.; Στὴν Πορτογαλία ἡ ἐπανάστασι δὲν ἔγινε ἀπὸ τὸ λαὸν παρὰ ἀπὸ ὀμάδες ἀξιωματικῶν. Ὁ λαὸς δὲν ἦταν σὲ θέσι στὴ δοσμένη ἱστορικὴ στιγμὴ νὰ ἐξεγερθεῖ καὶ νὰ καταργήσῃ τὴν οἰκονομικὴ δουλείαν καὶ τὴν ντόπια καὶ ξένη οἰκονομικὴ ἐξάρτησι. Ἐνώνεται καὶ συσπειρώνεται μὲ τὸν καιρὸ. Κομματιασμένους παρουσιάζονται οἱ δυνάμεις, καὶ μία ἀπ' αὐτὰς βρῖσκειται σὲ μεσαιωνικὴ διανοητικὴ κατάστασι ἀφοῦ ἀκολουθεῖ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ντὰ Σόλβα. Τὸ μεγαλύτερον κόμμα πιστεύει στὴν «συντεχνία» Σαίθ - Μπράντ - Φόρντ - Σοάρες. Ἄν ἡ Πορτογαλία βρῖσκονταν σὲ σαρκῶς

προσανατολισμένη επαναστατική τάξη, θα έκανε και επαναστατικό πόλεμο, γιατί ο Λένιν τόνιζε ότι: «Καμιά επαναστατική τάξη δεν μπορεί να αποκηρύξει τον επαναστατικό πόλεμο. Και ο Ένγκελς: «Όταν δεν υπάρχει αντιδραστική δύναμη που πρέπει να ανατραπεί, δε γεννιέται ζήτημα επαναστατικής βίας». Αφού λοιπόν στην Πορτογαλία, υπήρξε σκληρή αντίδραση, πώς θα εξουδετερώνονταν χωρίς επαναστατική βία; Και ρωτάμε σχετικά με τον «Σοσιαλισμό των Συμβουλίων»: Ποιός θα δώσει τα δικαιώματα και την εξουσία στα «Συμβούλια» που επικαλείται ο φιλόσοφος; Ποιός θα εξασφαλίσει τα φυσικά αυτά δικαιώματα ενός λαού που 50 χρόνια τον εξουθένωσε μια φασιστική δικτατορία; Πόλεμος και πολιτική, είναι ταυτόσημα πράγματα. Το ένα παράγωγο του άλλου, αδιάφορα αν ο πόλεμος εκδηλώνεται με πολλές μορφές, και ανήκει σε ανάλογες κατηγορίες και είδη. Και αφού στην Πορτογαλία δεν υπάρχει ομάδα πιστών αξιωματικών μαρξιστών, ποιός θα λευτερώσει και διαπαιδαγωγήσει τους εκμεταλλεζόμενους, να τους οργανώσει σε «Σοσιαλιστικά Συμβούλια» στη διαχείριση των κοινών; Αφού η εκμεταλλεύτρια τάξη κάνει το πλάν, ακόμα και πόλεμο σφαγής (δρα Χιλή '74, Ινδονησία '66 κ.ά.), για να κρατήσει τα κεκτημένα και την εξουσία της. Και ο Κλάουζεβιτς: «Όταν η πολιτική γίνεται υπό μαχητική και δυναμική τότε το ίδιο κάνει και ο πόλεμος». Ο Ζαν Ζωρές έγραφε: «Οι άνθρωποι της επανάστασης έχουν εμπιστοσύνη σ' αυτή και στον εαυτό τους».

Στην Πορτογαλία υπάρχει μια απαράδεκτη αντινομία κι ένα κομπούζιο ατομικισμού και φιλελευθερισμού. Κι ύστερα από μια υπέροχη ευκαιρία, ένας μικρός μαρξιστικός άφρος από αξιωματικούς, δλο και πάει να φανεί σαν τον άφρο των κιμάτων από την παλίρροια των έτερόκλητων ανέμων. Έτσι, η θαλασσιωμένη τωρινή κατάσταση, αποκαλύπτει ενός παλινοδιακού λαού το επικίνδυνο αστικό του βάθος...

Έπιείκειες και λημοσύνες

Στη μεγάλη δίκη του Κοριδαλλού οι δικαστές επέδειξαν λεπτή κι ανώτερη κι

από τη γαντοφορεμένη ευγένεια των Άγγλων συμπεριφορά. «Κύριε κατηγορούμενε». Έδώ σκονι - κορδόνι, σέτο το κυριλάκι. Π.χ. κ. Πατ., κ. Πατ., προσφωνούσαν: κ. Ζω... και κ. Λαδ... κ. Ροιφ... και κ. Μπαλ... κ. Ντερ... κ.ο.κ. Κύριοι λοιπόν, στη μυριοπόθητη ώρα της Κρίσεως οι λιμεώνες του παρανοϊσμού, που δεν έμαθαν ποτέ ότι, Έλληνομός θα πει: κοινότητα πολιτισμού. Αποκαλούνταν κύριοι και κόντρα κύριοι, σα να θεωρούνταν σιζητητές ή φιλόσοφοι που καλούνταν να δώσουν γνώμη. Αυτούς λοιπόν τοίς «ταλιάτσους» κατά την κ. Έλ. Βλάζου, τα ασνάφητα καταγλάσματα της χάριδης CIA, που μόνο για τις πικάντικες ιστοριοιές του Ταρταρίνου ή για το πανί του Καραγκιόζη ταιριάζουν, αυτούς ειεργέτησε ή λαοπρόβλητη κιβέρνηση, φοβούμενη από το θάνατο... μη τοίς λυτρώσει. Λημονώντας και το αξίωμα του Εύριτιδη ότι: «Ο θάνατος αξίζει περισσότερο από μιάν άθλια ζωή. Λημονώντας τις αξιώσεις του λαού για την ρομφαία της νέμεσης που έπρεπε να πέσει αμείλικτη στα κεφάλια τους. Λημονώντας και το του Ίσοκράτη προς Δημόνικο δ' πως «δταν ειεργετείς τους κακούς, θα πάθεις τα ίδια με δους τρέφουν τους Ξένους σκίλους» διότι, ούτοι ύλακτοίιν όμοίως και εκείνους που τους δίδουν την τροφήν και τοίς τυχαίους διαβάτας» ούτω και οι κακοί άδικοίιν και εκείνους που τοίς ώφελοίιν, και εκείνους που τοίς δλάπτοιν». Αυτοί που καταφρόνησαν έναν υπέροχο λαό, και πάσκισαν να τον μεταβάλλοιν σε βοιθή, είνουχισμένη και γιγνημένη μάζα κάφρων, για να τον θρέψουν σάπια κρέατα από τη Ροδεσία, πήραν αυτόματη χάρη (σικ) για να μη πληρώσοιν φευ! ούι' ένα ελάχιστο μερτικό οδίνης μελλοθάνατων, για τα τρικυμισμένα πέλαγα της ψυχικής οδύνης που επέβαλαν εκείνοι έφτά χρόνια στον άθωο μας λαό, με τις σιλλήψεις, τοίς κατατρεγμοίς, τις δολοφονίες, τα φριχτά μεσαιωνικά βασανιστήρια και κάθε είδους θάνατο. Οι ελεήμονες, με τις έπιείκειες και τις δημαγωγίες, σα να λησιμόνησαν τη βοιή και την κατακραυγή από τις άτεγνωσμένες φωνές και τις θανατάλληχτες οίμωγές των Μανδηλαράδων, των Τσα-

ρουχάδων, τῶν Μουστακλήδων, τῶν Ὀπρόπουλων καὶ ὄλων τῶν ἠρώων καὶ μαρτύρων τοῦ λαοῦ μας. Λησιμόνησαν οἱ «μεγαλόφρονες» τῶν ἔντιμων ἀξιωματικῶν τοὺς πρόσφατους λόγους: «Ἄν τοὺς συχωρέσουμε, θὰ τοὺς ξαναβροῦμε μπροστά μας, καὶ θὰ θρηνήσουμε νέες συμφορές...» (Λ. Ὀπρόπουλος). «Ἄν δὲν παταχθοῦν οἱ ἐγκληματῆται... ἡ χώρα μας καὶ οἱ θεσμοὶ μας θὰ παραλαίουν διαρκῶς» (Σ. Τζανετῆς). Ἀλλά, γιὰ τὰ ἀμερικανόφωνα ὀντάρια, ὅπου μὲ τὴν ἐφτάχρονη λαίλαπα στρέφοντας τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ τίμιου καὶ φιλότιμου, τοῦ διψασμένου γιὰ δικαιοσύνη καὶ πρόοδο λαοῦ μας πὺ τοῦ λεηλάτησαν ὅλες τὶς γνήσιες ἀξίες καὶ ἀπονέχρωσαν τὰ δυναμογόνα κῦτταρά του, γιὰ νὰ γίνουν ὑπουργοί, πρωθυπουργοί, ἀντιβασιλιάδες, πρόεδροι, περιουσιούχοι, τιλοῦχοι καὶ τῶν κακῶν τους τὸν τάρραχο, ὁ Λυσίας θὰ ἔλεγε ὅπως γιὰ τοὺς τριάκοντα τυράννους: «Ποία τιμωρία των θὰ ἦτο ἀνταξία τῶν ἔργων των; Καθότι ἐφόνευσαν Ἕλληνες χωρὶς νὰ τοὺς δικάσουν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἔπραξαν καμμίαν ἀδικίαν». Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἰσχύσει —γιὰ νὰ τὸ μάθει καὶ ὁ σκοληκόβρωτος καλόγηρος βασανιστῆς— γιὰ ὅλους τοὺς πρωταίτιους τὸ «μάχαιραν ἔδωσες, μάχαιραν θὰ λάβεις» τῆς Γραφῆς, καὶ τὸ «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος»;... Ἀλλά, αὐτὸ θὰ τὸ ἐπιτελέσει κάποτε ὁ λαός.

Συλλήψεις ὀδύνες καὶ χάρες

Ποιὸς θὰ πληρώσει κάποτε τὴν ψυχικὴ ὀδὴ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν, τῶν μανάδων καὶ τῶν ὄρφανῶν, ὅταν τὶς μέρες καὶ τὶς ὥρες τῶν συλλήψεων στὴ διάρκεια τῆς ἐφταετίας, ἀπορφανίζονταν οἰχογένειες, διασύρονταν καὶ βασανίζονταν σὰ σκυλιὰ δεκάδες χιλιάδες ἀθῶοι πατριῶτες; Ποιὸς θὰ μᾶς πεῖ τὸ φταιξιμὸ τόσον Ἑλλήνων μαρτύρων πὺ τοὺς ἀγίασαν τὰ χρόνια, τὸ ἦθος, οἱ ἀγῶνες κ' ἡ πίστη τους στὴ λαοσωτήρια ἀνθρωπιστικὴ προοδευτικὴ ἰδεολογία; Γιὰτὶ συνέλαμβαναν χωρὶς ἐντάλματα οἱ κανίβαλοι κ' οἱ γλείφτες τῆς ἐμετικῆς τερατολογίας, χιλιάδες ἀγνὰ κι ὠραῖα παληκάρια τοῦ ἀξιαγάπητου λαοῦ μας πὺ δὲν ἐπιδίωκαν, παρὰ, λευτεριά κι ἀνεξαρτησία

σὲ μιὰ καινούργια Ἑλλάδα, ἄξια τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἱστορίας της; Ποιὸς γελοῖος τύραννος ἢ πραιτωριανὸς θὰ δώσει τὴν ἀπάντησιν, ἢ θὰ πληρώσει τὰ τρικυμισμένα πέλαγα τῆς ὀδύνης πὺ ἐνωθε ὁ λαός μας βαριά στὶς ψυχῆς του, μὲ τὴν κόλαση τῶν συλλήψεων καὶ τῶν κατατρογυμῶν στὶς ἀτέλειωτες νύχτες τῆς δικτατορίας; Ποιὸς θὰ δώσει ἀπάντησιν ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς CIA καὶ κάθε μαφίας, γιὰτὶ συνέλαβαν γερόντους ὀγδόντα χρόνων καὶ γυναῖκες μανάδες μὲ μικρὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ὀδήγησαν στὴ Γυάρο, τὴ Λέρο καὶ σ' ἄλλα ἐξοντωτικὰ νησιά καὶ φυλακῆς;

Καὶ γιὰ τοὺς ὑπαίτιους καὶ ὑπεύθυνους μίλησε ἡ «ἀνεξάρτητη» δικαιοσύνη. Καὶ ἡ κυβέρνησις ἐντρομὴ ἐπενέβη καὶ ἀνέτρεψε τὴν ἀπόφασιν τῆς δικαιοσύνης, γιὰ νὰ μὴ δοκιμάσουν οὔτε μιὰ μέρα ψυχικὴ ὀδὴν μελλοθάνατων, ἐκεῖνοι, πὺ σκότωσαν ἠθικὰ ἕναν ὑπέροχο λαὸ ἐννιά ἑκατομμυρίων, πὺ τὸν εἶχαν στὴ δοκιμασία τοῦ ζωντανοῦ, τοῦ ἠθικοῦ θανάτου καὶ τῆς ψυχικῆς ὀδύνης. Τουλὰχιστον τρεῖς μῆνες μελλοθάνατοι, θὰ ξοφλοῦσαν ἕνα μερικὸ ὀδὴν ἀπέναντι στοῦ λαοῦ, οἱ δειλοί, οἱ ἀναντροὶ κι ἀνάξιοι, ξενοκίνητοι ἀνθέλληνες. Ἀλλά, οἱ συλλήψεις καὶ ἡ προστασία, ἔγιναν, γιὰ νὰ γλυτώσει ὁ λαός ἀπὸ τοὺς μπράβους καὶ βασιβουζούκους «ἀντιφρονούντες» (!) («Ὅπως ἐπὶ Λαμπράκη, Τσαρουχᾶ κ.ἄ.»). Ἄρα γιὰ νὰ σωθοῦμε καὶ νὰ μὴ ζητᾶμε καὶ πληρωμὴ τῆς ψυχικῆς ὀδύνης. Ἄφου ὅλα τὰ ἐγκλήματα τὰ ἔκαναν γιὰ νὰ μᾶς σώσουν (!) ἀπὸ τὴν ἀνάποδιν, μᾶς θυμίζον τὸν καταπέλτη τοῦ Λυσία «Κατὰ Ἐρωτοσθένους»: «Πολὺ ὠραῖα ἀθλιότατοι ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀντιλέγατε διὰ νὰ μᾶς σώσετε. Καὶ μᾶς συλλαμβάνετε διὰ νὰ μᾶς ἐξοντώσετε».

Οἱ «ἄγγελοι» μὲ τὶς «καραμέλες»

Ἐνας ἀθῶος καὶ φουκαρῶς πατέρας ρωτᾷ καὶ διαμαρτύρεται στὴ δίκη τῶν βασανιστῶν:

— «Ποιὸς ἔκανε τὸ παιδί μου βασανιστῆ καὶ μοῦ κατάστρεψε τὴν οἰχογένεια;...

Ἐποβλητικὴ καὶ τραγικὴ σιωπὴ ἐπι-

κράτησε στήν αἴθουσα! Ποιός νά τοῦ ἀπαντοῦσε τί; Γιά τὰ πασιγνώστα ὄργια: Ἄλλά, ἐπισήμανση μιᾶς εὐθύνης ἢ ἄγνια σ' ἀλήθεια; Νά μένει μέ τήν ἰδέα ὁ γονῆς διότι τὸ παιδί του ὑπηρετεῖ τήν πατρίδα καί οἱ πατριδοκάτηλοι μέ τίς μάσκες, νά τοῦ τὸ κάνουν βασανιστή καί φονιά! Κύριε ἐλέησον!

— Κακόμοιρε ἐπαρχιώτη Λαβράνε, τί φανταζόσουν πῶς ὁ φασισμός φκιάχνει ἀγγέλους μέ φτερά, ἀφοῦ ὁ γιός σου εἶχε πέσει στά νύχια τῆς ΕΣΑ; Ἄλλά καί ἓνας κανίβιλλος Ἰθύνων, τίς πρώτες ὥρες τῆς δίκης εἶχε δώσει τῇ σκληρῇ του ἀπάντησιν ὅτι: «στὴν ΕΣΑ δὲ δὶναν καρταμέλλε»!...

Οἱ προβλέψεις πού ἐπαληθεύτηκαν καί ἡ ἀφογή μεταχείριση

Οἱ τύραννοι πού «σπέρνουν ἀνέμους» εἶναι φυσικό καί δίκαιο νά «θεριζοῦν θιέλλες». Λέν πάνε ἀναπνοή στή Τσιά, οὔτε καλοπερνᾶν μέ τηλεόραση καί ἀνέσεις στόν Κορυθαλλό, γιά ψεύτικα, σαχλά ἀτομνημονεῖματα. «Πόσοι φονιάδες θά ξεφύγουνε τήν τιμωρία τοῦ νόμου;... Πόσοι ἀχρεῖοι ἐπίορκοι;» Λέγει σέ μιᾶ στιγμή ὁ Λήρ τοῦ Σαίξπηρ στό παραλήρημα τῆς ἀγανακτισμένης διαμαρτυρίας του. Καί ἄλλου: «Βρίσκει τὸ ψέμα λογικά πατήματα, μὰ ὁ καιρός τὰ ξεσκεπάζει ὅλα. Καί ὅσο πιό ἀργότερα ξεσκεπαστεῖ τὸ ψέμα τόσο μεγαλύτερες ζημιές θά προκαλέσει». Πόσες πονεμένες καί ἀπεγνωσμένες κραυγές μανάδων Μαντηλαράδων καί Κομνηνῶν, Τσαρουχάδων, Ἐλῆδων καί Σαμούρηδων, Πεσλῆρων, καί ἄλλες ἀμέτρητες τοῦ δεινοπαθημένου ἀπὸ τὸν φασισμό λαοῦ, θά ἔθελαν νά ἰσχυθοῦν ὡς τὰ πέρατα γιά νά ρίξουν καταλαλιές καί φωτιές στούς κακούργους φονιάδες; Ἐνας σοφός ἔλεγε πῶς καί οἱ τύραννοι ἐκλιπαροῦν. Ὅμως οἱ φαρμακεροὶ δικτάτορες ὄχι μόνο δὲν ἐκλιπάρησαν καί δὲ μετάνιωσαν, ἀλλὰ περιφρόνησαν καί λαὸ καί δικαστήρια καί κυβέρνηση καί τήν ἴδια τήν υπεράσπισή τους. Χαράζουμε αὐτές τίς γραμμές πρὶν ἀπαγγεῖλαι ἢ ἀπόφαση γιά τοὺς πρωτοδικτάτορες πού καταδυνάστευσαν τὸ λαὸ μας. Προβλέπουμε ὅμως διότι, οἱ εὐρισκόμενοι στήν Ἀρχή, πού τοὺς παραχώρησαν οἱ ἴδιοι, δὲν τρῶνε ποτέ κρέας ἀπὸ

τήν ἴδια τους τῆ σάρκα. Προσπαθοῦν μέ κάθε τρόπο νά νερώσουν τὸ κρασί τῆς λαϊκῆς ὄργης. Καί εἶτοι, ὅποιες καί ἂν εἶναι οἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων, οἱ πρῶτοι ἔνοχοι μέ τὰ βαρύτερα ἐγκλήματα δὲν πρόκειται νά πάθουν τίποτε. Ἀφοῦ φυσικά σ' αὐτὸ τὸν τόπο (ὅπως καί τὸ 1922 μέ τήν ἄλλη δίκη), ὑπηρετοῦνται τὰ ξένα μεγάλα συμφέροντα καί ἐπιπέουν οἱ ξένες ἐπεμβάσεις καί ἀξιώσεις, χωρὶς οἱ ἴδιοι οἱ κατάδικοι νά ἔχουν συναισθησὴ καί ἐπίγνωση στό νόημα τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου. Γιαντὸ ὅσοι τήν κακοποιοῦν —σάν οἱ παραφθαρμένοι καί ἀτίθανοι ψευτογῆτες— «μὴ ἔχοντας πιά τὸ αἶσθημα τῆς ἀθλιότητάς των, (κατὰ Εὐριπίδη) παίουν εἶτοι καί νά ὑποφέρουν». Ἄς μὴ λησμονοῦν οἱ δειλοί, —καί ἀφοῦ ἐξοφλήσουνε τοὺς ὀλέθριους ρόλους των— τοὺς ἐντιμούς καί ψυχραίμους Γερμανοὺς, πού γιά τὸ παραμικρό, ὅταν πρόκειται γιά τήν προσωπική τιμὴ τους, αὐτοκτονοῦν, γιά νά τὴν περιωσοῦν. Ἐνῶ, οἱ ἀλαδοέλληνες «χριστιανοὶ» ἐξακολοῦθοῦν μέ τὴν παρουσία τους νά προκαλοῦν τὸν ἔμμετο στόν ἑλληνικό καί σιτοῖς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς.

«Ἄγγελοι φύλακες»... καί ἀληθινὲς μαρτυρίες

Ἐπιπλοῦν σχεδόν, ὅλων τῶν ἐθνικοσωτήριων κυβερνήσεων τῆς δεξιάς καί δογματικῆς προφέσορας καί ἄγγελος φύλακας τοῦ ἀστικοῦ μας καθεστώτος τῆς πάλαι ποτὲ γνωστῆς πολιτικῆς οἰκογένειας ἀπὸ κατοχῆς καί εἶνα — ντάμ — πατα — ντάμ... πῆγε μάρτυρας κατηγορίας τῶν δικτατόρων στή δίκη τοῦ Κορυθαλλοῦ, καί μετεβλήθη σέ μάρτυρα υπεράσπισης. Μπράβο του (!). Ἀφηγούμενος τὸ παραλήρημα τοῦ φόβου καί τῆς σιγουριάς του στή μακάβρια 21ῆ Ἀπριλῆ, εἶπε διότι «τὸ κίνημα δὲν ἦταν κομμουνιστικό καί ἦταν τοῦ κ. Παττακοῦ». Ἐἶτοι προσωπικά, ἀνακουφίστηκε εἶπε, διότι, οἱ κομμουνισταὶ θά τοῦ χαλοῦσαν τὸ καθεστῶς, τὰ «μοῦλκια» του, τὸ ταχτικό ὑπουργεῖο του στά μεταπολεμικά μας χρόνια.

Ἐπάρχουν — ὅπως εἶπε στή δίκη — Ἐλληνες, πού ἐπιθυμοῦν ν' ἀλλάξουν εἰρηνικά ἢ νά γκρεμίσουν τὸ ἀστικό καθεστῶς. Τότε σ' αὐτοὺς καί μέ τὴν βία πρέπει νά στρατεῖονται αἱ «ἐθνικοφρονες» καί

νά ἐμποδίζουν μὲ κάθε τρόπο τὴν ὅποιαν ἀλλαγὴν. Μ' ἄλλα λόγια δικαιολογοῦσε τὸν «κομμουνιστικὸν κίνδυνον» πὸν πρωτόνιωσαν οἱ μπουμπουνοσπαθοφόροι Κονδυλοπάγκαλοι κι ἄλλοι μυστακοφόροι ἀπὸ τὸ 1924. Φαίνεται ὅτι, ὁ κ. ὑπουργὸς κοιμᾶται μὲ τὶς μόνιμες παρωπίδες καὶ μὲ τὰ τσαρούχια τῶν... τσολιάδων τῆς κατοχῆς, ὅταν δὲ βλέπει τὴ χρεωκοπία τοῦ ἱστορικοῦ ρόλου τῶν ἀστικῶν καθεστώτων, τὶς μεταμορφώσεις τοῦ καπιταλισμοῦ, τὶς κοντινὲς καὶ τόσο μακρινὲς χῶρες πὸν ἔστειλαν τὰ εἶδη αὐτὰ σὰ σάπια φροῦτα στὸν σκοτεινὸν ἐκτενέξῃ τῆς ἱστορίας. Οὔτε εἶδε, οὔτε ἄκουσε, ὁ «παραδίνομαι κι ἐγὼ καὶ τὸ ἱερουργεῖο μου» — στὸ σταθμὸ χωρ)κῆς Ἄμικουσίου, — καὶ κατὰ τὸν ἀμίμητο Κερκυραῖο φρυγὰ «κι ἐγὼ καὶ τὸ ὄπλοπολυβόλο μου» ὅτι ἔρχεται κάποτε σίγουρα ἢ ὥρα τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι οἱ οἰκονομίαι τῶν λαῶν δὲν κρατιοῦνται, μὲ κομμουνία μὲ ἐνέσεις καὶ μὲ «μάγια — ψέματα». Αὐτὲς οἱ διαδοχικὲς καμπὲς καὶ οἱ ἀκάθεκτες ἐξελίξεις, εἶναι ἀναπόφευκτες. Αὐτὸ ἔγινε καὶ γίνεται ἀδιάκοπα κι ἀπὸ τοὺς Ἑβραῖους ὡς τοὺς Ἀθηναίους, ἀπὸ τοὺς Πτολεμαίους ἴσαμε τοὺς Ρωμαίους, ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς μέχρι τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἀπὸ τοὺς τσαρικοὺς ὡς τοὺς μπολσεβίκους, ἀπὸ τοὺς χιτλερικοὺς ὡς τοὺς παρτιζάνους, ἀπὸ τοὺς ἀποικιοκράτες πειρατὲς μέχρι τοὺς θαναματοὺς Βιετναμέζους καὶ τοὺς φενταγίνους τῶν χρόνων μας. Οἱ Ἀρμόδιοι καὶ οἱ Ἀριστογείτονες, οἱ Βροῦτοι καὶ οἱ Σπάρτακοι, οἱ Σκυλόσοφοι κ' οἱ Κατσαντώνηδες, οἱ Γοργοπόταμοι καὶ τὰ Στάλιγκραντ τῶν λαῶν, εἶναι μιὰ ἀναμφισβήτητη ἱστορικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπαναστατικὴ πραγματικότητα.

Τὰ ἴδια κεκραγάρια...

Ἐφέτος πάλι οἱ ἀφιονισμέναι δυνάμεις τοῦ μίσους καὶ τοῦ διχασμοῦ, καλλιέργησαν μὲ τὰ ὑπομύχλιά τους τὴν ἀναμύχλευση παθῶν τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Κατὰ σύστημα βλέπετε «τ' εἶχες Γιάννη τ' εἶχα πάντα»!

Νομίζουν μὲ τὴν αὐταπάτη τους ὅτι, ὅταν παραξερφιλίζεται τὸ ἐμπόριο τῆς ἐθνικοφροσύνης, φτηνὸ καθὼς εἶναι, δὲν ἀγοράζεται, αὐτοὶ ἐπιμένουν ἀκόμα νὰ ἐνισχύουν τὴν ἀγοραστικὴν δυνάμη μὲ κούφια πυρὰ

πὸν μοιάζουν τὰ «χτυπάρια» φροξιλιάς γιὰ τὰ «παιδιά παίξει». Ἔτσι στὶς 29 Αὐγούστου ἐξαπέλυσαν μὲ φερέφωνα τοῦ κόρου παράφωνα κεκραγάρια μὲ δίχως αἴσθησι παρακμῆς αὐτῶν τῶν μισαρῶν ἐθίμων, περὶ «Γ'ράμιον — Βίτσι» «συμμοριτοπολέμου» καὶ δὲ συμμαζεύεται. «Τὰ ἴδια Παντελῆ...» — τριάντα χρόνια τώρα διαπιστευτήρια πρὸς τοὺς μακελλάρηδες τοῦ λαοῦ μας στὴν τοτινὴ περίοδο Τσῶρτσιλ καὶ Βάν - Φλήτ — «τὰ ἴδια Παντελάκη μου!! Μᾶς φρουσκώνουν ἀέρα κοπανιστόν.» Ἐμεῖς πιά τώρα βλέπουμε τὶς ξένες χῶρες μὲ καταπληχτικὲς προόδους καὶ λέμε: ἀλοίμονό μας, πὸν βρισκόμαστε δεκάδες χρόνια πίσω! Αἰδῶς ἀργεῖοι!! Πῶς νὰ πάμε μπροστά, μὲ τὰ βρυκολακισμένα τσωρτσιλία μνημόσυνα ὑπὲρ «σφαγιασθέντων» φυσικά, ἀπὸ τὴν ἀνάποδη ἀλλὰ Καραγκιόζη, πὸν σὰν δέρνει τὸν καημένο τὸ Χατζιαβάτη καὶ διαμαρτύρεται ὁ ἴδιος ὁ πονηρὸς βασανιστὴς ἀντιστρέφοντας τὴν κατηγορία πὸς τάχα τονε δέρνει ὁ ἀνήμπορος λαός (!) Ἄχ μὲ τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια πᾶνε γιὰ νὰ ζώνουν τὴν καρδιά μας φίδια. Ποῦ εἶσαι πατριάρχῃ τῆς ποίησης τοῦ κόσμου Ὁμηρε! Νὰ τοὺς πεῖς ὅτι: «ἐκεῖνοι πὸν δρέπουν μ' εὐχαρίστηση τὶς τιμὲς ἐνὸς ἐμφυλίου πολέμου, δὲν ἔχουν οὔτε οἰογένεια, οὔτε ἐστία, οὔτε νόμους».

Γιὰ χάρη τῆς γαλήνης(;) :

Ὁ συνήγορος τοῦ πάλαι ποτὲ ἀντιβασιλιά ἀπὸ τὰ Κράβαρα κ. Ζω... γιὰ νὰ ἐπικυρώσει τὶς πρὸ τοῦ πραιξικοπήματος '67 — ἀνώμαλες καταστάσεις καὶ τὸν «κομμουνιστικὸν κίνδυνον» εἶπε στὴν ἀγόρευση στὴ δίκη τοῦ Κορυδαλλοῦ ἀνάμεσα σ' ἄλλα σάλτσα καὶ φάλτσα καὶ τοῦτα:

— Λὲν ἐνθυμεῖσθε κύριοι δικασταί, ὅτι πρὶν ἀπὸ τὴν ἀποφράδα ἡμέρα τῆς «ἐθνοσωτηρίου 21ης Ἀπριλίου» δὲν ὑπῆρχε οὐδὲ ὥρα ἐσωτερικὴ γαλήνη, τάξη καὶ ἀσφάλεια, καθότι, οἱ κομμουνισταὶ εἶχαν δολοφονήσει τὸν Λαμπράκη καὶ τὸν Πέτρουλα; Ἐνῶ κατὰ τὴν ἐπταετίαν ὀδηγήθημεν εἰς περικλαϊκὸν χρυσοῦν αἰῶνα καὶ ἐπεκράτει ἀπόλυτος τάξις καὶ γαλήνη;...

«᾽Ω βαβαὶ λαταταί!» Ὁ καημένος ὁ δικηγόρος εἶχε ἀφέλεια, ἔξυπνη πονηριά, ἢ λησιμοσύνη ὅτι, οἱ «Καρφίτσες» οἱ φον-

γιοσμάδες οι Μπιτοίνηδες κι άλλες μαφίες προέρχονταν από τους κόλπους της εξτρεμιστικής παρατάξης των γελοίων δικτατόρων που τόσο άγαρα υπερασπίστηκε, επικαλούμενος την έσωτερική γαλήνη; Μας θύμισε τους παλιούς μπήδες που ενώ περιέβαλλαν ή και προκαλούσαν τόσα έγκλήματα γύρω τους... Έγραφαν στις έφημεριδοῦλες της εποχής: «Απόλυτος τάξις και ήσυχία βασιλεύει καθ' αἶψαν το βιλαέτιον». Μασσαλά!!

Οι φάπες, οι πάπες και τὰ θενγκιοῦ

Στὰ έγκλήματα συνήθως, τή βαρύτερη εὐθιγή φέρει ο ήθικός αὐτουργός και τήν έλαφρότερη ο φνσικός, τὸ έκτελεστικό ὄργανο. Στην Κίτρο οι Ἄμερικάνοι πειρατές του «Ατίλλα» σκότωσαν 6.000 και έξανδραπόδισαν 250. 000 αδέρφια μας Ἑλληνες. Ὁ Κισσιγχερισμός σέ νεότροπα μακιαβέλικα τράπαια. Και σά να μή μᾶς έφταναν αυτά, με τήν τελευταία αὐτοδατική τους έσκηση σιό Μοριᾶ, τοὺς χαμαριώσαμε να διαφεντεῖουν και τὰ ίερα μας χιώματα. Τοὺς είταμε γιές, θένκ γιοῦ, τοὺς κεράσαμε και κόκα από τόν αρχιπάτα τής αἰθώας περιστερᾶς Σίας Τόμ - Πάτα μας. σκίγναιε τὸ κεφάλι, μᾶς έριξαν και ... φάπα, τοὺς είταμε και τὸ... «σφάξε με άγάμι ν' άγιάσω», ὅπως είπώθηκε σιή μεγάλη σφαγή τῶν Ἀρμενίων, κι έπειτα αὐτορεϊ κανεις πὸς τήν παθαίνουσι' έτσι... Να μᾶς δέρονουν, να μᾶς σκοτώνουν... κι εμεῖς να τοὺς λέμε κι είχαριστιῶ, και «μπονγιουροῦμι (!) Έκει πὸν μᾶς χρωστᾶνε μᾶς παίρνουν και τὸ ὄδι». Ἄλλά μαρδόν. Ραγιαδισμός, ὑποτέλεια, ξενοδοουλεία. Και ὁ λαός; Ξεγελασμένος ὀρφανός και πάντα προδομένος! Και οι «σίμμαχοι»: Έ, διαν έχεις τέτοιους φίλους τί τοὺς θέλεις τοὺς έχθρους; Φτύστε τους μή βασκαθοῦνε και μᾶς κακοραῖστοῦνε.

Δηλώσεις και άχαριστίες

Ὁ «Λευκός» οἶκος (γράφε μαῦρος, κόρακαζ, κατράμι και... ὁ νοκὸν νοεῖτω) μετά τὸ αὐτοκτονὸν πραξικόπημα σιή χώρα τοῦ αὐτοδιοπουταίου τράγον Σαλαζάρ, δήλωσε ὅτι: «Οἱ ΗΠΑ δέν είχαν οἰδημίαν ανάμιξιν εις τὰ γεγονότα τής Πορτογαλίας τήν 11 - 3 - 75». Ποιός όμως τὸν

ρώτησε για τήν εκάλοπιστη τή Σία του: Ἐλῶ... «Ὅποιος έχει τή μίγα μυγιάζεται». Ἄλλωστε, καθὼς τὸ σινηθίζει είναι επροστάτιδα» λαῶν, αἰθῶα περιστέρα, — γιατί ὀλοι τής γίναν δῆσπιστοι και τή σικοφαντοῖν για ξεπλανεύτρα, τσαμπουκαλοῦ και ψεύτρα — τί φταίει, για ὄνομα τοῦ Θεοῦ; Αὐτή κάθε τόσο με τὸ ξεφτέρι της τὸν Κόλμπυ σ' ὀλα τ' ἀντικινήματά της δηλώνει αἰέσως πρώτη, δι: «δέν έχει ανάμιξη καμία», μήτε σιήν Πορτογαλία, μήτε σιήν Ἰνδονησία τὸ '66, μήτε σιτοὺς Κόλπους τῶν χοίρων, μήτε σιήν Ταϊλάνδη, Λάος, Καμπότζη, μήτε σιή Νιλή, μήτε Μπαγκλαντές κλπ. Τί σοῦ 'ναι τελοσπάντων αὐτοῖ οι σικοφάντες(;). Γιατί να πιστεῖουν οι άχαριστοι τὸ ἀντιθετο, ἀφοῦ οι Κόν - Κιούξ - Κιάνηδες δηλώνουνε πὸς είναι καθαροί, και ἄς φοροῦν και τόσες μάσκες. Κι ἄν κάνουν κάτι... Θεός φιλιάξει! Εἰθῶς προσείχονται και ... σιχωριοῦνται(;). Καλά λέει ὁ Ξενοφῶν δι: «Τής άχαριστίας έπεται ή αναισχυντία» (!) Τί θέλουν επιτέλους οι λαοὶ που 'ναι τιφιοὶ σάν τὰ ποτάμια(;). Καλά τοὺς βάζει έμπίδια και φράγματα ή CIA. Ἄλλά, τ' άχαριστα πάλι θυμώνουν και τραβᾶνε ἰσια καταμπρός για τὸν ὠκεανό τους...

Ἄντιφαστικό

Ἐνας ἄλλος «ειδελφός» πὸν τὰ παίει και σιόν Κοριδαλλῶ σάν ὁ γάτος με τὸν ποντικό, με τὸν μεγαλορήμονα «Πατ» γιγνογιατρό, δηλαδή ὁ αὐτοδιαφημιζόμενος καθαρόχειρας και αὐτοδιαψιψνόμενος πολλές φορές εἰτε κάποτε: «Εφαρμοσα σάν δ)ντής τής ΕΣΑ ένα σχέδιο τοῦ '66...» Ὁ ἴδιος ὁ «ήθικολόγος» ἀργότερα, και δεκινέας ὑπηρεσίας σέ νικτερινᾶ κέντρα... κομπορημονοῖσε δι: «Έχομεν καθαρᾶς τᾶς χεῖρις!!...» Πάντως τί ειδους καθαρότητα ήταν αὐτή, είναι για να γελοῦνε και τὰ παρδαλά κατσίκια!! Εἴχαμε γίνει οι ταλαίπωροι Ἑλληνες 8 ὀλάκερα χρόνια από τὸ πραξικόπημα τοῦ Ἰουλή '65 καταγελάσματα τοῦ κόσμου, με «κιθερνήτες» που είχαν χάσει ἀκόμα και τήν αἰσθηση τοῦ γελοίου, κι αὐταθανάτιζαν μόνοι τους σιτοὺς έγκυκλοπαιδικούς οἶκους τις ἀφεντομοιτσουνάρες τους, για να διαβάσουν οι μεταγενέστεροι τὰ ρεζῖλια και τὰ καταντήματα προγόνων!... Τώρα, εκεί πὸν είναι...

ἔχδυν ξεχάσει καὶ τὸ παροιμιακὸ ἀξίωμα:
«Ὁ ἀδερφὸς τὸν ἀδερφὸ δὲν πρέπει ν'
ἀπαρνιέται, ποτὲ νὰ μὴ διχάζεται, ποτὲ νὰ
μὴ χτυπιέται».

Ἡ «ἐν ἀμαρτίαις γηράσκουσα»

Ἡ τόσο ἀμαρτωλὴ ἠθικοϊδεολο-
γικὰ καὶ πολιτικὰ σχεδὸν χρεωκο-
πημένη ἰθύνουσα παράταξη τῆς μό-
νιμης ἐξουσίας, ποὺ χάρη στοὺς ξέ-
νους καὶ ντόπιους μεγαιστᾶνες καὶ
σ' ἓναν ἀξιώματοῦχο γενιτσαρισμό,
κρατᾷ πάντα στὴ χώρα μας τὰ κα-
ταστημένα, νιώθει τελευταῖα πολ-
λὲς ὀργανικὲς ἀδυναμίες καὶ μιὰ
ἀναπόφευκτη φυσικὴ φθορὰ πάνω
στὸ γερασμένο σῶμα της. Σ' αὐτὴ
τῆς τὴν ἱστορικὴ καταδίκη, ἀμύνε-
ται ἀπεγνωσμένα κι ἀνασυντάσσε-
ται κρατώντας στὰ χέρια της ὄχι
πρόγραμμα ἀλλαγῆς, δικαιοσύνης
καὶ προόδου γιὰ τὸ λαὸ (τὶ ζητᾶν
οἱ λύκοι στὰ παζάρια), ἀλλὰ, ἀνα-
χρονιστικοὺς φετφάδες καὶ χρῆμα
ἀπὸ τὸν κλεμμένο χρόνιο μόχθο τοῦ
λαοῦ, γιὰ τὴν ἀτομικὴ τους καλο-
πέραση. Ἔτσι τὸν τελευταῖο και-
ρὸ, οἱ διασπάσεις, οἱ διαιρέσεις καὶ
οἱ ὀργανώσεις της, ποὺ ἐνώνονται
σὲ κρίσιμες ὥρες γιὰ νὰ μὴ χάσουν
τὴν ἀρπαγμένη μὲ διάφορα πονη-
ρὰ τερτίπια ἐξουσία, ἔφτασαν τε-
λευταῖα σὲ μισοπάθειες καὶ διχο-
στασίες καὶ σ' ἓνα ἀπόγειο κωμω-
διοποίησης τῶν «σοσιαλ» - κάπηλων
καὶ ποικιλώνυμων ὀργανώσεων.
Γιὰ νὰ ἔχετε ἓναν πίνακα καὶ μιὰ
εἰκόνα ὅπου τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια ἀ-
πλοκαμιάζουν τὴ ζωὴ μας καὶ σή-
μερα ζωντανὰ καὶ ναρκωμένα φίδια
ὥσπου ν' ἀλληλοφαγωθοῦν νομοτε-
λειακὰ καὶ νὰ χαθοῦνε, ἀπὸ τὶς ἴ-
διες ἔχθρες κι ἀντιθέσεις τους, κα-
μαρῶστε τα:

- 1) «Ἐθνικὸ πνευματικὸ κέντρο»
- 2) «Νεοελληνικὸ Κίνημα»
- 3) «4η Αὐγούστου»
- 4) «Ἐλεύθεροι Ἕλληνες ἐπανα-
φορᾶς βασιλέως»
- 5) «Κόμμα Ἐθνικῆς Ἀναγεννή-
σεως»

- 6) «Ἐθνικὸν Σοσιαλιστικὸν Κόμμα
Ἑλλάδος»
- 7) «Κόμμα Ἑλληνοσοσιαλιστῶν»
- 8) «Ἑλληνικὸν Λαϊκὸν Κίνημα»
- 9) «Ἑλληνοκράτες»
- 10) «ΕΛΜΟΚ»
- 11) «ΑΧΑΙΟΙ»
- 12) «ΑΡΙΟΙ»
- 13) «ΜΑΚΕΛΗΝ»
- 14) «Μέγας Ἀλέξανδρος»
- 15) «Ἐθνικὴ παράταξη Ἑλληνί-
δων»
- 16) «Ἐλπιδοφόροι Νέοι»
- 17) «Φασιστικὴ Ὀργάνωσις»
- 18) «ΕΑΝΕ» (Ἐθνικὴ Ἀντικομμου-
νιστικὴ Νεολαία Ἑλλάδος)
- 19) «Ἐθνικὸν Φῶς»
- 20) «Πανελλήνιος Κίνησις Βασι-
λευομένης Δημοκρατίας»
- 21) «Βασιλικὴ Ἐνωση»
- 22) «Λαϊκὸς Συναγερμὸς»
- 23) «Πανελλήνιος Ἐνωσις Βασι-
λοφρόνων»
- 24) «Ἐθνικὴ Ἐταιρία Μελετῶν»
- 25) «ΑΕΤΟΣ»
- 26) Βασιλικὴ Ἐθνικὴ Παράταξη»
- 27) «Βυζαντινὴ Ἐθνικὴ Ὀργάνω-
σις»
- 28) «Κόμμα Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλή-
νων Σωτηρίας»
- 29) Κίνημα Ἐθνικῆς Δράσεως»
- 30) «Ἐνωση Ἑλλήνων Ἐθνικι-
στῶν»
- 31) «Ἐθνικὸ Ἐνωτικὸ Κόμμα»
- 32) «Πανελλήνιο Κίνημα Βασιλευ-
ομένης Δημοκρατίας»
- 33) «Βασιλευομένη Δημοκρατία»
- 34) «Συνταγματικὴ Βασιλικὴ Πα-
ράταξις» -
- 35) «ΕΜΠΡΟΣ»

Ἄποικίες Ἀγγλοαμερικάνων

Φίλοι ποὺ μόλις γύρισαν ἀπὸ πο-
λυήμερο ταξίδι στὶς ἀποικίες τῶν
Ἀγγλο - ἀμερικάνων Ἰνδίες, Πα-
κιστάν, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη, Χόγκ
Κόγκ κ.ἄ. περιγράφουν μὲ μαῦρα
χρῶματα τὴν ἀπελπιστικὴν κατά-
στασις ποὺ ἐπικρατεῖ σ' αὐτὲς καὶ
καταδικάζεται ἀπὸ τὸν πειρατικὸ
ἰμπεριαλισμὸ περίπου τὸ ἓνα τρίτο
τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς, στὴν πεί-

να, τὴν ἀθλιότητα, τὴν ἀρρώστια καὶ τὸν πρόωρο θάνατο! Ἐκεῖ, — ὁμολογοῦν οἱ φίλοι— πῶς: οἱ πρωτόγονες καταστάσεις τοὺς ἔφεραν σὲ ἀπόγνωση, τοὺς προκάλεσαν φρίκη, ντράπηκαν γιὰ τὴν ἀνθρωπιὰ (πούεισαι καημένε Παλαμᾶ) ποὺ ἐκεῖ χάνει πέρα γιὰ πέρα τὴ σημασία της, κυριεύτηκαν ἀπὸ φάσμα κατασχύνης γιὰ τὸ ἀνθρώπινο εἶδος.

Ἄς μὴ παραξενευόμαστε. Σὲ τέτιες κατάντιες καὶ κολάσεις — νὰ ἴκετεύουν τὸ Βούδδα οἱ λιμοχτονημένοι γιὰ ταχύτερο λύτρωσης θάνατο— ἔφεραν τὴν «ἐρῆ καὶ μία» πεντάμορφη ζωὴ σ' ἓνα δυσεκατομμύριο ἀνθρώπους τοῦ πλανήτη μας τὰ τέρατα μὲ τὸ νόμο τῆς ζούγκλας ποὺ λέγεται «δυτικὸς πολιτισμὸς». Ἔτσι, μόνη σανίδα σωτηρίας αὐτῶν τῶν ἔλλειψῶν σκέλεθρων καὶ νομάδων τῆς Ἀσίας, δὲν ἀπομένει παρά ὁ Σοσιαλισμὸς.

Κατάντια

Στὶς ΗΠΑ κυκλοφοροῦν ὄλοι μὲ περίστροφα. Ὑπάρχει πλήρῃ ἀποχαλίνωση τῶν μαφιῶν σὲ ληστείες καὶ ἐγκλήματα. Οἰκογένειες διαλύονται. Ἡ νεολαία σὲ μιὰ ἀσύδοτη «ἐλευθερία». Γιὰ πολλοὺς εὐρωπαίους οἱ θρασυτήτες τῶν Ἀμερικανῶν εἶναι ἀδιανόητες. Σήμερα ἔχουν τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ ἀνεργίας, ὅσο δὲν εἶχαν ποτέ. Οἱ ὁμογενεῖς ποὺ δὲν ἀφομοιώνονται μὲ τὰ ἥθη καὶ τοὺς τρόπους στὴ ζωὴ τῶν ΗΠΑ, στέκουνε σὰν ξένο σῶμα. Ἡ παρακμὴ τοῦ συστήματος εἶναι θέβαιη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ κατὰπτωση καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀποσυνθεση ἀκόμα θεβαιότερη.

Οἱ πυρκαγιές

Τί γίνεται μὲ τίς ὀλέθριες πυρκαγιές; Οἱ σατανικὲς δυνάμεις τοῦ κακοῦ μηχανεῦνται τρόπους, εἶναι μνημένοι στὸ ἐγκλημα, θέλουν νὰ ἐκδικοῦνται. Ἄν δὲ ληφθοῦν μέτρα ἀνακάλυψης καὶ σκληρῆς τιμωρίας ἐνόχων... ντόπιων καὶ ξένων — ὅπως ἔγραψαν οἱ ἐφημερίδες — θὰ κάψουν ὄχι μόνο τὴν Ἡλεία καὶ

τὴν Ἀττικὴ, μὰ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνες σὰν τὰ... ποντίκια. Κύριε φύλαττε! Ποιοὶ καὶ ποῦ θρίσκονται οἱ ἔνοχοι; Τί κάνουν οἱ ἀστυνομίες καὶ οἱ εἰσαγγελεῖες;

Ἡ φόνισσα ἢ «θρήσκεια»

Ποιά εἶναι ποιά, πάλι, σὲ ὑποκρισίας ἀνάγνωσμα; Ἡ Σία πρόσχωμεν(!) Καλημέρι κουμπάρα, καλῶς τὴν κασιδιάρα. Γιατί, τὴν κατατροδομένη φορ(ν)τικὴ πατρὶνα τὴν καχοδιαφημίζουνε παντοῦ, χωρὶς νὰ κάνει τίποτα(:) Ὅ,τι γίνει στὸ ντοινιά... τῆς τὰ φορτιόνονε βαριά κι ἀλαφριά. Εἶναι νὰ μὴ βγάλεῖς τὸ κακόνομα, κι ἀπὲ... σὲ ρεζιλιεῖνε καὶ τὰ σκυλάκια. Μηρμύγκι νὰ ματιώσει στὸν πλανήτη... Ψιῶλοι σὲ αὐτιά της μπαίνουν. Καὶ τί κάνει δηλαδή; Κοινωνίες ἀγγέλων εἶμαστε; Ἐ, κάτου κάτου, ἀπὸ κανα βδελεροῦτσικο ἢ μακαβροῦτσικο ἐγκληματάκι καὶ δόστου οἱ κακὲς οἱ γλώσσες!! Ἄμ λίγο φταίνε κ' οἱ συγγραφεῖς MARKETTI καὶ MARKS; Μ' ἓνα ἀποκαλυπτικὸ βιβλίον τους, πῆγαν νὰ τῆς βγάλουν ὅλη τὴν πτωμαίνη στὴ φόρα, νὰ δυσοδιάσει ὁ πλανήτης. Σὰ νὰ σηκώσανε καταλακτὴ ἀπὸ κολασμένο βάρβαρο καὶ βγῆκε ἡ μπόχα λάβα. Καὶ νὰ 'σου, δὲν ἔφταναν αὐτοὶ καὶ τόσοι ἄλλοι, βγῆκε κι ὁ δημοσιογράφος IDEM, σὰ νὰ τοῦ 'κατσε στὸ στομάχι, νὰ πῆ κι αὐτὸς τὰ παρακάτω οἰκοφαντικὰ «χωρὶς αἰδῶ» γιὰ τὴν καταπονημένη ἀνὰ τὸν κόσμον ἀρχιμάφια περιφρονητὰ ἀγαθῶν τοῦ «Ἐλευθ. Κόσμου».

«HΞΕΡΑ ΠΟΛΛΑ, Ἄλλα ἀπὸ ἀναγνώσματα. Περισσότερα ἀπὸ συμπεράσματα, καθὼς ζῶ καὶ γιὼ τὴν ἰόρατη παρουσία της.

ΛΕΝ ΦΑΝΤΑΖΟΜΟΤΝ τὴν ἐπίσημη ἰδεολογία της. Ἔ, λοιπὸν ἀγαπητοῦ μου, ἡ CIA κηρίσσει... Χριστὸν ἐσταινομένον!

ΣΤΟ ΜΑΡΜΑΡΙΝΟ τοῖχο τοῦ προθαλάμου τοῦ ἀρχηγείου της στὸ Λάγκλεθ τῆς Βιρτζίνια εἶναι χαραγμένη ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ: «Καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰω. VIII, 32).

ΣΤΑΛΟΓΓΕΜΑΙ, ἢ ἀπεχθέστερη ἔκφραση τῆς ἁμαρτίας εἶναι ὁ φαρισσαϊσμὸς. Καὶ ἀποκρίνομαι: «Οὐκί ὑμῖν Γραμματεῖς καὶ Φιρρσαῖοι ὑποκριταῖ!»

Έπαναπατρισμός και διανοούμενοι

Του Σ. Αντωνιάδη

Τò αίσθημα του νόστου, τῆς αγάπης για τὴν πατρίδα, εἶναι τόσο ἀρχαῖο όσο και οἱ Ἕλληνες. Γράφοντας ὁ Ὅμηρος για τὴν νοσταλγία πού ἐνιωθε ὁ Ὀδυσσεύς για τὴν πατρίδα του, σημειώνει πὼς ὁ ἥρωας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, δὲν ἤθελε ἄλλο τίποτε, παρὰ μόνον νὰ ἀντικρούσει τὸν καπνὸ πού βγαίνει ἀπὸ τὴν καμινάδα τοῦ σπιτιοῦ του και κατόπιν ἄς πεθάνει. Τò πρόβλημα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ, τοῦ ἐντιμου και χωρὶς ταπεινώσεις ἢ πολιτικὲς δεσμεύσεις γυρισμοῦ στὴν Ἑλλάδα τῶν χιλιάδων ἀγωνιστῶν και ἀγωνιστριῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, τῆς Δημοκρατίας και τῆς κοινωνικῆς προόδου, πού ζοῦν σὲ ἀναγκαστικὴ ὑπερρορία στὶς φιλόξενες χώρες τοῦ σοσιαλισμοῦ ἢ σὲ ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης, εἶναι γνωστὸ σὲ πανελλήνια και σὲ παγκόσμια κλίμακα. Ἀμέσως μετὰ τὴν λήξη τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, παράλληλα μὲ τοὺς ἰδιαίτερους, τοὺς μερικοὺς ἀγῶνες για τὴν σωτηρία τῶν δεσμοτῶν και τῶν ἐξορίστων, για τὴν δημοκρατικὴ ἀλλαγὴ και τὴν λήθη τοῦ παρελθόντος, ἄρχισε και ὁ ἀγῶνας για τὸν ἐπαναπατρισμὸ τῶν πολιτικῶν προσφύγων.

Ἀσθησιος ὁ πόθος τῆς ἐπιστροφῆς. Λίγαισ και ἀναφαίρετο τὸ δικαίωμα. Ἀσταμάτητοι οἱ ἀγῶνες τῶν ἴδιων τῶν θυμάτων τῆς μισαλλοδοξίας και τῶν τίμιων ἀνθρώπων στὴν Ἑλλάδα και στὸ ἐξωτερικό. Ἐξοσι πέντε δλόκληρα χρόνια ἀναμονῆς και ἀγῶνων. Μικρὸς ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν πού ἐπέστρεψαν σ' αὐτὸ τὸ διάστημα. Μεγαλύτερος ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων πού ἄφησαν τὴν τελευταία πνοή τους στὰ ξένα, μὲ τὸ ὄραμα τῆς ἐπιστροφῆς στὴν γενέθλια γῆ. Εἶναι αὐτοὶ πού μᾶς θυμίζουν τὸν στίχο τοῦ μεγάλου πατριώτη και ἀγωνιστῆ τῆς ἔθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας Ἀνδρέα Κάλβου:

Εἶναι γλυκὺς ὁ θάνατος
μόνον ὅταν κοιμώμεθα
εἰς τὴν πατρίδα.

Μένουν οἱ τάφοι για νὰ σημαδεύουν τὴν παρουσία τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, πού τοὺς ἀρνήθησαν ταφή στὴ γῆ τῶν πατέ-

ρων, τῶν ἀδελφῶν και τῶν παιδιῶν τους. Στὴν γῆ αὐτὴ πού ὑπερασπίστηκαν μὲ τὸ ὄπλο στὸ χέρι, ἢ σὰν βοηθοὶ και συμπαρυστάτες ἐκείνων πού κρατοῦσαν τὸ ὄπλο στὸ χέρι.

Οἱ Ἕλληνες πολιτικοὶ πρόσφυγες συνεχίζουν τὶς δημοκρατικὲς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας στὴν ξενιτεία, καλλιεργοῦν τὸν ἐθνικολαϊκὸ πολιτισμὸ μας, και πραγματοποιοῦν ἐπιτεύγματα σὲ ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς και τῆς ἐκπολιτιστικῆς ζωῆς τῶν χωρῶν πού τοὺς περιέβαλαν και τοὺς φιλοξενοῦν ὄλα αὐτὰ τὰ πικρὰ χρόνια. Τὰ πρωτοποριακὰ πολιτικὰ κόμματα τῆς χώρας, ἀνθρωποὶ ὄλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων και πολιτικῶν παρατάξεων, ὀργανωμένοι ἢ μεμονωμένοι, ἴησαν και ὑψώνουν καθημερινὰ τὴν φωνή τους για τὴν ἐπίλυση τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἐθνικοῦ και κοινωνικοῦ προβλήματος. Ἰνωστές οἱ περιπτώσεις ἀνθρώπων τῆς πολιτικῆς παράταξης, πού ἔνωσαν τὴν φωνή τους μὲ τὶς φωνές τῶν δημοκρατῶν τῆς πατρίδας. Ἐλάχιστες οἱ περιπτώσεις τῆς ἐμπάθειας, πού ἐπισημαίνεται —ὅταν ἐπισημαίνεται— σὲ ἄτομα ἢ πολιτικοὺς σχηματισμοὺς, πού ἀνήκουν στὴν παράταξη τῆς ἀνωμαλίας και τῆς ἀντίδρασης. Ὅμως κι' αὐτοὶ λιγοστεύουν σιγὰ - σιγὰ ἢ ἀποφεύγουν τουλάχιστον τὶς δημόσιες ἐκδηλώσεις τοῦ μίσους. Ἀπὸ τὰ βασικὰ καθήκοντα τῆς κυβέρνησης πού ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία τὸν προπερασμένον Ἰούλη, ἦταν —και παραμένει— και ἡ ὀριστικὴ ἐπίλυση τοῦ προβλήματος τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ. Ἀυστυχῶς ἡ τακτικὴ πού ἀκολοῦθεἰ ἢ Κυβέρνηση εἶναι τακτικὴ τῆς ἄρνησης, τῆς ἀναβολῆς, τοῦ σταγονόμετρου και τῆς στρουθοκαμήλου. Οἱ πολιτικοὶ πρόσφυγες, μὲ ξεχωριστὴ συγκίνηση μαθαίνουν για τὶς ἐκκλήσεις πού γίνονται καθημερινὰ στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ διανοούμενους για τὴν ἐπίλυση τοῦ πανελλήνιου αὐτοῦ προβλήματος. Οἱ πνευματικοὶ ἀνθρωποὶ τῆς χώρας, δὲν παρέλειψαν ποτὲ νὰ κάνουν τὸ χρέος τους —ὅπως τὸ ἔκαναν και τὸ κάνουν και οἱ ἄλλοι δημοκρατικοὶ πολῖτες— ἀπέναντι στοὺς ἀναγκαστικὰ ξενιτεμένους

Πνευματικά και καθιλιεχνικά γεγονότα

Ο ΑΛΕΚΟΣ ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ο μεγάλος καλλιτέχνης, ζωγράφος και κριτικός έσθησε στις 17.8.75 στην Αθήνα. Είχε γεννηθεί στη Λαμία το 1905. Σπούδασε σε ακαδημίες του Παρισιού. Πήρε μέρος σε πολλές διεθνείς εκθέσεις και αναδείχτηκε φωτεινό και πρώτου μεγέθους αστέρι στο στερέωμα των εικαστικών τεχνών. Στάθηκε πρωτοπόρος στη σύγχρονη τέχνη, καθαρίο, φωτιστικό πνεύμα, υπέροχη ήθικη συνείδηση και παληκαρίσια ψυχή. Έγγραψε και βιβλία, έπιφυλλίδες και κριτικές. Είχε μια σπάνια αισθητική κατάρτιση και τίμια αγωνιστική διάθεση. Τιμήθηκε σε πολλές εκθέσεις και απόρριψε την πρώτη διάκριση των δικτατόρων με το δέλεαρ μεγάλου χρηματικού έπαθλου. Ο Κοντόπουλος υπήρξε μια γενναία και δημιουργική φυσιογνωμία με προσδευτικές αντιλήψεις και ανθρωπιστικά αισθήματα. Με το θάνατο ενός τέτοιου πρώτου της ζωγραφικής γίνεται λίγο φτωχότερη κ' η τέχνη.

ΜΙΑ ΔΙΑΛΕΞΗ

Στα Γιάννινα έγινε στις 28 Σεπτεμβρη μια εξαιρετική διάλεξη για τη δημόσια υγεία με πλατιά συζήτηση γύρω στο πιο επίμαχο και ζωτικότερο πρόβλημα του λαού μας, που θρικόκεται σε τόσο χαμηλό και αναχρονιστικό επίπεδο για τις εγκαταλειμένες έπαρχίες, αλλά και για τις μεγαλουπόλεις που η κρατική

αδελφοί τους. Ζητούν λοιπόν να δοθεί το δικαίωμα του γυρισμού στην πατρίδα. Γνωστοί στη χώρα και στο έξωτερικό ή λιγότερο γνωστοί, και μαζί τους αυτοί που κάνουν τα πρώτα τους βήματα στη λεωφόρο της πνευματικής δημιουργίας. Ονόματα πασίγνωστα και τιμημένα. Ονόματα που υπόσχονται πολλά στο μέλλον. Ποιόν να πρωτοαναφέρει; Σειρά ολοκληρη πνευματικών δημιουργών. Είναι αυτοί που νιώθουν τον πόνο των ανθρώπων, που θέλουν να πάρει τέλος η κατάσταση του αναγκαστικού χωρισμού και ξεριζωμού των συμπατριωτών τους, όπως μας την δίνει ένας νέος λογοτέχνης, ο αντιδικτατορικός ποιητής Βασ. Πεζερίδης στο βιβλίο του «Η ΝΤΧΤΑ», Αθήνα 1973. «Το μισό της πολιτείας σώμα κραγι/ Να μαρτυράει χαμένο ούρανό/ Τ' άλλο μισό αποδημητικό πουλί/ Σε μακρινή πατρίδα νυχτωμένο».

άδιαφορία, ή οικονομική αδυναμία των πολιτών και η εκμετάλλευση της ιατρικής έπιστήμης, κάνουν αδύνατη και σχεδόν απρόσιτη την υπόθεση της προληπτικής υγείας. Εισηγήσεις σε ειδικά θέματα ανέπτυξαν με ανάλογη επιτυχία οι γιατροί κ.κ. Α. Τόλης, Χ. Γιώτης, Κ. Αναγνωστόπουλος και Παπανικολάου. Έγιναν ρεαλιστικές διαπιστώσεις και επικοδομητικές προτάσεις από πολλούς όμιλητές που πήραν μέρος στη συζήτηση. Ιδιαίτερα έντυπωσιακές στάθηκαν οι γνώμες κι οι απόψεις των λόγιων γιατρών Άπ. Τόλη, Χ. Γιώτη και Κ. Αναγνωστόπουλου. Ο τρίτος μάλιστα με καθαρή δημοτική γλώσσα, ανέπτυξε με γνώση τα προβλήματα της υγείας του λαού και με προσδευτικές θέσεις για τον έκουγχρονισμό της.

Η ΘΕΣΣΑΛΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

Το περιοδικό που διευθύνει ο αξίος λογοτέχνης Μιτάλης Σιοφυλάς ζητάει με έπιστολή του σε όλους τους νεώτερους και νεώτατους λογοτέχνες να του στείλουν βιογραφικά στοιχεία τους, τίτλο ς έργων τους, και κριτικές που γράφτηκαν γιαυτά, για να ολοκληρώσει έτσι μια έγκυρη καταγραφή πληρέστερη στη «Διαρκή Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» έργο βαρύ και δύσκολο που ανέλαβε να επιτελέσει.

Ο Συγγραφέας ΣΠΥΡΟΣ ΜΟΥΣΕΛΙΜΗΣ κέρδισε φέτος τα δύο Καλούδια θραβεία από 15.000 το καθένα σε ειδικό διαγωνισμό της Ήπειρωτικής Έταιρίας Αθηνών, για τα ιστοριοδικά του ποιήματα «Η Λάκκα Μπότσαρη και «Τοπωνυμικά του Σουλίου».

Ο ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ του Λυκείου Έλληνίδων Ίωαννίνων, έλαβε μέρος σε πρόσφατα φεστιβάλ, όπως του Δήμου Πειραιώς κ.δ. με τη φροντίδα της κ. Άννας Θρουμολοπούλου. Το γνωστό φολκλορικό συγκρότημα σμειώνει πάντα εξαιρετικές επιτυχίες.

ΣΤΗΝ ΠΡΕΒΕΖΑ με τη συμβουλή του δημάρχου κ. Σπ. Κατινιώτη και της «Δημοκρατικής Κίνησης Νέων» οργανώθηκε περί τα τέλη του Ίούλη με εξαιρετική επιτυχία μια σπουδαία έκθεση ζωγραφικής του νέου Ήπειρώτη καλλιτέχνη που θρικόκεταν τα τελευταία χρόνια στο Παρίσι Δημήτρη Γενιά. Είκοσι συνολικά έργα προσδευτικού χαρακτήρα και προβληματισμού που εκφράζουν το σύγχρονο δράμα του καταπιεσμένου από τη βία του Ίμπεριαλισμού ανθρώπου,

Ἀπὸ τὴν δεαιρικὴν ζωὴ καὶ κίνησι

Τὸ θέατρο Βαχτάνγκωφ

Πρόσφατα οἱ θεατροφίλοι Ἀθηναῖοι ἀπόλαυσαν μὲ τὴ συμβολὴ τοῦ Θ. Κρίτα τὸ Ἀκαδημαϊκὸν θέατρο τῆς Μόσχας Βαχτάνγκωφ στὸ Ρέξ, μὲ πρωτοφανεῖς παραστάσεις ζωντανίας καὶ τελειότητος, ἀπὸ 35 συνολικὰ ἠθοποιούς, στὸ ἔργο τοῦ Σαίξπηρ «Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα» καὶ τοῦ Ποῦσκιν «Τρεῖς μικρὲς τραγωδίαι». Στὴν πρώτη τραγωδίᾳ, ἀναπαράστησαν τὸν Ρωμαῖο στρατηγὸν Μάρκο Ἀντώνιο, στὸν παράφορο ἔρωτά του μὲ τὴν Κλεοπάτρα καὶ τὴς συγκρούσεις του μὲ τὸν Πομπηῖο καὶ τὸν Καίσαρα, στὴν ἐκστρατεία του στὴν Αἴγυπτο, στὴν πολυτάραχὴ ζωὴ πρὸς τοὺς ὀδύγησε τελικὰ σὲ αὐτοκτονία. Οἱ τρεῖς χαρακτηριστικοὶ καὶ στηλιζαρσιμένοι τύποι τοῦ Ποῦσκιν στὰ τρία ἠντίστοιχα μονόπρακτα εἶναι ὁ φιλόσοφος, ὁ ζηλιάρης καὶ ὁ ἐρωτιάρης. Καὶ οἱ μῦθοι καὶ τὰ δύο ὑπόβαθρα, μπορεῖ νὰ ἔχουν τὴ ρίζα τους στὰ μοιρικοῦς πρότυπα, ἀλλὰ, οἱ ἥρωες αὐτοὶ τοῦ μεγάλου Ρώσου ποιητῆ, ξαναζωντανεῖται καὶ διδάσκουν καὶ τὴν ἐποχὴν του, καὶ τὸν αἰώνιο ἄνθρωπο.

Ἡ ὑψηλὴ περιωπὴς τέχνη τῶν Ρώσων καλλιτεχνῶν ἀποτελεῖται πρωτοφανῆ θρίαμβο, φωτεινὰ ὑποδείγματα καὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνας ἠθοποιούς ἀνεπανάληπτα διδάγματα. Σὰν μόνον καὶ σὰν σύνολα, συνδύαζαν σὲ ἁρμονικὴ ταύτιση κίνηση καὶ πειθῶ τὸ φυσικὸ τὸ δημοσιογικό, τὸ τεχνητὸ καὶ τὸ ἀγέρνιο. Τί ἀπίθανα καὶ ταιριαστὰ ποικιλόμορφα σκηναῖα! Τί αἰσθητικὰ καὶ εὐτυχησμένα ἀποτελέσματα! Βλέποντας κανεὶς τὸ Βαχτάνγκωφ, ἀποθεῖνεται, γριμίζει ἢ φρογὴ του. Ὁ ἄνθρωπος ἀνεβαίνει ψηλότερα. Παύει ν' ἀναζητᾷ ἀνώτερη θεατρικὴ τέχνη. Ὁ καλλιτέχνης ταυτίζεται μὲ ὑπερφυσικὰ χαρίσματα. Κι ἀλήθεια τί συναρπαστικοὶ διάλογοι καὶ τί δραματικὰ κρεσέντα! Τί ἐρμηνευτικὴ ὑπεροχὴ ἀπόλους, σὰ νὰ ἔταν ὅλοι πρωταγωνιστῆς! Τί καλλιέργεια καὶ ὀριμότητα, τί ἀφομοιωτικὴ δύναμις καὶ τελειότητα! Ἡ Βαχτάνγκωφικὴ σχολὴ εἶναι ὡς φαίνεται ἀξέπλευστη, ἀπὸ τὸν Στανισλάφσκη ἀκόμα, τὸν πρώτο δάσκαλό της. Καὶ ὁ Ἐβγκένι Σμιόνωφ ὑπεράξιος σὲ πραγματικὴ συμβατικὴ καὶ ἰδανικὴ σκηνοθεσία.

Ὁ Μένανδρος ἀπὸ τὸ Κ.Θ.Β.Ε.

Τὸ Κ. Θ. Β. Ε. ἔδωκε τὸ περασμένον καλοκαίρι παραστάσεις σὲ διάφορες πόλεις μὲ τὰ ἔργα τοῦ Μένανδρου: «Λύσκολος» καὶ «Σαμία». Ὁ Μένανδρος στὴν ἐποχὴν του σαρκάζει τοὺς θεοὺς καὶ συντελεῖ στὸ γκρέμισμα τῶν εἰδώλων. Εἶναι μὲν ρεαλιστὴς πραγματιστὴς κομωδιογράφος καὶ δραματογράφος, ἀλλὰ ὄχι ποιητὴς μεγάλης πνοῆς ὡς ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ἄλλοι ἀρχαιότεροι. Τὸ 1907 ἀνακάλεσαν τοὺς πρώτους 350 στίχους του σὲ πάλιν στὴν Αἴγυπτο. Γιὰ τὴν ἀτόλητη γνησιότητα καὶ πληρότητα τῶν κομματιαστῶν ἔργων του, ὅπως βρέθησαν, ἔχομε ἐπιφυλάξεις. Στὸν «Λύσκολος» π. χ. σαρκάζει τὸν ἀρνητικὸν κλεισμένον στὸν ἐαυτὸν ἐγωϊστὴ καὶ ὑπερόπτη ἀγρότη τῆς ἀττικῆς γῆς. Μὰ στὸ τέλος τοῦ δίνει ρόλο διδάκου, ἀναμορφωτῆ. Λέν πρὶν στὸ σημεῖο αὐτὸ γιὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ ἥρωα. Γίνεται μὴ ὄχι ἐντεχνη καὶ πειστικὴ ἀντίφασις καὶ ἀντινομία. Τοῦ λείπει ἡ πολιτικὴ σάτιρα πρὸς τὴν Ἀριστοφάνη. Ὁ Μένανδρος εἶναι κατὰ βάση σαρκαστὴς τῆς δουλοφρονης κοινωνίας τοῦ καιροῦ του. Σὲ πολλὰ στοιχεῖα του, ταυτίζεται μὲ τὴ σύγχρονήν ζωὴν. Οἱ μῦθοι του εἶναι πειστικοὶ καὶ κοινωνικὰ προοδευτικοί, ἐπιβλητικοὶ καὶ σπαρταριστοί, παρὰ τοῦ ὅτι, εἶναι μιμητικοὶ τῶν ἀρχαίων μὲ τὰ οἰδιποδία ἐρωτικὰ συμπλέγματα. Οἱ καλλιτέχνες ἔπαιξαν φιλότιμα ἀλλὰ ὄχι μὲ τόση πειθαρχία καὶ φυσικὴ ἀπόδοσις. Οἱ ἀτέλειαι ὅμως καὶ οἱ ἀδυναμίαι τῶν παραστάσεων μὴ ἀποχορευτικῆς μοιραϊκῆς, περιττῆς κινήσεως κ. ἄ. σοφιστικὰ στοιχεῖα ὀφείλονταν στοὺς σκηνοθέτας.

«Ἡλέκτρα» Σοφοκλῆ

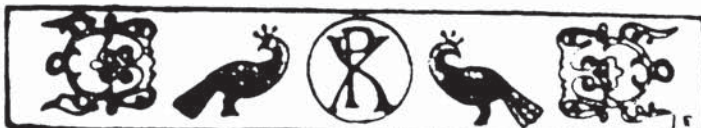
Στὰ τέλη τοῦ Ἰούλιου στὸ ἀρχαῖον θέατρο τῆς Νικόπολης ὁ θίασος τῆς Ἀσπασίας Παλαθνασίου, ἔδωκε σὲ δύο παραστάσεις τὴν «Ἡλέκτρα» τοῦ Σοφοκλῆ, μὲ μεγάλη ἐπιτυχία. Ὁ δῆμιος Χρηστιάδης κ. Σ. Κατηγιώτης προλόγισεν. Παλιὰ καὶ νέα στελέχη τοῦ θεάτρου ὅπως ὁ Γεωργος Χριστόπουλος, ἡ Μαρία Μοσχολιῶ, ὁ Ἀντ. Ξεναῆς, ἡ Πίσσα Μπουρνόζου ἡ Χρύσα Παλαιωάννου, ὁ Γεωργος Κουλαροῦσος, ἡ Λύδια Κονιόρδου, ἡ Λήμπτρα Κουλαροῦσου, ἡ Ἄννα Χριστίδου, ὁ Ν. Γλαβᾶς κ.ἄ. βρῆκαν τὴν εὐκαιρίαν μὲ τὴν πρωτομαστορίσσαν τὴν τραγωδίαν Ἀσπ. Παλαθνασίου νὰ ἀποδείξουν τὴ δύναμιν τοῦ ταλέντου τους σ' αὐτὸ τὸ δύσκολον εἶδος θεάτρου. Τὸ πικρὸ κοινὸ θαῦμασε καὶ καταχειροκρότησε τὴν καλλιτεχνικὴν ἐπίδοσιν, τὴς ἰδιαίτερας ἐρμηνευτικῆς τὸς δυνατοτήτες σ' ἓνα διδαχτικὸν καὶ ἀνώτερον θέημα ἀξιόφωνον.

Γιὰ μιὰ θεατρικὴν ζωὴν στὴς ἐπαρχίας

Πότι εὐαιτῶδες θὰ ὑπάρξει ἀνθισσι καὶ προκοπὴ τῆς θεατρικῆς ζωῆς καὶ στὴς ἐπαρχίας τῆς χώρας; Οἱ δημιουργοὶ τῶν ἐκαστοτε πολιτικῶν, ἔπλευσαν ὅλα τὰ περιβόητα «θᾶ» καὶ «θᾶ» τοῦ παλίου καιροῦ. Ὁφείλει ὁ ἴδιος ὁ λαός, ὁ πρὸ δυναμικὸς καὶ προοδευτικὸς λαός, ν' ἀντιδράσῃ μ' ἓνα τρόπο ἐνεργητικὸν καὶ γόνιμον, συλλογικὸν καὶ ἀποτελεσματικὸν, στὰ κλειστὰ «στεγανὰ» θεατροποικιλικάτα τῆς Ἀθήνας. Νὰ βρεῖ πόρους νὰ χτίσῃ καὶ νὰ ἰδρύσῃ δημοτικὰ θεάτρα, ἐρασιτεχνικοὺς θιάσους πρὸς σιγά-σιγά νὰ γίνουν μόνιμοι καὶ νὰ ἀνεβάξουν κοφίως ἔργα νέων Ἑλλήνων Συγγραφέων. Ἀλλοῦσδὲν πρόκειται νὰ προσθηθοῦν ἑλληνικὰ ἔργα μὴ σύστημα δίκαιο καὶ ἀντικειμενικὸ. Καὶ μόνον ἔτσι θὰ δοθῇ ἓνα μάθημα στὸ ἀντιθεατρικὸν πολιτικάντικον κατεστημένον. Ἀλλοῦσ, κάτω ἀπὸ τὴς συνθήκαις πρὸς τοῦσδὲν δημοσιογίται καὶ δὲν ἀκμάζει θεατρικὴν ζωὴν στὴς ἐπαρχίας.

Λ. Μ.

Περιεκτικά γνωρίσματα

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ: «Παραδοσιακά παιχνίδια του χωριού μου». Μια πρωτότυπη δραβευμένη εργασία μέσα από τη φαντασία και την έμπιστη της του κοινωνικολαϊκού μας θίου, από την περιοχή Ζαγορίου, που αντιστοιχεί γενικώτερα καταγραμμένη με άπαράμιλλο ζήλο σε κάθε τι το λαϊκό από τον λαμπρό 'Ηπειρώτη συγγραφέα, τον υπέροχο και διακεκριμένο δάσκαλό μας, Κώστα Λαζαρίδη, δπου ή άνκνιοτελής, άδιάκοπη και στοργική άφοσίωση στην περιουλλοντή κι άποθησαύριση της λαϊκής σοφίας και γλώσσας, άποδείχνουν το ψυχικό του μεγαλείο και το προσπορίζουν με έπιζήλη και πρώτη θέση, στη σταχυολόγηση και με το άλλο έργο του «'Αναστάσιος Λιάπης» στη διάδοση ήπειρωτικών μορφών και πραγμάτων, τόσο από την άγωνιστική, την ιστορική παιδαγωγική άλλο τόσο και από την πολιτιστική παράδοση του λαού μας.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΖΙΤΣΑΙΑΣ: «Πορεία Γυναίκων πρós την 'Αιηδόκωστο». Ένα άκόμο νέο και δυνατό ποιητικό έργο σαν την πάντα νέα και δυνατή άρχοντοκυρά της μούσας μας Ζίτσαία. Σ' αυτό παντρεύεται ή νεώτατη δραματική και ματωμένη Κύπρος μας τον παλιό άδροκρασάτο και πηγαίο λυρισμό της έκλεκτής ποιητικής, που μετείχε ή ίδια στην πορεία και βίωση πότερο από κάθε άλλον την τραγωδία και τον ξεσητωμό του άδελφού λαού που προκάλεσε ο μακελλάρης Κίσιγκερ με τα τσιράκια και τα πόνια του (έκτελεστικά όργανα) στη σκακιέρα της πολιτικής του κόνιστρας.

GASTON — HENRY AUFRERE: «Γραμμένο στη φλούδα της καρδιάς». Ένα διβλίο ποιημάτων με ρεαλιστικά πρωτότυπα, δραματικά και άνθρωπιστικά μηνύματα του γνωστού έλληνοετή και φιλέλληνα, σε 44 σελίδες μεταφρασμένο από τον έξαιμετο ποιητή Ντίνο Βλαχογιάννη και τη Χαρούλα Καλλιανπίτσου.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤΑΜΕΛΟΥ: «Νεοελληνική Λαϊκή Τέχνη» (Πηγές, προανατολική και κατακτήσεις από τον 18ο αιώνα ως την έποχή μας). Ένα σπάνιο έργο, μια υπεύθυνη κι έμπιστωνική έπιτυχία, ένα διβλίο άποθησαύρισμα και στολίδι της γνώσης τέχνης και σοφίας του υπέροχου λαού μας, δοσμένη από τον λαμπρό λαογράφο και ιστορικό συγγραφέα Δ.

Σταμέλο σε 190 σελ. με πολλά σχέδια και πλούσια βιβλιογραφία.

ΔΗΜ. Β. ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΥ: «'Ηπειρωτικά». Ένα σπουδαίο άνθολόγιο σε 245 σελίδες, με ιστορικά, ποιητικά και κριτικά κείμενα και φωτογραφίες μεγάλων δασκάλων και ποιητών της 'Ηπείρου. Γενικά ή συμβολή των πρωταγωνιστών και του λαού της, στους μεγάλους άπελευθερωτικούς και διαφωτιστικούς άγώνες του έθνους, δοσμένες με έγκυρη κ' υπεύθυνη κρίση από τον έμπειρο κριτικό, και ποιητή Τάκη Σιαμάγκα.

ΦΑΝΗ ΜΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: «'Ο Ρόβος». (Τραγωδία). Σελίδες 143. Ένα ποιητικό έργο με δυνατή τραγωδική πνοή, με καθάριο στίχο που κυλάει σε γάργαρα νερό, με υπόστρωμα το πρόβλημα της ξενιτειάς, πρωταγωνιστή τον περίφημο Ζαγορίσιο άγωγιάτη Ρόβα. Έντονα δραματικό περιεχόμενο του περασμένου αιώνα, και με φιλοσοφική διάθεση στο θέμα που είναι δυστυχώς επίκαιρο στη μοίρα της φυλής. Έφος σιωπηρό γλαφυρό σε μοτίβο καινούργιου δημοτικού τραγουδιού. Έργο με πλούσιες άρετές του έκλεκτου πατριώτη ποιητή που πρέπει νι δικαιωθεί.

ΚΩΣΤΑΣ ΑΒΡΑΑΜ: «Πικρές ώρες» Σελ. 170. Άγωνιστικά, πατριωτικά και κοινωνικά διηγήματα, πλούσιες έμπειρίες και ρεαλιστικές άφηγησεις με υποβλητικές δραματικές άληθειες, του παλιού τίμιου άγωνιστή κι έκλεκτου λογοτέχνη, σε ώραία έκδοση, με δικά του σχέδια. Και στην ποιητική συλλογή του «Πένθος Λόγος» με 35 σελ. δπου ο δραματικός ποιητής 'Αβραάμ μας δίνει σε άνανεωμένη παραδοσιακή μορφή τα πικρά και τρυφερά του αισθήματα. Έφος ρωμαλέο. Πλατιά έκφραση του ανθρώπινου και λαϊκού πόνου του καιρού μας.

ΣΠΥΡΟΥ ΜΟΥΣΣΕΛΙΜΗ: «'Η θυζαντινή 'Οσδίνα και τα άσχαία αυτής τείχης». Άγιογραφική ιστοριοδιφική και άρχαιολογική μελέτη του άκαταπύνητου και δραβευμένου 'Ηπειρώτη συγγραφέα χρονικογράφου λαϊκιστή ποιητή και άφανή ήρωα της άρχαιολογικής έρευνας και σκαπάνης.

ΤΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: «Το κορίτσι με τα γαλάζια». ('Αθήνα '73 Μαυρίδη σελ. 266). Νουβέλλες και διηγήματα. Γνήσια, δυνατή και υποβλητική τέχνη, βασικά από την έπαρσιακή ζωή των χρόνων μας. Κράμα ρεα-

ΝΟΥΒΕΛΛΕΣ ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

λισμοῦ καὶ νέας δραματικῆς καὶ συγκινησιακῆς ἠθογραφίας, μὲ τραγικὲς περιπέτειες ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ. Ἔνας λογοτέχνης μὲ παραγωγικὴ καὶ ποιητικὴ δημιουργικὴ ἔφραση καὶ δυναμικὴ παρουσία στὰ γράμματά μας.

ΤΙΝΟΥ ΑΛΑΣΑΚΗ: «Τὸ νῆμα τῆς στάθμης». Ποιητικὴ συλλογὴ 46 σελίδων μὲ βαθιὰ ἀνθρωπιστικὰ αἰσθήματα, ιδέες καὶ στοιχεῖα τραγικῶν διαστάσεων ἀπὸ τὴ σύγχρονη ζωὴ.

ΤΑΣΟΥ ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ: «'Απ' τὸ κωριό μου». Πηγαῖα καὶ ἀληθινὰ διηγήματα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ σεμνοῦ καὶ στωϊκοῦ συγγραφέα ποὺ ἀπόσπασαν καὶ βραβεῖο ἀκαδημίας. Περιγράφουν μὲ ἐξαιρετικὴ τέχνη συμβάντα δραματικῶν καὶ κωμικῶν καταστάσεων, σὲ 80 σελίδες καὶ ἀνάλογα σκίτσα.

ΓΙΩΡΓΗ ΧΑΛΑΤΣΑ: «Γάμος ἀλὰ ἑλληνικά». Σελ. 45. Βιβλίο μὲ μορφὴ ἐπιστολογραφίας, περιεχόμενο ἀπὸ τὶς σχέσεις τῶν δύο φύλων. Ἀπαύγασμα κοινωνιολογίας καὶ πείρας τοῦ καλοῦ συγγραφέα, γραμμμένο μὲ σύγχρονο πνεῦμα μὲ ἀνάλογη καθαρεύουσα, μὲ φραγγέλιο γιὰ τὰ τοῦ γάμου ἦθη - δεσμὰ τοῦ ἀνθρώπου, μὲ σαρκαστικὴ διάθεση γιὰ κάθε σάπιο θεσμό, καὶ μὲ προσδευτικὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ἀνανέωση καὶ τὴν ἰσοτιμία του.

ΕΚΔΟΣΗ ΑΝΩΝΥΜΩΝ: «Σημειώσεις» Λαμία σελ. 65 1975. Ἔνα συμπαιθητικὸ καὶ ἄτιτλο βιβλίο μὲ εἰλικρινεῖς ἀφηγηματικὲς ὁμολογίες καὶ περιεκτικὸς δηκτικὸς ἀφορισμὸς.

ΓΟΥΛΑΣ ΣΜΥΡΝΙΩΤΗ: «Αἰγιώτικη παρακαταθήκη». Ἔνα περιποιημένο βιβλίο σὲ 183 σελίδες περιγραφικὸ καὶ ἀπόλυτα κατατομιστικὸ γιὰ τὴν ἡμορφὴ πόλη τοῦ Αἰγίου. Ὅλα τὰ ἀγωνιστικὰ καὶ ἱστορικὰ καθέκαστα τοῦ λαοῦ τῆς, γραμμμένα μὲ γλαφυρὸ ὕφος καὶ φλογερὴ πατριωτικὴ ἀγάπη ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴ ποιήτρια.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ: «Τὰ μπερδεμένα Σταυροδρόμια». Ποιήματα σὲ παραδοσιακὴ μορφὴ καὶ φλογερὸ ἀπὸ αἶσθημα καὶ κοινωνικὲς καὶ λυτρωτικὲς ιδέες περιεχόμενο τοῦ σεμνοῦ, ἀθόρυβου καὶ τίμιου ἀγωνιστῆ τῆς ζωῆς γερο - Στεφανίδη, λάτρη τῆς φόρμας τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ θαυμαστῆ τοῦ Βάρναλη μὲ καίριες ἐπιδράσεις.

ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΑΡΡΑ: «Ἀριθμητικὴ». Μιὰ ποίηση πρωτότυπη ὑποβλητικὴ, εὐφάνταστη, πονεμένη, σιοργικὴ. Ἀπὸ τὸ πρῶτο τῆς βιβλίου τὸ 1963 ἐντοπίσαμε τὴ δύναμη τοῦ ταλέντου καὶ προδιαγράψαμε τὴ σίγουρη καὶ

προσδευτικὴ δημιουργικὴ πορεία τῆς ποιήτριας.

ΔΙΟΝΥΣΗ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ: «Χαμηλόφωνη Μουσικὴ». Μιὰ περιεκτικὴ, ρωμαντικὴ καὶ φυσιολατρικὴ ποίηση μὲ πηγαῖο λυρισμὸ καὶ γοητευτικὲς εἰκόνες, συνακόλουθα τῶν «πεζῶν ρυθμῶν» τοῦ Ζ. Παπαντωνίου καὶ συγγενικὴ τοῦ «Πλατέρο κι ἐγώ» τοῦ Χιμένεθ κ.ἄ. τοῦ γνωστοῦ περιγραφικοῦ καὶ ὄνειροταξιδιώτη ποιητῆ μὲ τὴν τρυφερὴ πνοὴ καὶ τὴν ἐκστασιακὴ ἐνόραση.

ΠΑΝΟΥ ΚΑΛΟΓΡΙΔΗ: «Ὁ Ἄστερισμὸς τοῦ Τυραννόσαυρου». Ἔνα ἔργο ἀφηγηματικῆς πεζογραφίας γραμμμένο ἀπόναν, ἱκανὸ καὶ ἄξιο λογοτέχνη προσωπικοῦ ὕφους, μὲ ρεαλιστικὲς βάσεις καὶ ἀλληγορικὲς ἀποχρώσεις. Περιεχόμενα μέσα ἀπὸ φλογεροὺς καημοὺς γιὰ λευτεριὰ καὶ ἀνάλογες ἐνεργειακὲς θέσεις καὶ συγκρούσεις, ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦ λαοῦ ἐναντία σὲ πρόσφατη τυραννία. Λόγος στρωτὸς, κοφτὸς, ἀληθινὸς καὶ εὐχάριστος. Φιλοσοφικὴ ἀντιπαραβολικὴ διάθεση. Προσδευτικῶν ἀντιλήψεων ἢ ἐνατένιση τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς. Σίγουρο ταλέντο γιὰ μελλοντικὴ εὐφορία.

ΝΙΚΟΥ ΠΕΡΑΚΑΚΗ: «Στὴν κόλαση τῆς Χούντας» Σελ. 142. Ἔνα βιβλίο μὲ ποικίλα ἐνδιαφέροντα καὶ χρονικογραφικὴ ἀπομνημείωση μορφῶν βιωμάτων καὶ πραγμάτων, μὲ θεατρικὰ σκέτς καὶ φωτογραφίες ἀγωνιστῶν τῆς Κρήτης. Ἔνα ἀραβούργημα κεντισμένο μὲ γνήσια αἰσθήματα, αὐθόρμητες καὶ ἀνεπιτήδευτες καταγραφές, μὲ τὴν ἠθικὴ συνείδηση καὶ τὸ φλογερὸ ἰδεολογικὸ πάθος τοῦ σκληροῦ ἀγωνιστῆ καὶ αὐθεντικοῦ λαϊκοῦ συγγραφέα τῆς νεώτερης Κρήτης πρώην ἐκπαιδευτικοῦ Ν. Περράκη.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΣ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ - ΠΑΝΟΥ Ὀκτώ βιβλία. Ἔξη ποιητικὰ καὶ δυὸ μικρὲς μελέτες. Ἡ ποίησὴ τῆς εἶναι ἀξιωματικὴ, ἐπιγραμματικὴ, τρυφερὴ καὶ λυρική, σὺν ἡμερολογιακὴ μὲ θρησκευτικὸ καὶ μεταφυσικὸ ὑπόβαθρο. Μιὰ ποίηση μὲ εἰκόνες ποὺ σοῦ δίνει γοητεία καὶ ἀνθρώπινη ζεστασιά. Ποίηση μὲ καθέσεις παραινέσεις καὶ μαρτυρίες.

ΝΤΙΝΟΥ ΡΑΜΠΑΒΙΛΑ: «Τὸ Δίπλο χτίσμα». Ἀφηγηματικὴ πεζογραφία ρεαλιστικὴ καὶ σιὸ βάθος σαρκαστικὴ, ἀνάμιχτη μὲ λυρική καὶ νεόχυμη ποίηση. Σελίδες 108. Νέο ἀξιόλογο ταλέντο. Καὶ ἔνα ποιητικὸ θέατρο τοῦ ἴδιου μὲ τίτλο «Ὁ Σταθμὸς».

Ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ περιοδικοῦ μας

«Λεικίνητος καὶ δημιουργικὸς ποιητὴς, πεζογράφος, κριτικὸς, ιστορικὸς, σχολιαστὴς καὶ προσευτικὸς καὶ μαχητικὸς ἰδεολόγος ὁ Α. Μάλαμος μᾶς φέρει ἀνθρωπιστικὰ μηνύματα μὲ σθένος καὶ γενναϊότητα διευθύνοντας δξια τὴ δὴμνη καὶ πολυσέλιδη λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρηση «Ελευθερο Πνεῦμα».

Ἀνδρέας Καραντώνης
Κριτικὸς — Ἀθήνα

«... Θερμὰ συγχαρητήρια γιὰ τὸ «ΕΛ. Πνεῦμα». Εἶναι θαυμάσιο, δυναμικὸ, μαχητικὸ, ὑπέροχο. Νὰ 'σαι ὅπως εἶσαι πάντα δυνατός, καὶ εἶμαι στὸ πλευρὸ σου...».

Ἀντώνης Σαμαράκης
Συγγραφέας — Ἀθήνα

«... Ἡ ἐπιθεώρησή Σας «ΕΛ. Πνεῦμα» εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα καὶ χρήσιμη γιὰ μᾶς. Περιέχει ἀμειψιὰς ἰδιόμορφες μελέτες. Μὲ πολὺ ἀγάπη καὶ εὐχαρίστηση θὰ περιμένουμε καὶ τὰ ἄλλα τεύχη αὐτῆς τῆς σπουδαίας ἐπιθεώρησης...».

Προφ. Α.Α. Βιεjeστί
Κίεβο — Σοβιετικῆς Ἐνώσεως

«... Μ' ἐνθουσιασμὸ καὶ συγκίνηση χαιρετίζω καὶ ἐγὼ τὴν ἐπανέκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ σου, καὶ τοῦ εὐχομαι σιδηρένιο καὶ ἀκλόνητο, πάντα μὲ τὴ σημαία ψηλὰ στὴς κορυφὰς τῶν ἡραίων ἀγώνων. Τῶν ἰδανικῶν ποῦ ἀποτελοῦν τὰ θάρρα τῆς ζωῆς, καὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι ξεκίνησες, γεμάτος ἑλληνικὴ λεβεντιά, θάρρος, πίστη, ὁράματα, ἔτσι σὲ χαιρέμαστέ καὶ σ' ἀγαποῦμε...».

Χρυσάνθη Ζιτοαία
Ποιήτρια — Θεσσλονίκη

«... Τὰ πιδ ἐγκάρδια συγχαρητήριά μου γιὰ τὸ «ΕΛ. Πνεῦμα». Τέτιο τὸ περιμένε ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος τὸ περιοδικό. Πλούσιο σὲ πνευματικὴ ὕλη. Ἐνημερωτικὸ τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Μαχητικὸ στὴν ὑποστήριξιν τῆς ἀλήθειας. Ἀπροσκύνητο στὸ κατεστημένο καὶ τὴς κλίκες του. Ἀγαπητέ μου κ. Μάλαμα, ἡ ἐκτίμησή μου στὴν πνευματικὴ σας ὑπόστασιν, ἔφτασε στὴν κορυφὴ τῆς. Ἡ τίμια φωνή σας ἀχάει στ' αὐτιά μου σὰν τὸ βουνήσιο ρυάκι...».

Γιάννης Κοφίνης
Ποιητὴς — Ἀθήνα

«... Κι ἐμεῖς ἀπὸ τὰ «Μετέωρα» τηιοῦμε καὶ ἀγαποῦμε τὸν εὐθαροῦ Ἠπειρώτη διανοούμενο, συγγραφέα καὶ λογοτέχνη, ὁ ὁποῖος τόσο

τιμὰ καὶ ἐξυψώνει τὰ ἑλληνικὰ γράμματα...».

Ἀχιλλέας Καρανάσιος

Συγγραφέας, πρόεδρος ΕΜΟΤ — Τρίκαλα

«... Ἐξοχο τὸ «ΕΛ. Πνεῦμα» ὁμοιο τοῦ δημιουργοῦ του. Πάντα λεβεντῆς, πάντα παλληκαρὸς στὸ πνεῦμα! Περιοδικὸ πραγματικὸ φροντισμένο μὲ ἐξαιρετικὴ ὄλη. Τὸ διαβάζω πατόκορφα, καὶ εὐχαριστῶ...».

Δημήτρης Χαλατοῦδης
Συγγραφέας — Ἀθήνα

Ἀγαπητέ κ. Μάλαμα,

Σὰς συγκαίρω θερμὰ γιὰ τὴ δραστηριότητά σας στὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ στὸ ἐλεύθερο πανανθρώπινο πνεῦμα...».

Γιάννης Καραναῖος
Συγγραφέας — Ἀθήνα

«... Σπεύδω νὰ σὲς συγκαρῶ καὶ νὰ σὲς εὐχαριστήσω γιὰ τὴν πανηγυρικὴ ἐπανέκδοσιν τοῦ γεμάτου εἰλικρίνειας, ἀγάπης καὶ ἔθνικου παλμοῦ περιοδικοῦ σας «ΕΛ. Πνεῦμα». Παρακολουθῶ μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον τοὺς ἡραίους καὶ θαρραλέους ἀγῶνες σας, ποῦ τόσο ἐπόξια σὲς ἐπέβαλαν αὐτὸν πνευματικὸ κόσμον, μὲ τὸ ἡραῖο καὶ ἑλληναπρεπὲς ἔργο σας πρὸς καρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ὄλων μας...».

Ἄγγελος Κουράφαλος
Λόγιος — Ἀθήνα

«... Μὲ τὴν ἐπανέκδοσιν τοῦ Περιοδικοῦ σου, ἡ λογοτεχνία μας ἀπόκτησε ἕνα πραγματικὸ ἐλεύθερο βῆμα. Γιὰ τὴ νέα σου ἐξόρμησιν ἀγαπητέ μου φίλε, κ. Μάλαμα θερμὰ συγχαρητήρια καὶ εἶμαι στὸ πλευρὸ σου...».

Κώστας Πηγαδιώτης
Ποιητὴς — Ἀθήνα

«... Ἐκτιμῶ στὸ ἔπακρο καὶ θαυμάζω τὸ ἔργο ποῦ ἐπιτελεῖς! Λοιπὸν ναί! Κάνεις ἐξαιρετικὴ δουλειὰ ἀγαπητέ μου Λάμπρο σ' αὐτὸ τὸ Περιοδικό σου. Ἰδιαιτέρως ἐξετίμησα τὰ ἄρθρα σου ποῦ εἶναι ἐνωτικά καὶ ὀχι διαιρετικά. Εἶναι φανερό πὺς σ' ὀδηγᾷ πάντα ἡ ἀγάπη! Εἶσαι ἐξαιρετικὸς καὶ σ' ἐκείνο τὸ «Συγγραφεῖς καὶ κείμενα...».

Ἀντιγόνη Γαλανάκη - Βουρλέκη
Ποιήτρια — Ἀθήνα

«... Χαίρομαι τὸ «ΕΛ. Πνεῦμα», τὴς ἀσυμβίβαστες σφυριές του πάνω σ' ὄλα τὰ στραβά καὶ πάνω σ' ὄλους τοὺς κατεστημένους καὶ ἀπὸ γλείψιμο «ξακουσιούς». Κράτα τὸν ἀγῶνα τὸν καλό, Λάμπρο, καὶ οἱ ζωογόνοι ἀέρηδες

ἀπ' τὸ γιαννιώτικο ταμπούρι σου, σιγὰ - σιγὰ θ' ἀπλωθοῦν καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ θὰ καθαρίσουν τὴ μπόχα τῆς. Τὰ χρυσοστόλιστα ἀνθρωπάκια μὲ τὰ λιλιά τους μόνο στὸ λιβάνι καὶ στὴ μούχλα ἀντέχουν, τὸ ὄξυγόνο τὰ σκοτώνει...».

Μανώλης Σταγάκης
Διανοούμενος — Ἀθήνα

«... Ἀγαπητὲ Λάμπρο, σοῦ ἐκφράζω τὸ θαυμασμό μου γιὰ τὸ περιοδικό σου πὸ εἶναι καταπληκτικό! Ἐνα λογοτεχνικό περιοδικὸ ἄξιο τοῦ ὀνόματός του, μὲ διαλεκτὴ ὕλη καὶ ποιότητα καὶ μὲ μαχητικότητα γιὰ ὅ,τι ὑπάρχει σάπιο. Μπράβο σου! Αὐτὴ εἶναι φωνή! Σοῦ σφίγγω αὐτὸ τὸ δυνατὸ χέρι, πὸ ξέρει νὰ γράφει, ἀλλὰ καὶ νὰ χτυπάει ὅταν χρειάζεται...».

Θωμᾶς Λαλαπάνος
Ποιητὴς - μεταφραστὴς — Ἀθήνα

«... Τὸ «Ἐλ. Πνεῦμα» εἶναι πραγματικὰ ἐλεύθερο, λαγαρό καὶ ξάστερο καὶ παληκαρίσιο, ὅπως κάθε τι, τὸ δικό Σας. Σᾶς συχαίρω ἀπὸ καρδιά. Σᾶς διαβάζω πάντα, μὲ πατριωτικὸ καμάρι καὶ θαυμασμό, γιὰ τὴ δεξιότεχνη σμίλευση τοῦ Λόγου, πὸ Σᾶς ἀνέβασε στὴν κορυφὴ τῆς λογοτεχνικῆς πυραμίδας. Μπράβο Σας!...».

Φρόσω Ἰωαννίδου
Λογία — Ἀθήνα

«... Ἀγαπητέ μου Λάμπρο, γιὰ τὸ ὠραῖο σου περιοδικὸ σὲ συχαίρω μὲς ἀπὸ τὴν καρδιά μου. Εἶναι λεβέντικο. Εὐχομαι νὰ ἔναι καὶ μακροήμερο γιὰ τὸ ἄξιζο. Ἐκφράζει τὰ καφτὰ θέματα τῆς ἐποχῆς μας πὸ χρειάζονται καρδιά καὶ εἰλικρίνεια...».

Μαρία Ἀρκαδίου
Ποιήτρια — Ἀθήνα

«... Ἐξοχο καὶ σωστὸ ἀπὸ κάθε ἀποψη περιοδικό. Πάθος γιὰ τὴν εἰλικρίνεια, ἀφαιρὴ δίψα γιὰ δικαιοσύνη, γιὰ τὸ ἠθικὸ κι ὠραῖο, γιὰ τὴν ὀμορφιά. Λόγος πὸ φλογίζει καρδιές μὲ μιὰ δύναμη πὸ μόνο ἢ ἀλήθεια τὴν ἔχει...».

Ἐρικὰ Γερολυμάτου
Ποιήτρια — Πειραιᾶς

«... Σὰν τὸ «Ἐλ. Πνεῦμα» περιοδικὸ τοῦ εἶδους ἄλλο δὲν κυκλοφορεῖ. Εἶναι ἀουναγώνισιο, μοναδικό. Τὸ θέλω, τὸ λαχταρῶ, μοῦ προσφέρει γῆ καὶ οὐρανό, εἶναι τόσο δυναμικό! Θερμὰ συχαρητήρια...».

Γούλα Σμυρνιώτη
Ποιήτρια — Ἀθήνα

«... Χάρηκα καὶ χαίρομαι βαθιὰ τὸ περιοδικό

σου, γιὰ τὸ ξεσκέπασμα τῶν ἄσκημων καὶ ἄδικων πραγμάτων πὸ κάνετε. Μὲ κάνετε νὰ μάθω καὶ νὰ σκεφτῶ πολλὰ μὰ πάρα πολλὰ. Δεχτεῖτε τὰ ταπεινά μου συχαρητήρια. Καὶ οἷς σφίγγω θερμὰ τὸ χέρι γιὰ τὴν ἀλήθεια πὸ ὑπηρετεῖτε, γιὰ τὸ ἦθος σας καὶ τὴ μαχητικότητά σας...».

Μάγια Ρούσου - Ράπη
Ποιήτρια — Λευκάδα

«... Τὸ «Ἐλ. Πνεῦμα» μὲ ἐνθουσίασε, μὲ τὴ φλογερὴ ἀγωνιστικότητα, τὴ βαθιὰ πίστη σ' ὅ,τι ὠραῖο καὶ ὑψηλὸ τὴν ἀσυμβίβαστη συνέπεια καὶ τὴν ἀπέραντη ἀγάπη καὶ τὸ σεβασμὸ στὸν ἄνθρωπο. Ἡ ἀπέραντη αἰσιοδοξία καὶ ἡ ἄκαμπτη μαχητικότητά του, δίνει ἐλπίδα γιὰ ἕνα καλύτερο μέλλον στὸν ἄμοιρο αὐτὸν τόπο καὶ τὸν ὑπέροχο ἀγωνιστὴ λαό του...».

Γιάννης Πάζιος
Ἐκπ)κός καὶ Λόγιος — Ἀθήνα

Ἀγαπητέ μου φίλε κ. Λάμπρο Μάλαμα.

Πόσο χαίρομαι πὸ τὸ περιοδικό σου σὰν «Ελεύθερο πνεῦμα» πέταξε καὶ ἦρθε καὶ μὲ βρῆκε ἐδῶ ἀπάνω στὸ βουνό, κοντὰ στὰ πρόβατα πὸ φυλάγω.

Τὸ διάβασα πολλές μὰ πάρα πολλές φορές. Τόσες πὸ μπορῶ ν' ἀπαγγείλω ὅλα τὰ περιεχόμενά του ἀπ' ἔξω, σὰν τὸν μικρὸ τὸ μαθητὴ πὸ ἀπαγγέλει τὸ ποίημά του σὲ μιὰ ἐθνικὴ γιορτὴ ἢ στὶς ἐξετάσεις τοῦ σχολείου του.

Ἄ! πόσο μ' εὐχαρίστησαν ὅλα του τὰ γράφμενα.

Μοῦ ἦταν μιὰ ἀπαραίτητη πνευματικὴ τροφή. Ἔστω μὲ τὰ λίγα γράμματα, πὸ γνωρίζω ἀπ' τὸ Δημοτικό. Καταλαβαίνω τὸν ἀγῶνα πὸ κάνει τὸ «Ἐλ. Πνεῦμα». Πολεμᾷ τὸ ψέμα, τὸ ἄδικο καὶ τὸ κακό. Θέλει τὴν ἀλήθεια, τὸ δίκαιο καὶ τὸ καλό.

Τώρα τὸ «Ελεύθερο Πνεῦμα» τὸ θέλω παντοτεινὸ σύντροφο στὴ ζωὴ. Τὸ θέλω καὶ τὸ εὐχομαι, ἂν ὄχι δεκαπενθήμερο τουλάχιστο μηνιαίο.

Σᾶς συχαίρω καὶ οἷς θαυμάζω γιὰ ὅλα. Συνεχεῖστε μὲ τὸ ἴδιο θάρρος, τόλμη καὶ πάθος πὸ οἷς διακρίνει.

Φιλικά

Γιῶργος Μανάφας Κτηνοτρόφος
Διάσελλο Τρικάλων»

Ἀγαπητὲ συνάδελφε καὶ φίλε Λάμπρο Μάλαμα.

Ἀφήνοντας κατὰ μέρος κάθε ἄλλη ἀπαυξό-

ληση, διάβασα και χάρηκα ἀληθινὰ τὸ ρωμαιο-
λέο και θαυμάσιο «Ελεύθερο Πνεῦμα» σου.
Τὸ χάρηκα σὶδ σύνολό του σάν «πνοή ὀρμη»,
και σὶδ καθέκαστά του σάν «ζύμη» και «εὐφή».
Δέν θέλω καθόλου νὰ ἐπαναλάβω ἐδῶ ὄσα
σωσιὰ και δξια εἴπαν ἤδη ἄλλοι γνωστοὶ συ-
νάδελφοι και ἀναγνώστες σου. Ἀλλὰ και δέν
μπορῶ νὰ μὴν ξανατονίσω κι' ἐγὼ μερικὲς γε-
νικὲς διαπιστώσεις και κρίσεις τους γιὰ τὸ
«Ε. Π.». Γιατί, τὸ ἐκδοτικὸ αὐτὸ ἀληθινὰ τόλ-
μημά σου, μέσα σὶδ «καζάνι» τοῦ καθημερινοῦ
ἀγκους ποῦ διαβιοῦμε οἱ ἄνθρωποι τοῦ μόχτου
σὶτὴ χώρα μας, ἀποτελεῖ ἤδη ἓνα πρῶτο σου
ἄθλο και ἐπίτευγμα. Ἀλλὰ, ἀκόμα σπουδαιό-
τερο, ἡ ἐκδοσή σου αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀληθινὴ
κραυγὴ πνευματικοῦ θάρρους, ὑγιούς Σκέ-
ψης και ἀγνῆς Στοργῆς γιὰ τὸ χειμαζόμενο
Τόπο μας και τὴν πολιτιστικὴ του προκοπὴ
και πρόοδο. Διαβάζοντάς το —πίστεψέ με— ἔ-
νωσα νὰ ἀναδεύουν μέσα μου ὄσα τὰ ἀμνη-
τικὰ ἀκρότηματα τῶν ὀρμητικῶν χρόνων τοῦ 31-
34 γιὰ τὰ σοσιαλιστικά μας ἰδανικά, και μαζί
νὰ δροσιζεται ἡ ἐπαναστατικὴ ψυχὴ ἀπὸ τὸν
πνιγερὸ μπαχὸ τῆς «ἀμερικάνικης ζούγκλας»
σὶτὴν ὁποία πάει νὰ ρίξει τὸν ὠραῖο Τόπο μας
ἡ ἐπιδρομὴ τῶν ἀδελφῶν ξένων μονοπωλιεί-
ων και τῶν ξένων ἠθῶν. Ὁ δρομὸς ἀλλὰ ἀ-
ναγκαῖος αὐτὸς θερμοκαυτήρας τῆς θαρραλέας
κριτικῆς και τῆς καθάρσης τοῦ κάθε μορφῆς
κατεστημένου», ποῦ ἀληθινὴ λεικῆνα ἐπικά-
θησε ἢ πάει νὰ τροχοπεδήσει τὸν Ἑλληνικό
μας Βίο, πνευματικὸ και κοινωνικό, εἶναι ἓνα
σωτήριον κέντρισμα ποῦ χρειάζεται ἀκριθῶς
τούτῃ τὴν κρίσιμη ὥρα σὶτὴ χώρα γιὰ νὰ θγει
ὁ δξιος και ἀγωνιστῆς Λαὸς τῆς σὶδ φῶς τῆς
σοσιαλιστικῆς ἀνάπλασης και δημιουργίας, γιὰ
τὴν ὁποία ἀγωνίστηκε και ἀγωνίζεται ἀκούρα-
στα και ἀνυποχώρητα μιὰ αἰὼνα τώρα. Γιατί
ὁ «ἴός» αὐτὸς τοῦ «ἀμερικανισμοῦ» ποῦ ἔγινε
«μὸδα» και κίνδυνος μαζί ἄμεσος γιὰ τὴν κρυ-
σιτάλλινη ἑλληνικὴ μας ζωὴ και ἀρετὴ, χρειά-
ζεται ἓνα τέτιο ἀκριθῶς θερμοκαυτήρα (ἀκό-
μα και μὲ τὶς τυχόν ὑπερβολὲς του), ὅπου κι'
ἂν ἐκδηλώνεται αὐτός, και ὅπου κι' ἂν πάει νὰ
φωλιάσει, σὲ ξένο ἢ σὲ φίλιο πῶρο, σὶδ σπῖτι
τοῦ γείτονα ἢ σὶδ δικό μας.

Αὐτὰ γενικά. Γιὰ δ,τι δὲ ἀφορῇ τὰ «καθέ-
καστα» τῆς ἐκδοσῆς σου, ὑπογραμμίζω ἐντελῶς
ἰδιαίτερα και χαιρετίζω μὲ ἀσθημα ἀληθινῆς
ἀνακούφισης και εὐκρινούς χαρὰς τὶς πέντε
βασικὲς ρουμπρίκες τῆς, μὲ τὰ τόσο θετικὰ
κείμενα και χρήσιμα ὑλικά τους: «Ἀξιολόγη-
ση τῶν συγγραφέων», «Συγγραφεὶς και Κρί-

μενα», «Μὲ ἀνοσιὰ καρτιά», «Μὲ τὸ σφυρί»
«Πολιτικὰ σκόλια» κ.δ., ποῦ μὲ τόλμη
και παρηγορία ἀναμοχλεύουν ὄσα τὰ «λιμνά-
ζοντα» και «οσηητότα», και μαζί ἀγκαλιάζουν
μὲ σιοργὴ ὄσα τὰ ἀλγούντα και χρονίζοντα
προβλήματα τοῦ χειμαζόμενου λογοτεχνικοῦ
κόσμου και τῆς κακεκτικῆς πνευματικῆς και
κοινωνικῆς μας προκοπῆς. Αὐτὲς οἱ θαρρα-
λέες «Μόνιμες Σελίδες» τοῦ «Ε. Π.», πλασι-
οῦμενες ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες τόσο διδασκτικὲς
σὶτὴλες ὅπως τὰ «Ἱστορικὰ διάφορα» τὰ ὠ-
ραῖα και ἐπίκαιρα μῶττα κ.λ., καθιστοῦν χω-
ρὶς ὑπερβολὴ τὸ «Ελεύθερο Π.εῦμα» ἓνα
πλούσιο, ποικίλο και ζωντανὸ ὄργανο πλα-
τεῖας μόρφωσης και πάλης — ἀληθοῦς παι-
δευσης τοῦ ἑλληνικοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ,
δξιο κάθε συμπαράστασης και βοήθειας ἀπὸ ὄ-
λους μας.

Κλείνω τὸ κάπως μακρὸ γράμμα μου, ἀγα-
πητὴ και φίλε Μάλαμα, μὲ τὴ θερμὴ εὐχὴ νὰ
γίνει τὸ «Ε. Π.» γρήγορα ἓνα μηνιαῖο και μὲ
τὴν πιὸ πλατεῖα κυκλοφορία ὄργανο γιὰ τὸ
καλὸ τοῦ Τόπου και τὸ καλὸ ὄλων ὄσοι πονοῦ-
με και μοχτοῦμε γιὰ τὸν Τόπο αὐτό.

18.7.75

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΙΡΚΑΣ
Συγγραφέας — Ἀθήνα

«... Σὲς συγκαίρω γιὰ τὶς ἀλήθειες και τὸ
θάρος σας...».

Ἀλέκος Λειβαδίτης
Ἡθοποιὸς — Ἀθήνα

«... Τὸ "Ελ. Πνεῦμα" εἶναι μαχητικὸ και
λέει τὴν ἀλήθεια κατὰ τρόπο ἀσυνήθιστο γιὰ
τὴν ἐποχὴ μας. Εἶναι μιὰ ζωντανὴ παρουσία
σὶτὴν πνευματικὴ και πολιτιστικὴ ζωὴ τῆς χῶ-
ρας. Εἶναι εὐχάριστο ὅτι, τὸ "Ε. Π." μᾶς ὀδη-
γεῖ πέρα ἀπὸ τὴ συνθησιμένη ρουτίνα πολ-
λῶν ἄλλων ἐντύπων».

Κώστας Σαρδελῆς
Συγγραφέας και δημοσιογράφος
Ἀθήνα

«Ἀγαπητὴ μου Μάλαμα,

Μεγάλῃ χαρὰ κι εὐχαρίστηση ἔνωσα μὲ τὴν
ἐπανεκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ σου "Ε. Π.". Πιὸ
βελτιωμένο τούτῃ τὴ φορά, πραγματικὰ ἐλεύ-
θερο, γιομάτο ὀρμῆ, τὸ 'καμερ μετερίζι τῆς ἀ-
λήθειας κι ἀγωνίζεσαι τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸ,
τὸν τῆμο, ὄσο λίγα. Εὐγε σου... Στάσου ἐκεῖ
και πάνω ἀπ' τὰ «μπεντένια» σου, πολέμα ὀρ-
θός, ὡς πάντα...».

Δῆμος Νασούλης
Λογοτέχνης — Ἀθήνα